उन्मेष

वार्षिकांक २०२१-२२

नानासाहेब कुंटे शैक्षणिक संकुल

◆ जनता शिक्षण मंडळाचे

श्रीमती इंदिराबाई जी. कुलकर्णी आर्टस्,
जे. बी. सावंत सायन्स
व सौ. जानकीबाई धोंडो कुंटे कॉमर्स सिनिअर कॉलेज
आणि आर्टस्, सायन्स अॅण्ड कॉमर्स ज्युनिअर कॉलेज

◆ अॅड. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ, अलिबाग

'यादों की बारात-पर्व पहिले' या स्नेहमेळाव्यात प्रमुख पाहुणे म्हणून मनोगत व्यक्त करताना खासदार मा. श्री. सुनील तटकरे

रायगड जिल्हा मध्यवर्ती बँकेकडून जनता शिक्षण मंडळास विकास निधी म्हणून रु. ५,००,०००/- चा धनादेश अध्यक्ष ॲड. गौतम पाटील यांच्याकडे सुपूर्द करताना मा. आमदार भाई जयंत पाटील, सोबत बँकेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री. प्रदीप नाईक

उठा, जागे व्हा, ध्येयाप्रत चला.

"आम्ही जनता शिक्षण मंडळाच्या महाविद्यालयाचे व्यवस्थापन, प्रशासन,
विद्यार्थी आणि शिक्षक सचोटी, सृजनशीलता,
सुजनता आणि श्रमप्रतिष्ठा यांचे प्रती प्रतिज्ञाबध्द आहोत."

नानासाहेब कुंटे शैक्षणिक संकुल

◆ **जनता शिक्षण मंडळाचे**

श्रीमती इंदिराबाई जी. कुलकर्णी आर्टस्,
जे. बी. सावंत सायन्स
व सौ. जानकीबाई धोंडो कुंटे कॉमर्स सिनिअर कॉलेज
आणि **आर्टस्, सायन्स ॲण्ड कॉमर्स ज्युनिअर कॉलेज**
अलिबाग, रायगड. (नॅक द्वारा प्रमाणित (B))

◆ **ॲड. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ, अलिबाग**

उन्मेष
२०२१-२२

संपादक मंडळ

◈ मुख्य संपादक ◈
प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील

◈ सहसंपादक ◈
डॉ. भरतकुमार भागाजी भालेराव

◈ उपसंपादक ◈
प्रा. जयेश म्हात्रे

◈ सदस्य ◈
डॉ. मोहसिन खान
प्रा. रविंद्र चिखले
प्रा. कपिल कुलकर्णी
प्रा. सुबोध डहाके
प्रा. जगदीश पाटील

◈ विद्यार्थी प्रतिनिधी ◈
कु. प्रांजली जाधव (एम.ए.मराठी)

संस्थापक

नानासाहेब कुंटे

आमचे प्रेरणास्थान

लोकनेते ॲड. दत्ता पाटील

ॲड. गौतम पाटील

अध्यक्ष
जनता शिक्षण मंडळ

जनता शिक्षण मंडळ, अलिबाग

स्थापना : १७/०७/१९५९ सन : २०२१-२०२६

कार्यकारी मंडळ दि. ०९/०१/२०२२ पासून

अध्यक्ष
मा. ॲड. गौतम पाटील

उपाध्यक्षा
मा. डॉ. साक्षी पाटील

कार्यवाह
मा. श्री. गौरव पाटील

संचालक
मा. श्री. संजय पाटील

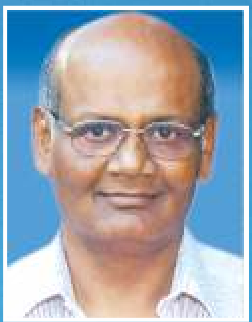

संचालक
मा. श्री. अजित शाह
कार्यकाळ १० मार्च २०२२ पर्यंत

संचालक
मा. श्री. रघुजीराजे आंग्रे

संचालिका
मा. सौ. शारदा धुळप

संचालिका
मा. सौ. शैला प्रमोद पाटील
कार्यकाळ १० सप्टेंबर २०२२ पासून

मानद चिटणीस
मा. श्री. मिलिंद पाटील

Janata Shikshan Mandal, Alibag
Smt. Indirabai G. Kulkarni Arts, J.B. Sawant Science and Sau. Janakibai Dhondo Kunte Commerce College,
Alibag, Dist. Raigad.

College Development Committee

Sr. No.	Name	Designation
a)	Hon. Adv. Gautam Pramod Patil	Chairman (President of the Management)
b)	Hon. Gaurav Pramod Patil	Member (Secretary of the Management)
c)	1) Shri. Prakash Datar	Member - Teaching Staff
	2) Shri. Ashok V. Jadhav	Member - Teaching Staff
	3) Smt. Varsha S. Patil	Member - Teaching Staff Ladies Staff representative
d)	Dr. I. P. Kokane	Member Teaching Staff (Nominated by Principal)
e)	Shri. Gabaji K. Gite	Member - Non- Teaching Staff
f)	1) Hon. Prof Vasant G. Joshi	Local Member
	2) Hon. Mrs. Shaila Pramod Patil	Local Member
	3) Hon. Adv. Siddharth S. Patil	Local Member
	4) Hon. Prof. Surendra B. Datar	Local Member (Nominated by Management)
g)	Dr. S. A. Kanade	Member - IQAC Co- Ordinator
h)	Prin. Dr. Anil Kamalakar Patil	Member - Secretary (Principal)

School Committee

Name	Post
Hon. Adv Gautam Patil	Chairman
Shri. Sharad Gopal Kunte	Member
Shri. Vrushali Rajan Thosar	Member
Shri. Siddharth Sanjay Patil	Member
Mr. S. S. Kedar	Teacher Representative
Shri . G. K. Gite	Non-Teacher Representative
Dr. Anil K. Patil	Principal & Secretary

उन्मेष
२०२१-२२

अनुक्रमणिका

अ.क्र		पृष्ठ क्र.
१.	अध्यक्षीय मनोगत	
२.	संपादकीय	
३.	विद्यार्थ्यांचे ललित साहित्य	
	मराठी लेख व कविता	१-२०
	हिंदी लेख व कविता	२१-३१
४.	विविध विभागांचे अहवाल	३२-५३
५.	शिक्षकांची अध्ययन-अध्यापनेतर संपादणूक	५४-६८
६.	गुणवत्ताधारक विद्यार्थी	६९
७.	विविध उपक्रमांची छायाचित्रे	७०-८१
८.	वार्तांकन	८२-८४
९.	ॲड. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ अहवाल	८५-८८
१०.	गुणवत्ताधारक विद्यार्थी	८९-९२

संपादक/प्रकाशक
प्राचार्य, डॉ. अनिल क. पाटील

प्रकाशन स्थळ
जनता शिक्षण मंडळाचे महाविद्यालय, अलिबाग-रायगड

मुद्रक
फ्लोरिस एन्टरप्राइजेस,
अलिबाग-रायगड.

अलिबाग सन-२०२२
(फक्त खाजगी वितरणासाठी)

या अंकात प्रकाशित करण्यात आलेल्या लेखन साहित्यातील विचार, मते ही त्या नवोदित लेखकांची मते आहेत. त्यांच्याशी जनता शिक्षण मंडळाचे व्यवस्थापन, संपादकीय समिती सहमत असेलच असे नाही.

‘अध्यक्षीय मनोगत’

रसिक वाचक व प्रिय विद्यार्थी मित्रांनो,

‘उन्मेष’ म्हणजे नवनवीन कलागुणांचा, भावनांचा आविष्कार! आपल्या महाविद्यालयाच्या वार्षिकांकाचे ‘उन्मेष’ हे नाव सार्थ ठरणारे आहे. महाविद्यालयाचा वार्षिकांक म्हणजे केवळ महाविद्यालयाची प्रगती दर्शविणारा अहवाल नसतो. महाविद्यालयाच्या वार्षिकांकातून विद्यार्थी संवेदनशीलतेने व्यक्तही होतात, आपल्या महाविद्यालयाचा वार्षिकांक ‘उन्मेष’ याचे उत्तम उदाहरण आहे.

१९६१ साली मा. नानासाहेब कुंटे यांच्या नेतृत्वाखाली सुरू झालेल्या जनता शिक्षण मंडळाच्या या महाविद्यालयाचा पसारा आता वाढला असून पारंपरिक अभ्यासक्रमांबरोबरच नवीन व्यवसायाभिमुख अभ्यासक्रमही महाविद्यालयात सुरू करण्यात आले आहेत.

जनता शिक्षण मंडळाचा अध्यक्ष म्हणून जानेवारी २०२२ पासून कार्यभार स्वीकारल्यानंतर मी विद्यार्थ्यांच्या सहशैक्षणिक उपक्रमांकडे विशेष लक्ष देऊन विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहित करण्याचा प्रयत्न करीत आहे. विद्यार्थ्यांसाठी सुसज्ज इमारती, प्रयोगशाळा, जिमखाना या बरोबरच विद्यार्थी सहाय्यता व सुविधा केंद्र, ऑनलाईन परीक्षा फॉर्म, झेरॉक्स इ. सुविधा महाविद्यालयाच्या प्रांगणात नव्याने उपलब्ध करून दिल्या आहेत, याचा मला आनंद आहे.

कोव्हिड-१९ च्या गर्द छायेतून आता आपण सर्वच बाहेर पडत आहोत. जीवनाकडे पाहण्याचा एक नवा आणि सकस दृष्टीकोन घेऊन आपण पुढे जात आहोत. हाच सकस दृष्टीकोन ठेवून आम्हीही महाविद्यालयाची आणि विद्यार्थ्यांची प्रगती नजरेसमोर ठेवून महाविद्यालयात सकारात्मक बदल घडवण्याचा आणि विद्यार्थ्यांना अधिक कौशल्यपूर्ण शिक्षण देण्याचा प्रयत्न करीत आहोत.

‘उन्मेष’ म्हणजे विद्यार्थ्यांमधील सुप्त गुणांना वाव देणारे एक व्यासपीठच आहे. ‘उन्मेष’ या वार्षिकांकामध्ये विद्यार्थ्यांचे विविध विषयांवरील लेख, कविता इ. गोष्टींबरोबरच शैक्षणिक वर्षातील विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीचा आलेख, त्यांनी मिळविलेले यश, उल्लेखनीय कामगिरी, प्राध्यापकांची कामगिरी या सर्व गोष्टींचा समावेश असतो. ‘उन्मेष’च्या माध्यमातून एका शैक्षणिक वर्षातील पूर्ण महाविद्यालयच आपल्या नजरेसमोर असते.

गेल्या दोन वर्षात कोव्हिड-१९ मुळे संपूर्ण जग ठप्प झाले होते. परंतु शिक्षण क्षेत्रातील विविध तंत्रज्ञानाच्या प्रगतीमुळे शिक्षणात खंड पडला नाही. आपल्या महाविद्यालयाने या सर्व तांत्रिक गोष्टींचा वापर करून ऑनलाइन पध्दतीने फक्त शिक्षणच नाही तर शिक्षणासोबतच इतर सर्व सहशैक्षणिक उपक्रमही ऑनलाईन पध्दतीने राबवून विद्यार्थ्यांना ज्ञानदान करण्यात कोठेच कसूर ठेवली नाही, याचा मला संस्थेचा अध्यक्ष म्हणून अभिमान आहे. याच काळात मुंबई विद्यापीठातर्फे आयोजित युवा महोत्सवात ऑनलाइन पध्दतीने सहभागी होऊन आपल्या महाविद्यालयाने उल्लेखनीय कामगिरी केली.

महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थ्यांची संघटना तयार करण्यात आली असून त्याचे अध्यक्षपद भूषविण्याचे भाग्य मला लाभले आहे. सर्व माजी विद्यार्थ्यांची नाळ कायम महाविद्यालयाशी जोडलेली असावी यासाठी ही संघटना कायम प्रयत्नशील असेल. याचाच एक भाग म्हणून एप्रिल २०२२ मध्ये १९६१ पासूनच्या महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थ्यांचा मेळावा ‘यादों की बारात’ घेण्यात आला आणि या मेळाव्यास अत्यंत उत्तम प्रतिसाद मिळाला, याचाही मला आनंद आहे. या माजी विद्यार्थी संघटनेमार्फत विद्यार्थ्यांच्या हिताचे विविध उपक्रम यशस्वीरित्या राबवले जात आहेत.

महाविद्यालयाच्या यशामध्ये प्रत्येकाचा समान वाटा असतो. प्रत्येकाने आपापल्यापरीने दिलेल्या योगदानामुळे हा प्रगतीचा आलेख उंचावत असतो. यापुढेही हा प्रगतीचा आलेख असाच सतत उंचावत राहण्यासाठी महाविद्यालयातील तसेच संस्थेतील प्रत्येकजण कार्यरत राहील अशी मला आशा आहे.

माझे आजोबा लोकनेते ॲड. दत्ता पाटील माननीय दादा यांनी सुरु केलेली महाविद्यालयाची विकासगंगा पुढे नेण्याचे आव्हान मी स्वीकारले आहे. जनता शिक्षण मंडळातील माझे सहकारी, स्थानिक व्यवस्थापन समिती, शाळा समिती सदस्य, प्राचार्य, प्राध्यापक व इतर सर्व कर्मचारी यांच्या सहकार्याने या महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी आपण सारे एकजुटीने प्रयत्न करुया !!

ॲड. गौतम पाटील
अध्यक्ष, जनता शिक्षण मंडळ

संपादकीय

सन २०२१-२२ चा 'उन्मेष' अंक आपल्यासमोर ठेवताना मला आनंद होत आहे. दोन वर्षाच्या कोविड-१९ च्या संकटातून बाहेर पडल्यानंतरचे हे शैक्षणिक वर्ष सुध्दा संमिश्र गेले. कोरोनाची लाट येणार, नाही येणार या गर्तेत वावरत असतानाच अंतिम वर्षाच्या ऑनलाइन परीक्षा पुन्हा झाल्या. कोरोनाची भीती कमी झाली आहे हे गृहीत धरून १२वी व प्रथम वर्षांच्या परीक्षा ऑफलाइन पध्दतीने झाल्या व कोरोनाच्या सावटामधून आपण बाहेर पडलो आहोत याचा एक आत्मविश्वास निर्माण झाला. अशाही परिस्थितीत महाविद्यालयाने आपली सर्वच क्षेत्रातील घौडदौड चालू ठेवली.

कोरोना महामारीमुळे विस्कळीत झालेल्या अध्ययन प्रक्रियेस अखंडित चालू ठेवण्याचे महत्वपूर्ण काम ऑलाइन पध्दतीने माझ्या सर्व सहकारी प्राध्यापकांनी केले आणि विद्यार्थ्यांनाही सामावून घेतले. यामुळेच विद्यापीठाच्या अंतिम परीक्षेत विद्यार्थी चांगल्या गुणांनी आणि संख्येने उत्तीर्ण झाले.

मुंबई विद्यापीठाच्या युवा महोत्सवामध्ये सांस्कृतिक स्पर्धेत रायगड दक्षिण विभागातून सर्वाधिक गुण मिळवून सलग तिसऱ्या वर्षी महाविद्यालयाने चॅम्पियनशिप मिळवली. ऑनलाइन पध्दतीने झालेल्या या स्पर्धेत हे यश विद्यार्थ्यांनी मिळवले हे विशेष.

महाविद्यालयातर्फे अनेक चर्चासत्रे, कार्यशाळा, परिषदा यांचे आयोजन करून विचारांचे आदान-प्रदान करण्याचे काम चालू ठेवले. साधारणतः डिसेंबरपर्यंत ऑनलाइन पध्दतीने यांचे आयोजन करण्यात आले तर नंतर जेव्हा संधी मिळेल तेव्हा प्रत्यक्ष महाविद्यालयात या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. सामाजिक बांधिलकीचे भान ठेवून राष्ट्रीय सेवा योजना, राष्ट्रीय छात्र सेना यांनी महाराष्ट्रातील पूर परिस्थितीच्या काळात केलेली मदत विशेष उल्लेखनीय आहे.

महाविद्यालयांत झालली विशेष नोंद घेण्यासारखी गोष्ट म्हणजे महाविद्यालयाच्या व्यवस्थापनामध्ये झालेले बदल या महाविद्यालयाचे माजी विद्यार्थी, विद्यार्थी दशेत संपूर्ण सक्रिय असलेले, या महाविद्यालयाचे जनरल सेक्रटरी असलेले, महाविद्यालयाच्या कॅम्पमधीलच ॲड. दत्ता पाटील विधी महाविद्यालयातून आपले वकिलीचे शिक्षण पूर्ण केलेले. राजकारणात सक्रिय असलेले, अलिबाग नगरपालिकेचे माजी उपाध्यक्ष असेलेले तरुण, तडफदार व्यक्तिमत्व ॲड. गौतम पाटील यांनी जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष म्हणून जानेवारी २०२२ मध्ये सूत्र हाती घेतली आहेत. योगायोग म्हणजे १९७७ साली लोकनेते ॲड. दत्ता पाटील म्हणजे आमचे दादा यांनी या महाविद्यालयाची सूत्रे हाती घेऊन या महाविद्यालयास विकासाची नवी दिशा दिली. त्या दादांचे ॲड. गौतम पाटील हे नातू. आपल्या आजोबांनी सुरू केलेली ही महाविद्यालयाची विकास गंगा पुढे नेऊन महाविद्यालयास उत्कृष्टतेच्या एका उंचीवर नेऊन ठेवण्याचे ध्येय त्यांनी डोळ्यासमोर ठेवले आहे. महाविद्यालयाची नॅक मूल्यांकन श्रेणी सुधारण्यासाठी आवश्यक त्या सर्व सोयी. सुविधा पूर्ण करण्यास त्यांनी सुरुवात केली आहे. डॉ. साक्षी पाटील या जनता शिक्षण मंडळाच्या उपाध्यक्षा म्हणून तर श्री. गौरव प्रमोद पाटील हे सचिव म्हणून ॲड. गौतम पाटील यांना साथ देत आहेत. नवीन अध्यक्षांच्या नेतृत्वाखाली आयोजित करण्यात आलेले महाविद्यालयाच्या १९६१ पासूनच्या माजी विद्यार्थ्यांचे स्नेहसंमेलन - 'यादों कि बारात' हा एक अविस्मरणीय अनुभव होता.

गेली अनेक वर्षे जनता शिक्षण मंडळाचे सचिव म्हणून कार्यरत असलेले, आमचे मुख्य मार्गदर्शक श्री. अजित शाह यांचे अल्पशा आजाराने निधन झाले. त्यांचं जाणं मनाला चटका लावून गेलं.

'उन्मेष' म्हणजे महाविद्यालयात वर्षभरात घडलेल्या अनेक घडामोडींचा एक ऐतिहासिक वारसा आहे. विविध विभाग, उपक्रम यांचे अहवाल, छायाचित्रे, मिळालेले विशेष प्राविण्य, प्राध्यापकांचे अध्यापनेतर कार्य याची नोंद यामध्ये घेण्यात आली आहे. यामुळे हा अंक नक्कीच संग्राह्य झाला आहे. माझ्या संपादक मंडळातील सर्व सहकारी सदस्यांचे मी अभिनंदन करतो.

संपूर्ण वर्षभरातील सर्वच उपक्रमांसाठी जनता शिक्षण मंडळाचे माजी अध्यक्ष व वरिष्ठ संचालक श्री. संजय दत्ता पाटील यांचे मी आभार मानतो. नवनिर्वाचित मा. अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव व मानद सचिव व संचालक मंडळ यांच्या सहकार्याबद्दल मी ऋण व्यक्त करतो.

डॉ. अनिल पाटील
संपादक

“आदरांजली”

स्वर्गीय अजित शाह

माजी कार्यवाह
जनता शिक्षण मंडळ

लॉकडाऊन

तन्वी महेश ठाकूर
एस.वाय.बी.ए.

किती सुंदर.... असं वाटतंय इथेच रहावं. बाबा आपण इथे एक छानं घर बांधू आपल्या चौघांसाठी. चालेल ना! ''दीदी उठतेस ना! नऊ वाजले. मला कामं आहेत पुढे.'' आवाजाने डोळे उघडले आणि उजेडाने पटकन बंद झाले. तशीच डोळे चोळत उठले. पलंगावरून उतरते तेवढ्यात आवाज आला. ''उद्यापासून देशात लॉकडाऊन होणार आहे. कोणीही घराबाहेर पडू नये.'' खोलीचे दार उघडून बाहेर आले. बाबा टीव्हीवर बातम्या बघत होते. मी त्यांच्याजवळ गेले आणि त्यांना मिठी मारून परत झोपले. तेवढ्यात आई म्हणाली, ''अरे देवा! आता हे काय नवीन. आधीच काय कमी संकट आहेत त्यात आता याची भर.'' मी काहीही न बोलता सरळ बाथरूम मध्ये शिरले. संथपणे सकाळचा सगळा कार्यक्रम उरकून ओटीवर जाऊन बसले. आईची बडबड सुरूच होती. दिवस नेहमीसारखाच होता पण काहीतरी नकारात्मक जाणवत होतं. असं वाटत होतं कुठेतरी काहीतरी वाईट घडणार आहे. रस्त्यावरून गाड्या जातात, समोरच्या आजी कचरा काढतात पण मी मात्र माझ्यातच हरवले होते. तेवढ्यात ''दीदी!'' बाबांनी हाक मारली. विचारांतून बाहेर पडून आत गेली. ''क्या झालं? कशाला हाक मारली?'' चेहऱ्यावर कसलेही भाव न ठेवता मी विचारलं. ''अगं, आई सोबत दुकानात जा आणि जे काही सामान लागणार आहे ते घेऊन ये.'' लॉकडाऊन सुरु होणार होता ना म्हणून ही तयारी. ''हम....'' असं म्हणून मी आई सोबत दुकानात निघाले. ''आज नेहमीपेक्षा जास्त गर्दी होती ना दुकानात.'' मी गप्पचं. सामान घेऊन घरी आलो. आई सामान घेऊन किचनमध्ये गेली आणि मी मोबाईल घेऊन खुर्चीत बसले. मोबाईल ऑन केला आणि व्हॉटस्अप मेसेजचा पाऊस पडला. प्रत्येक ग्रुपवर फक्त लॉकडाऊनची बातमी. लॉकडाऊनची भरतीच उत्सुकता होती सगळ्यांना. अर्थात असणारच.... अख्खा देश २१ दिवस बंद होणार असं पहिल्यांदा घडणार होतं. दिवस असाच काम करण्यात आणि मोबाईल बघण्यात गेला. रात्री जेवण झालं आणि ओटीवर सगळे गप्पा मारत बसलो. तिथेही हेच लॉकडाऊन, लॉकडाऊन आणि लॉकडाऊन. शेवटी वैतागून झोपायला गेले. ''उद्या लॉकडाऊन, म्हणजे सगळे घरीच बसणार. एवढे दिवस करायचं काय? आता फक्त उठणे, खाणे, पिणे, झोपणे हाच रोजचा दिनक्रम. पण एक मात्र चांगलं झालं घरातली माणसं २१ दिवस शांतपणे घरात बसणार. सगळे मिळून धमाल करू.'' विचार करता करता झोप झाली ते थेट सकाळी उठले. आजचा दिवस वेगळा होता कारणात बसून लॉकडाऊन सुरु झालं होतं. मी नेहमीप्रमाणे सकाळचा कार्यक्रम आटपून ओटीवर आले. पण आज त्या रस्त्यावर गाड्या होत्या, ना समोरच्या आजी कचरा काढत होत्या एवढेच काय तर साधं कुत्रंही नव्हतं. सगळे आपापल्या घरात गप्प बसले होते. एवढी शांतता मी गावाता पहिल्यांदाच अनुभवत होते. टीव्हीवर बातम्या सतत सुरुच होत्या. पहिला दिवस खाण्यात, मज्जा मस्ती करण्यात गेला. काहीच काम नसल्याने घरात फेऱ्या मारणे, पलंगावर लोळणे, मोबाईल बघणे एवढंच चाललं होतं. पहिले चार दिवस असेच मजेत गेले. पण जसजसे दिवस पुढे सरकले तस तशी परिस्थिती बदलत गेली. लोकांचे खाण्यापिण्याचे वांदे झाले. बाहेर पडणाऱ्या लोकांना पोलिसांकडून मार मिळत होता. एककीकडे करोनामुळे मृत्यांची सख्या वाढत चालली होती. त्यात नोकरी बंद त्यामुळे पगारही बंद. रोजच्या खाण्यापिण्याच्या खर्चाने पैशाचा तुटवडा निर्माण झाला होता. पहिले पहिले साधा वाटणारा हा रोग दिवसेंदिवस भीषण होत चालला होता. वाढत चाललेल्या रुग्णांमुळे लॉकडाऊनही वाढत चालले होते. माणसांबरोबर प्राण्यांचेही हाल झालेले. संध्याकाळ झालेली. सगळे जण अंगणात बसलो. विषय एकच.... ''कधी संपणार हा लॉकडाऊन?'' तेवढ्यात फोन वाजला. थोड्यावेळाने बाबा बाहेर आले. चेहऱ्यावर काळजी, डोळ्यात पाणी. अगदी शरीरातून जीव निघून गेल्यासारखे ते दिसत होते. मी उठले आणि धावत त्यांच्याकडे गेले. मी काही विचारणार तेवढ्यात ते धाडकन् खाली कोसळले आणि जीवाच्या आकांताने रडायला लागले. एक क्षण मला सुन्न झाल्यासारखं झालं. त्यांना अशा अवस्थेत मी कधीच पाहिलं नव्हत. ''बाबा...'' मी हाक मारली. हुंदके देत माझ्याकडे बघून ते म्हणाले ''माझी नोकरी गेली.'' बास.... डोळ्यातून आसवांच्या धारा गळायला सुरुवात झाली. काहीही न बोलता मी त्यांना घट्ट मिठी मारली. माझ्या मिठीत अगदी लहान बाळासारखे ढसाढसा रडले.

थोड्यावेळाने सगळं शांत झालं. बाबा रडून रडून झोपले. घरात शांतता पसरली होती. आईच्या डोळ्यातले अश्रू मात्र ओघळतच होते. ''आता पुढे काय?'' हा एकच प्रश्न मनाला खात होता. ''घरातला करता पुरुष घरी बसला. साठवलेले पैसे खर्च झाले. कमाई नाही तर खाणार काय? जगणार कसं? स्वतःशीच विचार करत संथपणे बसून राहिले. दिवसांवर दिवस चालले होते. परिस्थिती बिकट होत चालली होती. हातावर पोट असणाऱ्या लोकांचे तर हालच झालेले. या काळात अनेकांनी आपल्या नोकऱ्या गमावल्या, काहींनी माणसं गमावली, तर काहींनी स्वतःचा जीव गमावला. देशाचं एवढं भकास चित्र पहिल्यांदाच पाहिलं मी. रात्री जेवण झालं आणि बातम्या भगत सगळेजण बसले होते. ''कोरोनावर लस मिळाली'' बाहेरून काकाचा आवाज आला. थेट सगळे उठून ओटीवर गेले आणि पुन्हा चर्चा सुरु झाली. लस मिळाल्यामुळे लोकांमध्ये धीर आलेला होता. पुन्हा सगळं पूर्ववत होईल अशी आशा मनात जागी झाली होती. असं करता करता अकेर ऑगस्टमध्ये परिस्थिती सुधारायला सुरुवात झाली. लोक नियमांचे पालन करून बाहेर बडू लागले. बाबांनाही गावात छोटस काम मिळाल्यामुळे खर्चाचा प्रश्न सुटला. या लॉकडाऊनच्या काळात हाल झालेल्या लोकांना सरकारतर्फे मदत मिळू लागली. या करोनाच्या काळात माणसं एकमेकांच्या जेवढी जवळ आली तेवढीच ती लांबही गेली. या काळात मी माणुसकी संपलेली माणसंही बघितली आणि जीव वाचवण्यासाठी धडपडणारी, कुटुंबाच्या उदरनिर्वाहासाठी मार खाणारी, मुलाबाळांच्या ओढीने आई चालत जाणारी माणसंही बघितली. हे सर्व चित्र बघून मी किती नशीबवान आहे याची जाणीव मला झाली. अनेक चांगले-वाईट प्रसंग घडले, सुखदुःखाच्या घटना घडल्या पण जिद्दीने लढलेली आणि जगलेली माणसं मी या काळात बघितली. त्यावेली मला जीवन म्हणजे नक्की काय आणि ते जगण्यासाठी काय करावं लागतं हे समजलं. या कोरोनामुळे जगणं म्हणजे काय? आयुष्य काय असतं? आपलं कोण? परकं कोण? कुटुंब कशाला म्हणतात? बाप काय असतो? आई शिवाय घर नाही या सगळ्याची जाणीव झाली. घरातील प्रत्येक सदस्य हा महत्त्वपूर्ण आहे हे समजलं. माणसं, प्राणी, पक्षी, झाडं हे एकमेकांशिवाय शून्य आहेत याची प्रचिती आली. अचान आलेला हा कोरोना त्यामुळे निर्माण झालेला हा लॉकडाऊन जीवनाचं सार शिकवून गेला. आयुष्यात सकारात्मक बदल घडवून गेला.

।।गुरु।।

आई बाबा शिक्षक
हेच खरे गुरु
ज्यांच्या आशीर्वादाने
होते जीवनविद्या सुरू।

गुरुंच्या छायेत
नाही ज्ञानाला तोटा
शिक्षणाचा प्रवास
करुया आपण मोठा।

गुरुंच्या विद्येने
होते आत्मज्ञान
याचे आपण प्रत्येकाने
ठेवले पाहिजे भान।

गुरूकडून मिळते
ज्ञानाची शिदोरी
अन् भरतात आमच्या
रित्या घागरी।

गुरुंमुळे शिक्षणाचा होतो सोपा मार्ग
उंच उंच स्वप्न घेऊन
जीवनाचा करू स्वर्ग।

गुरूंचे कर्तृत्व
असतेच महान
ठेवू मनात आपण
निरंतर अभिमान।।

वेदश्री मंगेश डोंगरे
एस.वाय.बी.ए.

ऑनलाइन शिक्षण व जीवनमूल्ये

गौरी निलेश पाटील
प्रथमवर्ष कला

आपल्या देशात एक काळ होता जेव्हा पालक आपल्या मुलांना शिक्षण आणि चांगले संस्कार देण्यासाठी गुरुकुलमध्ये पाठवत असत. लहानपणापासून तर २४ वर्षाच्या वयापर्यंत विद्यार्थी तेथे शिक्षण घेत असे. त्याला पुस्तकी अभ्यासासोबत अध्यात्मिक संस्कार आणि शस्त्र चालवण्याचे प्रशिक्षण देखील दिले जायचे. शिक्षणाच्या या प्रक्रियेला गुरुकुल पध्दती म्हटले जायचे.

नंतरच्या काळात आधुनिक प्रगती झाली. शिक्षणाची पध्दती बदलून इंग्रजी शाळा व महाविद्यालये देशात आली. आज देशातील सर्वच विद्यार्थी या शाळांमध्ये शित आहेत आणि गुरुकुल पध्दती पूर्णपणे नाहीशी झाली आहे. आज शिक्षण हे आपल्या जीवनातील मूलभूत गरजांपैकी एक आहे. देशातील प्रत्येक नागरिकाला गुणवत्तायुक्त शिक्षण मिळणे हा त्याचा मूलभूत अधिकार आहे. कारण चांगला शिक्षणाच्या बळावरच योग्य करिअर निवडले जाऊ शकते. कोणत्याही देशाला विकसित करण्यासाठी शिक्षणाचे महत्व भरपूर आहे.

आपल्या देशात अनेक वर्षांपासून वेगवेगळ्या पध्दतीने शिक्षण दिले जात आहे. परंतू देशाच्या स्वातंत्र्यानंतर भारतीय शिक्षण क्षेत्रात क्रांतिकारी बदल झाले. देशातील परंपरागत शिक्षणाने आधुनिक रुप घेतले. वर्तमान काळात ई-एज्युकेशन अर्थान ऑनलाइन शिक्षण भारतासह जगभरात लोकप्रिय झाले. ऑनलाइन शिक्षण एक शिक्षण प्रणाली आहे, ज्यात शिक्षक इंटरनेटचा वापर करून देशातील किंवा जगभरातील कोणत्याही कोपऱ्यात असलेल्या विद्यार्थ्यांना शिकवू शकतात.

ऑनलाइन शिक्षण म्हणजे काय आज जगभरात परसलेली महामारी कोविड-१९ मुले अनेक समस्यांना सामोरे जावे लागत आहे. लॉकडाऊन आणि कर्फ्यूमुळे घरातून बाहेर निघून शिक्षम प्राप्त करणे कठीण झाले आहे. अशा काळात देशातील विविध शाळांमधील शिक्षकांनी ऑनलाइन माध्यमाने विद्यार्थ्यांना शिकवणे सुरु केले. स्काईप, व्हाटसअप, झूम व्हिडिओ इत्यादी काही प्रसिध्द मोबाईल ॲ आहेत ज्यांच्या मदतीने ऑनलाइन शिक्षण दिले जाते. यात विद्यार्थी आपापल्या घरी बेडरुम किंवा स्टडी टेबलवर बसून लॅपटॉप अथवा मोबाईलच्या सहाय्याने शिक्षण मिळवू शकतात.

ऑनलाइन शिक्षणाची माध्यमे

संपूर्ण जगात ऑनलाईन एज्युकेशन घेण्याचा सर्वात स्वस्त पर्याय म्हणजे स्मार्टफोन होय. पूर्वी शाळा, कॉलेज, विद्यालये, महाविद्यालये या सर्वांमध्ये मोबाईल आणण्यास परवानगी नव्हती. पण तोच मोबाईल आज सर्वप्रकारचे एज्युकेशन देत आहे.

१. व्हाटसॲप : स्मार्टफोनमध्ये असणाऱ्या व्हॉटसॲप या ॲप्लिकेशनद्वारे शिक्षक मुलांना अभ्यास देतात अभ्यासाचे फोटो, व्हिडिओ, ऑडिओ देण्याचे सर्वात स्वस्त माध्यम म्हणजे व्हॉटसॲप होय.

२. झूम ॲप : झूम नावाचे ॲप असणारे हे ॲप आहे. या ॲपवर आपण एकत्रित व्हिडिओ कॉलिंगद्वारा क्लास घेऊ शकतो. एकप्रकारे या ॲपवरुन शिक्षक व विद्यार्थी घरच्याघरी बसून शिक्षण घेत असतात.

३. गूगल मीट : झूम ॲपप्रमाणेच असणारे गूगल मीट ॲप आहे. झूम ॲपप्रमाणेच या ॲपवर वरील कृती करून या ॲपद्वारे ऑनलाईन क्लास घेता येतात. झूम ॲपपेक्षा वापरण्यास सोपे आणि सहज असणारे हे ॲप आहे.

४. लॅपटॉप : मोबाईल प्रमाणेच विद्यार्थी ऑनलाईन एज्युकेशनसाठी लॅपटॉपचा वापर करतात. शिक्षक जास्त प्रमाणात लॅपटॉपचा वापर करत असतात लॅपटॉपवर पण मोबाईल प्रमाणेच ॲप असतात. फक्त वारण्यास गुणवत्तेस सुलभता यासाठी लॅपटॉपचा वापर केला जातो लॅपटॉपमध्ये मोबाईल प्रमाणे ॲप वापरण्यावर मर्यादा येत नाही.

५. टॅब : स्मार्टफोन प्रमाणेच असतो. फक्त आकार मोठा आणि वापरण्यास सुलभ, वरिष्ठ गटातील विद्यार्थी याचा वापर करतात.

६. रेडिओ : ऑनलाईन एज्युकेशनचे फक्त श्राव्य असणारे हे माध्यम आहे. या माध्यमाद्वारे आपण फक्त ऐकू शकतो. सरकार विविध वर्गासाठी रेडिओवर अभ्यासक्रम प्रसारित करत असते.

गरीब, होतकरू विद्यार्थ्यांना सर्वात स्वस्त असणारे हे माध्यम आहे. रेडिओद्वारे शिक्षण घेता येते. सरकारने रेडिओवर विविध शैक्षणिक वाहिन्या सुरु केल्या आहेत.

७. टेलिव्हिजन : कोरोना आधी फक्त मनोरंजन हाच उद्देस असणाऱ्या टेलिव्हिजनने कोविड नंतर शाळा बंद पडल्यामुळे मुलांच्या भवितव्यासाठी टेलिव्हिजनवर खूप प्रकारच्या शैक्षणिक वाहिन्या सुरु केल्या. सरकारने टेलिव्हिजनचा या कामात खूप मोलाचा सहभाग करून घेतला. टेलिव्हिजनवर सर्व वर्गाचे दररोज क्लास होतात. ऑनलाइन शिक्षणाचे फायदे ऑनलाइन शिक्षणाला आधुनिक शिक्षणाचे नवीन स्वरूप म्हटले जाऊ शकते. ज्यात विद्यार्थ्यांना लांब प्रवास करून शाळेत फळ्यासमोर बसण्याऐवजी घरबसल्या लॅपटॉप वरूनच शिक्षकांशी संपर्क करता येतो. या शिक्षणासाठी आवश्यकता एवढीच आहे की विद्यार्थ्याकडे चांगले इंटरनेट कनेक्शन आणि मोबाईल/कॉम्प्युटर अथलवा लॅपटॉप असायला हवे. आज शाळा, कॉलेज तसेच स्पर्धा परिक्षांची तयारी करणारे विद्यार्थी कोचिंगसाठी घराबाहेर न जात घरीच राहून निश्चिंतपणे शिक्षण घेत आहेत. या शिक्षणामुळे दूर शाळा असणाऱ्या विद्यार्थ्याला लागणारा प्रवासाचा खर्च आणि वेळ वाचतो. विदेशात शिक्षणाची इच्छा असूनही आर्थिक परिस्थिती ठीक नसणाऱ्या विद्यार्थ्यांना या शिक्षणाचा फायदा झाला आहे. ऑनलाईन शिक्षणात आपण आपल्या वेळेनुसार योग्यवेळ निवडून लेक्चर करू शकतो.

जर ऑनलाईन वर्गाच्यावेळी विद्यार्थ्याला एखादा मुद्दा स्पष्टपणे समजला नसेल तर तो शिक्षकांना पुन्हा तो मुद्दा सांगण्यास सांगू शकतो. याशिवाय विद्यार्थ्याला कोणताही टॉपिक जर समजत नसेल तर तो रेकॉर्ड केलेल्या लेक्चरला पुन्हा पाहू शकतो ऑनलाईन शिक्षणाचा सर्वात मोठा फायदा हा आहे की विद्यार्थी देशातील व परदेशातील कोणत्याही संस्थेचे शिक्षण मिळवू शकेल. आपल्या अभ्यासक्रमातून काही गोष्टी समजल्या नाहीत. अशा परिस्थितीत गुगलवर आम्ही सोप्या भाषेत शोधून या गोष्टी पाहू शकतो. ऑनलाईन शिक्षणाद्वारेच विद्यार्थ्यांनी घरीच अभ्यास पूर्ण केला. घरातच शिक्षण मिळवून ती कोरोनाच्या धोक्यातूनही वाचली आणि शाळा व महाविद्यालयात जाण्याचा त्रास व खर्च वाचला. लॉकडाऊनमध्ये कोरोना व्हायरसचा धोका नसतो. शहरात मिळणारे दर्जेदार शिक्षण गावातील मुलांना देखील मिळत आहे. ऑनलाईन शिक्षणामुळे मुलांना अभ्यासात गोडी निर्माण होत आहे.

ऑनलाईन शिक्षणाचे तोटे

ऑनलाईन शिक्षणात वेळ आणि पैसा दोघींची बचत होते. परंतु असे म्हटले जाते की कोणत्याही नाण्याच्या दोन बाजू असतात. ऑनलाईन शिक्षणाचे देखील तसेच आहे. जसे एकीकडे याचे फायदे आहेत त्याच पध्दतीने अनेक नुकसान व दुष्परिणाम देखील आहेत. आपल्या देशात अजूनही अनेक खेड्या-गावात इंटरनेट उपलब्ध नाही आहे व ज्या लहान शहरांमध्ये इंटरनेट आहे तेथे त्याची गुणवत्ता फार चांगली नाही आहे. ऑनलाईन शिक्षणासाठी योग्य नेटवर्कची आवश्यकता असते. ग्रामीण भागात नेटवर्क नसल्याने व्हिडिओ थांबडे, आवाज ऐकू न येणे किंवा व्हिडिओ अडकणे यासारख्या समस्यांना सामोरे जावे लागते.

ऑनलाईन शिक्षणात विद्यार्थ्यांमध्ये शिस्तीची कमतरता निर्माण होते. आधी शाळेत गेल्यावर शिक्षेच्या भयाने विद्यार्थी लक्ष देऊन शिक्षकांचे शिकवणे ऐकत असे. परंतु ऑनलाईन शिक्षणात विद्यार्थी काय करत आहे हे शिक्षकांना दिसत नाही. ज्यामुळे विद्यार्थी बेशिस्त होता आणि कित्येकदा ऑनलाईन शिक्षणाला गांभीर्याने घेत नाहीत.

व्यावहारीक अनुभव आणि प्रात्यक्षिके ही शिक्षणाच्या दृष्टिने खूप महत्वाची आहेत. ऑनलाईन शिक्षणात जास्तकरून प्रात्यक्षिकांचा अभाव दिसून येतो. या शिक्षमात ॲनिमेटेड व्हिडिओचा उपयोग केला जातो. शाळेत विद्यार्थी भौतिक वस्तूचे निरिक्षण करून अभ्यास करतात. हा प्रात्यक्षिक स्पर्श त्यांना अभ्यासाविषयी आवड निर्माण करतो. परंतु ऑनलाईन शिक्षणात याची कमी असते. ज्यामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये उत्साह निर्माण होत नाही. याशिवाय तासन्-तास मोबाईल अथवा लॅपटॉप स्क्रीनसमोर बसून विद्यार्थ्यांना मानसिक आणि शाररिक त्रास निर्माण व्हायला लागतात. डोकेदुखी, डोळ्यात आग होणे व थकवा येणे यासारख्या शारीरिक समस्या तर चिडचिडेपणा यासारख्या मानसिक समस्या निर्माण होतात.

ऑनलाईन शिक्षणात प्रत्येक वेळेश गृहपाठ तपासायला जाणे शक्य नाही. विद्यार्थी शिक्षकांच्या नजरेसमोर नसल्याने कोणास किती समजले तेही कळत नाही. मुलांचे शारिरीक शिक्षणाचे तास होत नाहीत. त्यामुळे मुलांचे आरोग्य कमकुवत होत आहे. वरील अडचणी व तोटे पाहता मी असे म्हणू शकते की ऑनलाईन शालेय शिक्षणात जीवमुल्यांचा ऱ्हास झाला आहे. असे माजे वैयक्तिक मत आहे.

कोरोना महामारी व मी

श्रीयश रमाकांत नागांवकर
एस.वाय.बी.एस्सी.

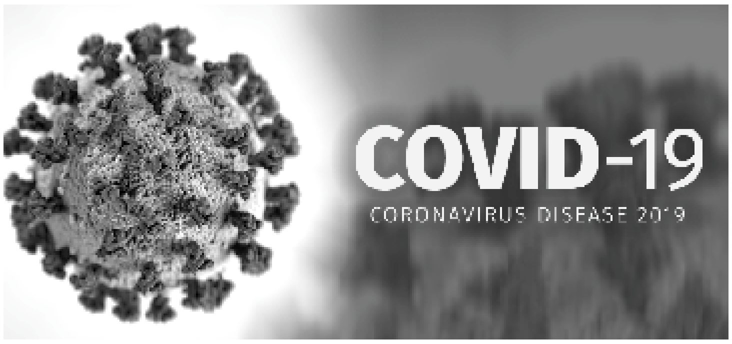

कमी पैशांत घर कसं चालते शिकवलं मागील वर्षापूर्वी कोरोनाची साथ आली आणि त्यामुळे सक्तीने लॉकडाऊन झाला. अत्यंत तातडीच्या सेवांव्यतिरिक्त सगळं बंद झालं. कोणाकडे जायचं नाही, यायचं नाही. कुणाशी हात मिळवायचा नाही. थोडक्यात काय तर स्वतःला घरात बंदिस्त करून घ्यायचं. संपूर्ण जग स्तब्ध झाल्यासारख वाटत होत. विनाकारण केल्या जाणाऱ्या खर्चाला खीळ बसली आणि सगळ्यात महत्वाचं म्हणजे कमी पैशातही घर चालवता येऊ शकतं, हा धडा या कोरोनामुळे मिळाला. या काळात प्रत्येकाला बरे-वाईट अनुभव आले. कोरोनाने लोकांना बरेच दिवस घरात बंदिस्त करून ठेवलं. लोकानी एकत्र कुटुंबातील सर्वच सदस्यांसोबत राहून तणावमुक्त आनंदी जीवनाचा अनुभव घेतला. लॉकडाऊनच्या काळात लोकांना कुटुंबातील लोकांनी एकत्र असण्याचा खूप फायदा झाल. त्यामुळे बंदीच्या काळातही कशाचीच कमतरता भासली नाही. याउलट आपलं स्वतःच घर सोडून रोजगारासाठी दूर शहरात राहणाऱ्या लोकांना अनेक समस्यांना तोंड द्याव लागलं. मदतीया येईल असं कोणीही जवळचा माणूस नाही, त्यामुळे एकटेपणा जास्त जाणवला. या लॉकडाऊनमध्ये आम्ही बरीच पुस्तक वाचली. नियमितपणे केलेल्या वाचनामुळे ज्ञानात भर पडली. शिवाय पुस्तकासोबत वेळ कसा गेला ते कळलंच नाही. कोरोनाने गरीब-श्रीमंत, काळा-गोला अशा प्रत्येकाला स्वच्छता आणि निरोगी जीवन कसं जगायचं हे शिकवलं. जात, धर्म कसा सांभाळायचा ते शिकवले कोरोराने केवळ शिकवलेच नाही तर तसे वागायला भाग पाडले.

स्वच्छता, संयम, सहनशीलता, माणुसकी, आर्थिकदृष्ट्या दूरदृष्टी ठेवून नियोजन कस करायचं ते शिकवलं. खरच कोरोनाने 'न भूतो न भविष्यति' अशी अनुभूती तिली. हे प्रलयंकारी कोरोना संकट मार्च अखेरीस ओढवलं आणि या संकटाची परिणती टाळेबंदीमध्ये झाली. क्षणार्धात जनजीवन एखाद्याने स्टॅच्यू म्हणाव आणि समोरच्याने जिथल्या तिथे थांबाव, तस थांबलं. पहाटे ५.३० ला उठून करावी लागणारी मुलाची शाळेची तयारी, डबे, योगा क्लास रोजचा बाजारहाट हा प्रत्येक गृहिणीचा नित्यनेम एका क्षणात थांबला, जीवनावश्यक असलेल्या किराणा माल तसेच भाजीपालाही ठराविक वेळीच मिळत असल्यामुळे वेळेत न गेल्यास काहीच मिळत नव्हतं. बाहेरच्या खाण्याने पैसा तर जातोच, शिवाय आरोग्याचीही हानी असे दुहेरी नुकसान होते याची तीव्रतेने जाणीन झाली. घरच्या भाजी-भाकरीची किंमत कळली. स्वच्छतेची काळजी घेतली तर इतरही अनेक आजारांना आळा बसतो याचा अनुभव घेतला. सतत घरात असल्यामुले माझा किती वेळ वाया जातो आणि कुठे जातो याची जाणीव मला झाली. आळस झटकून वेळेच व्यवस्थित नियोजन केलं तर सार काही शक्य होत, हे लक्षात आलं. अडीअडचणीत शेजारी पहिले धावून येतात. त्यामुळे छोट्या-छोट्या गोष्टींवरुन न भांडता एकमेकांना समजून घेऊन शेजारधर्म सांभाळणं किती गरजेच आहे, हे कोरोनाने शिकवलं.

कोरोनाने जगण्याचा नवा मंत्र दिला, कोरोनाकाळात खूप साऱ्या संकटांना तोंड द्यावे लागले. मात्र, या कोरोनाने मला भरपूर गोष्टी शिकवल्या. जगण्यासाठी लागणारे कौशल्य माहीत पडले. कठीण प्रसंगांना तोंड देण्याचा आत्मविश्वास निर्माण झाला, तसेच एक गोष्ट माहीत पडली की, नोकरी कायमस्वरूपी नाही. ती आज आहे, उद्या नाही. मात्र, स्वतःचा व्यवसाय असेल तर आपण कसेही जगू शकतो. पण शेतीतून आपण अन्न पिकवून जगू शकतो, शेती किती महत्वपूर्ण आहे याची जाणीव झाली आहे. जगाचा पोशिंदा शेतकरी कधीही उपाशी राहू शकत नाही, हे लक्षात आले, कोरोनामुळे मास्क वापरणे हे किती महत्वाचे आहे, ते समजले. भारतासारख्या देशामध्ये प्रदूषण मोठ्याप्रमाणात आहे. मास्कमुळे आपण प्रदूषणापासून वाचू शकतो. तसेच मास्क आणि स्वच्छतेच्या सवयीमुळे आपण आजारापासून दूर राहू शकतो. आजपर्यंत आपण रोगप्रतिकारक शक्ती वाढवण्यासाठी काही प्रयत्न केले नव्हते, मात्र आपण कोरोना आल्यापासून जास्तीत जास्त रोगप्रतिकारक शक्ती वाढवण्यावर भर दिला. या कठीण काळात पैशाची बचत कशी करावी, हे शिकलो, स्वतःच्या गरजेप्रमाणे पैसे खर्च करावेत, हे देखील कोरोनाने शिकवले. कोरोनाने नातेसंबंध जपत तसेच स्वतःच्या कुटुंबासोबत वेळ घालवण्यातला आनंद देऊन जगण्याचा नवा मंत्र दिला.

कोरोनाने 'आत्मनिर्भर' व्हायला शिकवले कोरोना-विरुध्दच्या युध्दाला दोन वर्ष पूर्ण झाले. या वर्षभरात बऱ्याच गोष्टी मला शिकायला मिळाल्या. स्वच्छतेच्या सवयींपासून ते नात्यांच्या संदर्भापर्यंत, स्वास्थ्याबद्दलच्या जागरूकतेपासून ते सामाजिक जबाबदारीपर्यंत असे अनेक धडे कोरोनाने मला दिले. थोडक्यात काय, तर कोरोनाने 'आत्मनिर्भर' व्हायला शिकवले. या काळात काय महत्वाचे आहे आणि कोणत्या गोष्टी तात्पुरत्या, शोभेच्या आहेत, यातील फरक अधिक स्पष्ट झाला. या विषाणूने आपल्या परंपरा, रूढी म्हणजेच आयुर्वेद आणि योगा, इत्यादींचे महत्व सांगितले. आपले स्वास्थ्य हे आपल्याच हाती आहे, ही मुख्य शिकवण कोरोनाने दिली. हवामान बदलामुळे ताप, सर्दी होणे हा दरवर्षी ठरलेला नियम! पण कोरोनाकाळात घेतलेल्या दक्षतेमुळे व आरोग्याबद्दल घेतलेल्या खबरदारीमुले आरोग्याच्या बाबतीत त्याने अधिक सजग व्हायला शिकवले. दरवर्षी ठरलेले आजार आपण मनात आणलं तर टाळू शकतो, ही शिकवण कोरोनाने दिली. दुसऱ्यांवर अवलंबून राहण्याची सवय कोरोनाने मोडीत काढली. स्वतःची कामे स्वतः करता येणे किती महत्वाचे आहे, याची जाणीव या काळात झाली. अनिश्चित भविष्यासाठी आर्थिक नियोजन करणे, बचत करणे यासारख्या गोष्टीकडे कोरोनाने गंभीरपणे पाहण्यास शिकवले.

या संकटकाळाने आपल्याला आतापर्यंत काय शिकवलं, याचा अंतर्मुख होऊन विचार केला, तर काही गोष्टी नक्कीच लक्षात येतील. यातील पहिली गोष्ट म्हणजे स्वच्छता, म्हणजी ही स्वच्छता आपल्याला माहिती होती, तरी त्याचं महत्व नव्याने अधोरेखित झालं. वारंवार स्वच्छ हात धुणे, बाहेरून आल्यावर कपडे बदलणे, गरम पाण्याने आंघोळ करणे. तसं पाहिलं तर या खूप बेसिक गोष्टी पण कोरोना काळाने याचं महत्व किती मोठ आहे हे सिध्द केलयं.

कोरोना संसर्गाच्या पार्श्वभूमीवर शाळा बंद आहेत. सध्याची परिस्थिती पाहता फेब्रुवारीपर्यंत शाळा सुरु होण्याची चिन्हे नाहीत. त्यानंतरही शाळांचं स्वरूप नेमकं कसं असेल याची कुणालाही माहिती नाही. मात्र, मुलाचं शिक्षण सुरू रहावं म्हणून हल्ली बहुतेक शाळांनी ऑनलाइन शिक्षण सुरू केलं आहे. पण ऑनलाइन शिक्षणानं सध्या कोरोनापेक्षाही अधिक गोंधळ उडवून दिला आहे, अशी परिस्थिती आहे. ऑनलाइन शिक्षण सुरू होऊन दोन महिने उलटल्यानंतरही शहरातील शाळा देखील आपल्या १०० टक्के विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहचू शकलेल्या नाहीत, याची कारणे अनेक आहेत. ती अशी तांत्रिक आहे, तशी सामाजिक आहेत, वैयक्तिक आहेत आणि आरोग्यविषयकही आहेत. पण एकूणच या साऱ्याचा त्रास विद्यार्थ्यांबरोबरच त्यांच्या पालकांनाही सहन करावा लागतो आहे. तरी पण या कोरोनाने आपणा सर्वांना अविश्मरणीय अशी शिकवण दिली व सर्वात महत्वाचे म्हणजे माणसाला माणसातली माणूसकीची जाणीव झाली आणि आपले आरोग्य चांगले असेल तर आपण नेहमी आनंदी राहू जरी धनदौलत असेल तरी आपण आपले आरोग्य विकत घेऊन शकत नाही. म्हणून म्हणतात ''आरोग्यम् धन संपदा.''

मायभूमी भारतमाता

सलाम असो या मातृभूमीला
अभिमान जिचा सदा आम्हाला
तिची महीत सांगावी कुणाला
शब्दच पुरणार नाहीत मनाला।

भारत भूमी स्वतंत्र आमुची
चिंता तिला सर्व जनांची
लाभली पाऊले सोनेरी कणांची
परंपरा जपूनी भव्य सणांची।

कीर्ती प्रगती शब्दच अपुरे
सण करू उत्साहाने साजरे
प्रजेच्या देवतेला करूनी वंदन
यशाचे उभे करू उंच मनोरे।

लक्षात ठेवून एकच वादा
देशभक्तीचा संकल्प साधा
मायभूमी साक्षात माता
कशी वर्णावी तिची गाथा।

वेदश्री मंगेश डोंगरे
एस.बाय.बी.ए.

मराठी भाषा संवर्धन

सुरभी संदीप पाटील
टी.वाय.बी.कॉम

''लाभले आम्हास भाग्य
बोलतो मराठी
जाहलो खरेच धन्य
ऐकतो मराठी''

आपण भाग्यवान की आपण या मराठी मातीत जन्मास आलो. वरील कडव्यात म्हटल्याप्रमाणे मराठी बोलतो किंबहुना बोलली जाते परंतू वर्षभरातून फक्त एक दिवसच म्हणजे २७ फेब्रुवारी रोजी. त्याला कारणही तसेच आहे अगदी जगभरातील मराठी भाषकांकडून २७ फेब्रुवारी हा दिवस 'जागतिक मराठी भाषा दिवस' म्हणून साजरा केला जातो. मराठी कवी विष्णू वामन शिरवाडकर उर्फ कुसुमाग्रज यांच्या जन्मदिवसाच्या निमित्ताने हा दिवस मराठी भाषा दिवस म्हणून पाळण्याची प्रथा सुरु केली.

अनेक मराठी भाषिक मराठी भाषा दिवस साजरा करता खरा परंतू खूप क्वचित जणांना असे ठाऊक असेल की जगभरातील बऱ्याच भाषांचा उगम हा संस्कृत भाषेपासून झाला आहे तशीच आपली मराठी भाषा देखील संस्कृत भाषेमधूनच आली आहे. लहाम मूल जेव्हा जन्माला येते तेव्हा आपल्या आईची आपल्या सभोवताली असलेल्या भाषेची त्याला ओळख होते त्या भाषेचे त्याच्यावर संस्कार होतात. महाराष्ट्रातील बहुतांशी लोकांची मराठी भाषा ही मायबोली आहे. सर्व महाराष्ट्राची मराठी भाषा ही एक असली तरी मराठी भाषा दर बारा कोसावर बदलते. प्रत्येक प्रांताची निराळी भाषा आहे. लेखीभाषा तीच परंतू बोली भाषेत मात्र फरकत जाणवतो. कोकणी, घाटी, गोव्याकडील कोकणी इत्यादी. मराठी भाषा ही लवचिक आहे ती वळवावी तशी वळते मराठी भाषा ही शुध्द मराठी भाषा राहिली नाही अलीकडे मराठीमध्ये मराठी कमी आणि हिंदी, इंग्रजी भाषा जास्त वापरली जाते.

तरुण पिढी मोठ्या प्रमाणात इंग्रजी भाषेकडे आकर्षिक होत आहे. त्यामुळे उच्च शिक्षणासाठी हे लोक परदेशात जातात आणि त्या देशातील बोलीभाषेलाच आपली मातृभाषा समजून अगदी मायदेश परतल्यावरही त्याचा सर्रास वापर करतात. कुठेतरी इंग्रजी भाषेचे वर्चर्सव मराठी भाषेवर प्रस्थापित झालेले दिसून येते. यासाठी प्रत्येकाच्या मनात मराठी भाषेचे स्थान निर्माण व्हायला हवे, जसे की ध्रुवताराप्रमाणे अढळ ! कुठेही गेलं तरी मातृभाषा मराठीच.

मराठी भाषा संवर्धित करायची म्हणजे तिच्या संवर्धनासाठी प्रयत्न करणे एखादी भाषा संवर्धित करताना त्या भाषेचा अधिकाधिक वापर कसा करता येईल याकडे लक्ष देणे गरजेचे असते. मराठी भाषिकांची संख्या ही अधिक असली तरी मराठी भाषा बोलणाऱ्यांची संख्या तुलनेने कमी होत चालली आहे. अनेक क्षेत्रात काम करत असताना इंग्रजी भाषेत्या ज्ञानावर तुमच्यातील बौध्दिक पातळी तपासली जाते, यावरुन एक गोष्ट लक्षात येते की भारतात मराठी भाषिक लोकांची संख्या सर्वाधिक असूनही त्यांचा व्यावहारिक उपयोग व्हावा यासाठी प्रयत्न कमी आहेत. अशा या परिस्थितीमध्ये एकच सुचते ते म्हणजे....

''माझ्या मराठीचा मातीचा
लावा ललाटास टिळा
हिच्या संगाने जागल्या
दऱ्याखोऱ्यातील शिळा''

मराठी भाषा ही खरोखरच दऱ्याखोऱ्यात पोहोचलेली आहे परंतू आपल्यालाच आपली मायबोली म्हणजेच मराठी भाषा बोलायला हल्ली लाज वाटते महाराष्ट्राची ही मराठी माती आपण आपल्या कपाळी अभिमानाने लावतो परंतु चार चौघात गेल्यावर तीच भाषा बोलायला लाज वाटते आणि इंग्रजी बोलणे उच्चप्रतीचे वाटते मराठी भाषेचे संवर्धन करण्यासाठी प्रत्येक प्रांतिक भाषेचा विकास झाला पाहिजे. केवळ मराठी भाषा जपण्याऐवजी आपल्या अनेक बोलीभाषाही जपणे तितकेच गरजेचे आहे. आजच्या पिढीतील तरुणांनी आपल्या बोली भाषेची लाज न बाळगता त्याचा अभिमान बाळगणे ही सुध्दा मराठी भाषेच्या संवर्धनाची एक पायरी आहे. मराठी भाषेील शिक्षण हे मराठी भाषेच्या संवर्धनाचा महत्वाचा भाग ठरतात. भाषाशिक्षण हा कुठल्याही भाषेच्या संवर्धनातील महत्वाचा भाग असतो. भाषा शिक्षणासाठी शाळा जरुरी आहे. मात्र याबाबती

महाराष्ट्रातील परिस्थिती चिंताजनक आहे. मराठी शाळांमध्ये मुलांची मोठ्या प्रमाणावर होमारी गळती ही मराठी भाषेला लागलेले एक गालबोट आहे. इंग्रजी माध्यमांच्या शाळांतील पालकांचा वाढत जाणारा लोंढा पाहता आजच्या पिढीतील पालकांचे मराठी प्रती असणारे प्रेम हे कमी होत चालले आहे असे दिसून येते, हे म्हणजे असे दिसून येते की, 'आडातच नाही तर पोहऱ्यात कुठून येणार?' पालकांनाच मराठीची गोडी नाही तर बिचाऱ्या मुलांना त्यांचे महत्व कसे कळणार?

त्याधी याकरिता सर्व मुले-मुली निदान दहावीपर्यंत शिकतील आणि मराठी भाषेतून गुणवत्तापूर्ण शिक्षण त्यांना मिळेल असे झाले पाहिजे. व्यवहारिक भाषेचे शिक्षण घेताना आपल्या मराठी भाषेचा विसर पडत चालला आहे असे वाटते. काळाबरबोर इंग्रजी येणे हे गरजेचे असले तरी आपल्या मातृभाषेचे महत्व कमी व्हायला नको यासाठी सर्वांनी प्रयत्नशील राहायला हवे मराठी माध्यामाच्या अभ्यासक्रमात आमुलाग्र बदल झाले आहेत. सध्या मराठी भाषेच्या अभ्यासक्रमात प्रमाणभाषेबरोबरच काही प्रमाणात बोलीभाषेतील गद्य-पद्य यांचाही समावेश करण्यात आला आहे. यामुळे विद्यार्थ्यांचा मराठी भाषेचा शब्दसंग्रह वाढतो.

आपल्या अनेक थोर साहित्यिकांनी आणि आपले संत तुकोबा, चोखोबा, बहिणाबाई, रामदासस्वामी, कवी केशवसुत यांनी मराठी भाषा समृध्द केली आहे. मराठी भाषेचा अभिमान आणि गौरव वाटाव असे श्रेष्ठ वैचारिक अध्यात्मिक वाङमय मराठी भाषेत आहे. ज्ञानेश्वरी, पसायदान, मनाचे श्लोक आणि विपुल मराठी साहित्य, काव्यरचना हा मराठी साहित्यिकांनी ठेवलेला मोलाचा ठेवा हा सध्याच्या पिढीच्या हातात सुपूर्द करायला हवा. सर्वच मराठी बांधवांनी मायबोली मराठीच्या संवर्धनासाठी प्रयत्न करून 'मराठी वाचन चळवळ' घरोघरी पोहोचवायला हवी. मराठी भाषेचा गोडवा आणि मराठी भाषेचे प्रेम हल्लीच्या तरुण पिढीत रुजायला हवे. महाराष्ट्राची माती ही मराठी भाषेने संपन्न झाली आहे म्हणूनच शेवटी एवढेच गाणे म्हणावसे वाटते...

''ज्ञानेश्वरांनी लिहिली ज्ञानेश्वरी
तुकोबांनी रचली गाथा
समृध्द, संपन्न झाली
माझी मराठी भाषा।''

बलिदान

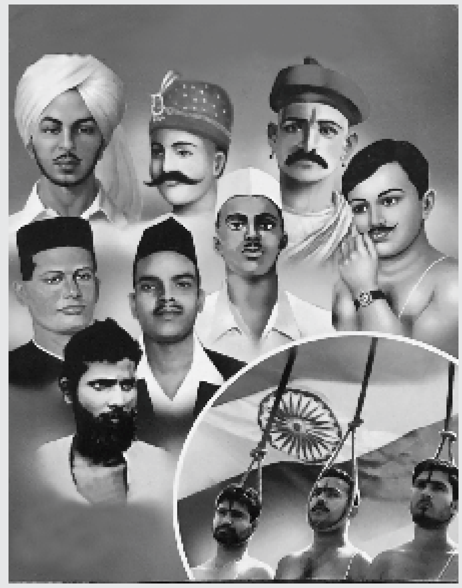

शहीद झाले अनेक शूरवीर,
रक्षण करण्या भारतभूमीचे
मुळीच नाही विसरू आपण,
बलिदान या क्रांतीवीरांचे
वंदन करूया त्या लढवय्यांना,
जे लढले स्वातंत्र्यासाठी
गाऊया राष्ट्रगान आपल्या,
भारत मातेसाठी
विविधतेने नटलेला,
माझा भारत देश महान
विविधतेतही एकता हीच,
खरी भारताची शान,
भूमीवर वाहे पवित्र,
यमुना आणि गंगा
उंच आकाशी फडकत राहे,
आमचा प्रिय तिरंगा।

वैष्णवी कृष्णा पाटील
११ वी सायन्स

''लाभले आम्हांस भाग्य बोलतो मराठी''

मानसी विजय म्हात्रे
एफ.वाय.बी.एस्सी.

''लाभले आम्हास भाग्य बोलतो मराठी!'' हो मराठी बोलतो किंबहुना ती बोलली ही जाते परंतु वर्षभरातून फक्त एक दिवसच म्हणजे २७ फेब्रुवारी रोजी हो त्याला कारणही तसेच आहे अगदी जगभरातील मराठी भाषकांकडून २७ फेब्रुवारी हा दिवस जागदिक मराठी भाषा दिवस म्हणून साजरा केला जातो. मराठी कवी विष्णू वामन शिरवाडकर ऊर्फ कुसुमाग्रज यांच्या जन्मदिवसाच्या निमित्ताने हा दिवस ''मराठी भाषा दिन'' म्हणून उत्साहात साजरा केला जातो. एखादा दिवस साजरा करणे खूप सोपं होत चाललय, पण आपण खरोखरच आपली मातृभाषा टिकावी म्हणून काही प्रयत्न करतोय का ? किंवा करायला हवेत तर कोणते प्रयत्न करायला हवेत ?

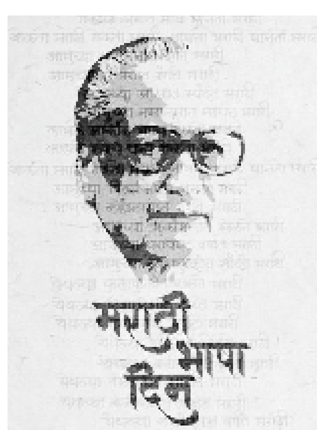

हजारो वर्षांपूर्वी लिहिला गेलेला श्रवणबेळगोळ येथील गोमटेश्वराच्या पुतळ्याखाली मराठी भाषेतील पहिला शिलालेख आढळतो. तर मराठीतील आद्यग्रंथ म्हणून ज्ञानेश्वरीचा उल्लेख करतात. मातृभाषेचे महत्व ओळखून ज्ञानेश्वरांनी संस्कृत भाषेतील भगवद्गीता प्राकृत भाषेत अनुवादित केली. मातृभाषेबद्दल असणारा आदरभा व्यक्त करताना ज्ञानेश्वर म्हणातात, ''माझ्या मऱ्हाटीची बालू कवतुके परी अमृतातेही पैजेसी जिंके.''

महाराष्ट्र आणि गोवा या राज्यांची मराठी ही अधिकृत भाषा आहे. मराठी भाषा संवर्धित करायची म्हणजे तिच्या संवर्धनासाठी प्रयत्न करणे एखादी भाषआ संवर्धित करताना त्या भाषेचा अधिकाधिक वापर कसा करता येईल याकडे लक्ष देणे गरजेचे असते. मराठी बोलणऱ्यांची संख्य तुलनेने कमी होत चालली आहे. आपल्या मातृभाषेचा अभिमान असणारी पिढी लोक पाहून व्यावहारिक भाषा इंग्रजीचा पगडा सर्वसामान्यांवर झालेला दिसतो. अनेक क्षेत्रामध्ये काम करत असताना इंग्रजी भाषेचे ज्ञानावर तुमच्यातील बौध्दिक पातळी तपासली जाते यावरुन एक गोष्ट लक्षात येते की भारतात मराठी भाषिक लोकांची संख्या सर्वाधिक असूनही त्यांचा व्यावहारिक उपयोग व्हावा यासाठी प्रयत्न कमी झाले आहेत.

मराठी भाषेचे संद्धन करण्यासाठी प्रत्येक प्रांतिक भाषेचा विकास झाला पाहिजे. केवळ मराठी भाषा जपण्याऐवजी आपल्या अनेक बोलीभाषा ही जपणं तितकेच गरजेचे आहे. मराठीचे संवर्धन व्हायचे असेल तर प्रत्येक बोली भाषेचा विकास झाला पाहिजे. आजच्या पिढीतील तरुणांनी आपल्या बोलीभाषेची लाज न बाळगता त्याचा अभिमान बाळगणे ही सुध्दा भाषेच्या संवर्धनाची एक पायरी आहे. मराठी भाषेतील शिक्षण हे मराठी भाषेच्या संवर्धनाचा भाग ठरतात. भाषा शिक्षण हा कुठल्याही भाषेच्या संवर्धनातील महत्वाचा भाग असतो भाषा शिक्षणासाठी शाळा जरुरी आहे. मात्र याबाबतीत महाराष्ट्राततील परिस्थिती चिंताजनक आहे मराठी शाळांमधील मुलांची कमी होत चालली आहे. मराठी शाळांमधील मुलांची मोठ्या प्रमाणावर होणारी गळती ही मराठी भाषेला लागलेले गालबोट आहे. इंग्रीज माध्यमांची शाळांतील पालकांचा वाहत जाणारा लोंढा पाहता आजच्या पिढीतील पालकांचे मराठी प्रति असणारे प्रेम कमी होत चालले आहे असे दिसून येते. त्याकरीता सर्व मुले मुली निदान दहावीपर्यंत शिकतील आणि मराठी भाषेतून गुणवत्तापूर्ण शिक्षण त्यांना मिळेल असे व्हायला पाहिजे. व्यावहारिक भाषेचे शिक्षण घेताना आपल्या मराठी भाषेचा विसर पडत चालला आहे असे वाटते. मराठी शाळांमधील बदलती अभ्यास पध्दती पाहता मराठी भाषेचे स्वरूप बदललेले दिसचे. व्याकरणाचा अंतर्भाव असणारा मराठी हा विषय अभ्यास पध्दतीत बदलवून त्या जागी उपयोजित लेखनावर अधिक भर दिला गेला आहे. मराठी माध्यामाच्या शाळांमध्ये ही प्रथम भाषा म्हणून समाविष्ट आहे त्यामुळे त्या भाषेचा दर्जा ही तितकाच आहे.

मराठी माध्यमाच्या अभ्यासक्रमात अमुलाग्र बदल झाले आहेत. भाषेच्या आणि विद्यार्थ्यांच्या विकासास पूरक असे आहे. सध्या मराठी भाषेच्या अभ्यासक्रमात प्रमाण भाषेबरोबर काही प्रमाणात बोली भाषेतील गद्य पद्य यांचाही समावेश करण्यात आला आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना प्रमाण भाषेबरोबरच काही बोली भाषेचे ज्ञानही प्राप्त होते, त्यांचा मराठी भाषेचा शब्दसंग्रह वाढतो. मराठी भाषेला अभिजात मराठीचा दर्जा प्राप्त करुन देण्यासाठी आपली माय मराठी आपल्याच मातीत चांगली रुजली तर ती पुढे कसदार होईल आमि त्यातला गोडवा टिकून राहिल आपल्या या राजभाषेला आपणच मोठे करणे आवश्यक आहे.

बोलावे शुध्द ऐकावे शुध्द
वाचावे शुध्द लिहावे शुध्द
मराठीच्या उध्दारासाठी
कंबर कसून आम्ही कटिबध्द

मराठी भाषा मुलांमध्ये प्रत्येक मराठी माध्यमातील मुलांमध्ये रुजावी याकरिता अनेक विषयांवर आधारित

बालसाहित्याची निर्मिती होणे ही एक महत्वाची गोष्ट आहे. संपूर्ण महाराष्ट्राची मातृभाषा मराठी असून तो इंग्रजी शाळेतून शिक्षण घेतो त्या प्रत्येक विद्यार्थ्याला पहिले ते बारावी मराठी भाषा हा विषय शिकणे अनिवार्य किंबहुना सक्तीचा केला पाहिजे. त्यामुळे त्याचा मराठी भाषेबद्दलचा पाया कायमचा भक्कम होईल आणि बारावर्षे मराठी विषय शिकल्यामुळे त्याला मराठी व्यवस्थित बोलता, लिहिता, वाचता येऊ शकेल. मुळात त्याला मराठी बद्दल न्यूनगंड निर्माण होणार नाही. ज्याप्रमाणे दक्षिण भारतातील चारही राज्यांनी स्वतःच्या मातृभाषेबद्दलची अस्मिता अबाधित राखली त्याचप्रमाणे इंग्रजीची नाळ जोडल्या गेलेल्या प्रत्येक विद्यार्थ्यांच्या मनात मराठी भाषेची अस्मिता जागरूक राहिल.

आपल्या मराठी बांधवांनी आजपर्यंत जागतिक आणि देशांतर्गत स्तराव केलेली निष्णात कार्य करून तसेच प्रौढ पिढीपर्यंत योग्य पध्दतीने पोहोचणे गरजेचे आहे. मग त्या व्यक्ती इतिहासातील असो व वर्तमानकाळातील असो जसे, स्वातंत्र्यवीर सावरकर, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, डॉ. रघुनाथ माशेलकर, डॉ. जयंत नारळीकर, भालचंद्र नेमाडे, डॉ. आनंदीबाई जोशी, सचिन तेंडुलकर, लता मंगेशकर यांची माहिती प्रत्येक मराठी माणसाला माहीत असलीच पाहिजे. इतकेच नव्हे तर आपल्या माणासांबद्दलचा अभिमान त्यांच्या उरात दाटून आला पाहिजे यामुळे नवीन पिढीला प्रकल्प कार्य करण्यास ऊर्जा मिळू शकेल व आपल्याच महाराष्ट्रातील मराठी मातीतील माणसे जगाला गवसणी घालत असल्याचा विश्वास त्यांच्यात सुध्दा निर्माण होऊन, जिद्द निर्माण होईल. भारतात २२ अधिकृत भाषा असून वेगवेगळ्या प्रांतात मिळून १६५२ भाषा बोलल्या जातात. जगभरात मराठी बोलणाऱ्यांचा लोकसंख्येनुसार १५ वा क्रमांक लागतो. सर्वप्रथम समाजातील प्रत्येक स्तरातील व्यक्तीने स्वतःची बोलीभाषा मग ती कोकणी असो आगरी, कोळी, घाटी, अहिराणी, व्हराडी कोणतीही असो ती बोलण्याबाबत न्यूनगंड अजिबात बाळगू नये उलट स्वतःची बोलीभाषा चारचौघात बोलून आपल्या भाषेबद्दल अभिमान आणि गर्व बाळगावा.

गर्व आहे मला मी महाराष्ट्रीय असल्याचा!

होय मला माझ्या मातृभाषेचा माझ्या माय मराठीचा नितांत अभिमान आणि आदर आहे आणि शेवटच्या श्वासापर्यंत तो असणारच!

हेच प्रतिपादन प्रत्येक मराठी माणसाने करायला हवे तर आणि तरच आपली माय मराठी अमर होईल आणि या साऱ्यांमुळे मराठीचा डंका जगभर सदासर्वदा त्रिभुवनी वाजत-गाजत राहील आणि आज पासून काय शंभर एक हजार वर्षांनंतरही मराठीचे स्थान हे महाराष्ट्राच्याच नव्हे तर जगाच्या पटलावर अबाधित राहील.

''चला बोलूया मराठी''

''माझ्या रक्तात मराठी, माझी माय मराठी''

स्वातंत्र्य..!

७५ वर्षे स्वातंत्र्याची,
अभिमानाची, औत्सुक्याची
लढले ते या भूमीसाठी,
त्यांच्या शौर्याच्या इतिहासाची।

कोणी झेलली गोळी,
कोणी हसत मुखाने फाशी गेले
पारतंत्र्याच्या काळरात्रीच्या
सशस्त्र क्रांतीने उत्तर दिले।

फडकतो आहे तिरंगा
मानाने आकाशपटलावर
भारत घट्ट पाय रोवून उभा आहे
सैनिकांच्या असीम त्यागावर।

सात दशके पुरी जाहली
तरी ना सुटले प्रश्न काही,
जात-पात, बलात्कार, भ्रष्टाचाराचा
घट्ट विळखाही तसाच राही।

सोडवण्या या प्रश्नांना,
पुन्हा एकजुटीची गरज आहे,
पुन्हा विळख्यातून स्वतंत्र होण्यासाठी
देशभक्तीची मशाल हाती घेणे
गरजेचे आहे।

रिध्दी वैभव पाटील
एस.वाय.बी.कॉम.

मराठी भाषा

मधुरा महेश धुरी
११वी सायन्स

लाभले आम्हास भाग्य बोलतो मराठी! ही मराठी बोलतो किंबहुना ती बोलली जाते परंतु वर्षभरातून फक्त एक दिवसच म्हणजे २७ फेब्रुवारी रोजी हो त्याला कारणही तसेच आहे, अगदी जगभरातील मराठी भाषिकांकडून २७ फेब्रुवारी हा दिवस जागतिक मराठी भाषा दिवस म्हणून साजरा केला जातो. मराठी कवी विष्णू वामन शिरवाडकर उर्फ कुसुमाग्रज यांच्या जन्मदिवशाच्या निमित्ताने हा दिवस मराठी भाषा दिवस म्हणून पाळण्याची प्रथा सुरु केली. जागतिक मराठी अकादमीने या कामी पुढाकार घेतला.

कवी कुसुमाग्रज यांच्याबद्दल आजच्या पिढीला ठाऊक नसल्यामुळे कदाजित हाच दिवस मराठी भाषा दिवस म्हणून का साजरा करायचा असा एक साधा प्रश्न त्यांच्या मनामध्ये कुठेतरी दडलेला असतो, खरंतर कवी कुसुमाग्रज यांचा व्यासंग इतका मोठा आहे की त्यांच्याबद्दल काय बोलावे, विष्णू वामन शिरवाडकर हे एक मराठी कवी, नाटककार व कादंबरीकार होते त्यांची नटसम्राट, दुसरा पेशवा ही गाजलेली नाटके तसेच कल्पनेच्या तीरावर, जान्हवी या कादंबऱ्या आणि किनारा, विशाखा, मराठी माती हे काव्यसंग्रह आधुनिक मराठी काव्य असे कायमचे भूषण आहे. शिवाय १९६४ मध्ये गोव्याच्या साहित्य संमेलनाचे अध्यक्षपद देखील त्यांनी भूषवले होते. कुसुमाग्रजांना मराठी भाषेतील साहित्याचा कोहिनूर म्हणूनही संबोधले जाते. अनेक मराठी भाषिक मराठी भाषेतील साजरा करतात खरा परंतु खूप क्वचित जणांना ते ठाऊक असेल की जगभरातील बऱ्याच भाषांचा उगम हा जसा संस्कृत भाषेपासून झाला आहे तशीच आपली मराठी भाषा देखील संस्कृत भाषेमधून आली आहे, लहान मूल जेव्हा जन्माला येते तेव्हा आपल्या आयुष्यात आपल्याला सबोवताली असलेल्या भाषेची त्याला ओळख होते. त्या भाषेचे त्याच्यावर संस्कार होतात. महाराष्ट्रातील बहुतांश लोकांची मराठी भाषा ही मायबोली आहे.

सर्व महाराष्ट्राची मराठी भाषा एक असली तरीही मराठी भाषा दर बारा कोसावर बदलते. प्रत्येक प्रांताची निराळी भाषा आहे. लेखी भाषेतील परंतु बोली भाषेत फरक जाणवतो. मराठी भाषेत सुध्दा वेगवेगळे प्रकार हे जाणवतात की कोकणची कोकणी भाषा, घाटावरची घाटी, देशावरची वेगळी, गोव्याकडची कोकणी भाषा वेगळी असते. मराठी भाषा ही लवचिक आहे. थोड्या-थोड्या फरकाने ती वेगळी भासते. अलीकडे मराठी भाषा ही शुध्द मराठी भाषा राहिली नाही. त्यामध्ये हिंदी आणि इंग्रजी भाषाही मिश्रित झाली आहे. अनेक खेड्यांमध्ये रोज बोलली जाणारी मराठी भाषा ही जरी अशुध्द आणि रांगडी असली तरी देखील कुठेतरी ती भाषा आपली वाटते, एक आपलेपणा जाणवतो त्यामध्ये अलीकडे मराठी भाषा ही बोलली जाते. पण त्यामध्ये हिंदी किंवा इंग्रजी शब्दही वापरले जातात. तरुण पिढी मोठ्या प्रमाणात इंग्रजी या भाषेकडे आकर्षित होत आहे. त्यामुळे उच्च शिक्षणासाठी हे लोक परदेशात जातात आणि त्या देशातील बोलीभाषेलाच आपली मातृभाषा समजून अगदी मायदेशी परतल्यावरही त्याचा सर्रास वापर करतात. काहीतरी इंग्रजी भाषेचे वर्चस्व मराठी भाषेवर प्रस्थापित झालेले दिसून येते. यामुळेच आज समाजामध्ये मराठी भाषेला प्रतिष्ठित भाषेचा दर्जा अजूनही मिळाला नाही. मराठी भाषा खूप कमी प्रमाणात बोलली जाते आणि हे असेच चालू राहिले तर मराठी भाषा बोली भाषेतून हळूहळू विभक्त व्हायला फारसा वेळ लागणार नाही. म्हणूनच मराठी भाषेचे संवर्धन करणे ही काळाची गरज आहे. मराठी भाषा ही आपल्याला आपल्या पूर्वजांकडून प्राप्त झाली आहे. मराठी

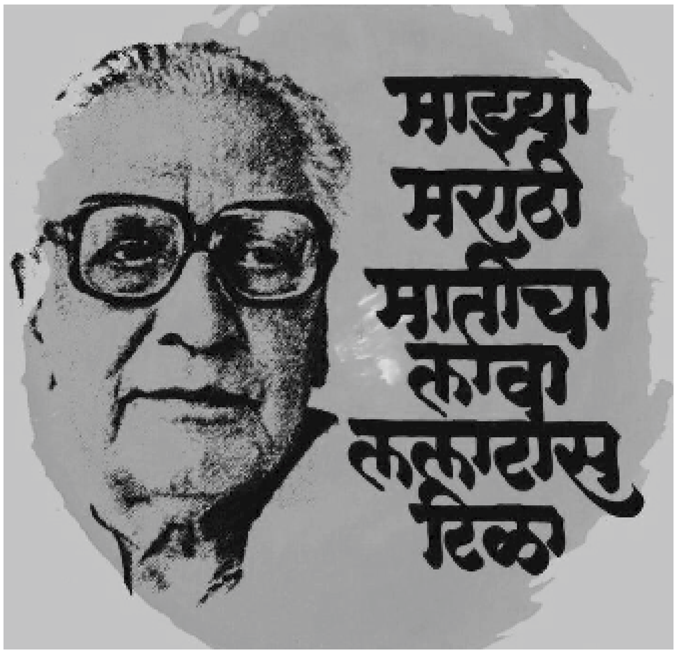

भाषा ही खऱ्या अर्थाने आपल्या महाराष्ट्राची ओळख आहे असे म्हटले तर वावगे ठरणार नाही. आपल्या महाराष्ट्राला मराठी साहित्याला खूप मोठा इतिहास नाही असे म्हणता येणार नाही. उलट आपल्या महान मराठी साहित्याची आजच्या पिढीला ओळख करून देणे गरजेचे आहे.

खरंतर केवळ आपल्या बोलण्यातूनच नव्हे तर ते आपल्या आचारातून व विचारातून देखील मराठी भाषा दिसायला हवी तरच मराठी भाषा खऱ्या अर्थाने समृध्द होईल आणि ही जबाबदारी आजच्या तरुण पिढीची आहे. तरुण पिढी परदेशात उच्च शिक्षणासाठी जाते तिथे जाऊन त्यांनी तिथली बोलीभाषा जरूर शिकावी परंतु आपली मायबोली मराठी भाषा ही बोलली जावी. जेणेकरून ती समृध्द होईल. परदेशातून परत येताना मराठी भाषेचा विसर पडता कामा नये.

''ने मजसी ने तू परत मातृभूमीला
सागरा प्राण तळमळला, सागरा!''

असे म्हणणाऱ्या स्वातंत्र्यवीर सावरकरांचा हा देश आहे. परदेशी जाऊन ही आपली मायबोली मराठी भाषा आपल्या देशावर एवढे प्रेम करणारे लोक आपल्याला याच महाराष्ट्राने दिले आहेत. मराठी भाषेतील शिक्षण हे मराठी भाषेच्या संवर्धनाचा महत्वाचा भाग ठरते व भाषा शिक्षण कुठल्याही भाषेच्या संवर्धनातील महत्वाचा भाग असतो. भाषा शिक्षणासाठी शाळा जरुरी आहे मात्र याबाबतीत महाराष्ट्रातील परिस्थिती चिंताजनक आहे. मराठी शाळांमधील मुलांची मोठ्या प्रमाणावर होणारी गळती ही तर मराठी भाषेला लागलेल एक गालबोट आहे. इंग्रजी माध्यमांच्या शाळांतील पालकांचा वाहत जाणारा लोंढा पाहता आजच्या पिढीतील पालकांचे मराठी प्रती असणारे प्रेम हे तर कमी होत चालले आहे, असे दिसून येते. मराठी भाषा ही प्रत्येक मुलांमध्ये मराठी माध्यमातील मुलांमध्ये रुजावी व याकरता अनेक विषयांवर आधारित बालसाहित्याची निर्मिती व्हावी ही गोष्ट महत्वाची आहे. मुलांमध्ये मराठीच्या वाचनाची आवड निर्माण व्हावी याकरता वाचन चळवळ राबवणे यांसारखे प्रयत्न शाळांमधून झाले पाहिजेत. म्हणनच मराठी भाषेचा जागर करून तिचे संवर्धन करून तिला पुन्हा एकदा समाजामध्ये प्रतिष्ठित भाषेचा दर्जा मिळवून देऊ.

उठा चला, उठा चला, जागर करुया सारे
मराठी आमुची मायबोली, मराठी आमची शान
एकचसुराने गाऊया तिचे गुणगान...!!

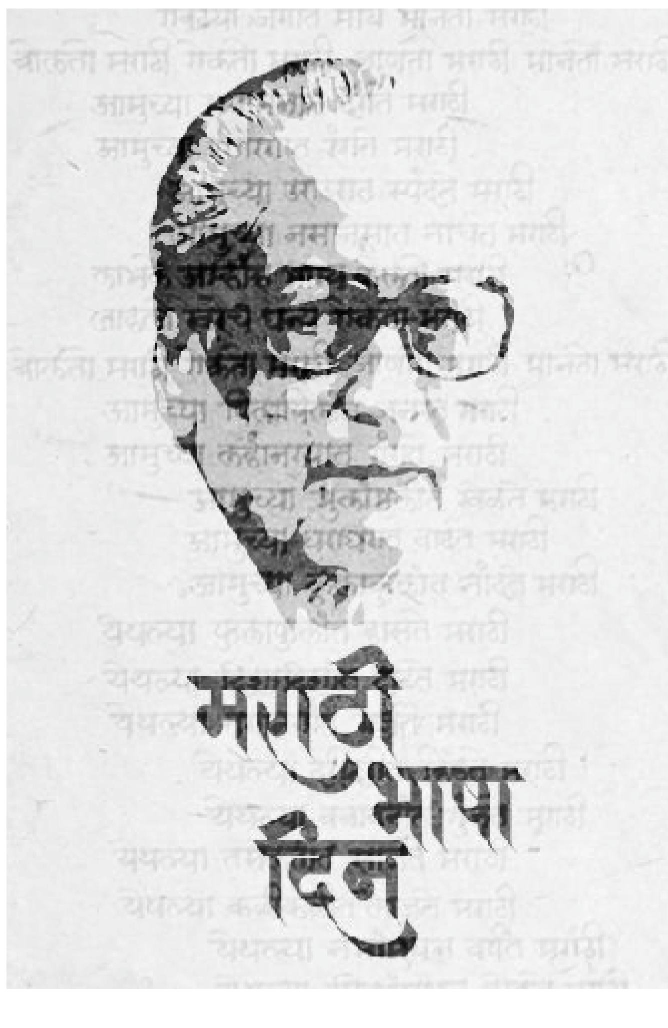

कोरोना

तन्मय विजय पाटील
एस.वाय.बी.एस्सी.

आज जगभरात कोरोना नावाच्या महामारीने थैमान घातलेले आहे. कोरोनामुळे आज कित्येक व्यक्तींनी आपले अमुल्य प्राण गमावले आहेत. अजूनही या कोरोना नावाच्या महामारीने आपलाय पुर्णपणे पिच्छा सोडलेला नाहीये. अजूनही पूर्णपणे आपण कोरोनापासून मुक्त झालेलो नाही. पण या जगात प्रत्येक गोष्टील एक चांगली आणि एक वाईट बाजू असते. कोरोनाचे देखील असेच काहीसे आहे. आपत्ती तुम्हाला खूप काही शिकवते असं म्हणतात आणि तेच कोरोनाच्या संकटाने केलंय. कोरोनाने जगभरात लाखो लोकांना वेठीस धरलं खरं, पण कोरोनाने अनेक गोष्टी शिकवल्या देखील आहेत. सर्वांची जगण्याची पध्दतच कोरोनाने बदलून टाकली आहे. जगभरातील लोकांच्या विचारसरणीवर देखील या संकटामुळे बराच फरक पडला आहे. असा आजारही कोणाला काही शिकवून जातो या वाक्याचे अनेकांना आश्चर्य होईल आणि काहींना राग देखील येईल पण तरी हा विचार एकदा तरी करायलाच हवा.

तसे बघायला गेलो तर खूप काही गोष्टी आहेत ज्या कोरोनाने मला शिकविल्या आहेत. तब्येतीची काळजी घेणे, विचित्र जीवनशैली, वेळी-अवेळी खाणे अशा अनेक गोष्टींमुळे सध्या देशातील लोकांच्या तब्बेतीचा स्तर खालावला आहे. फास्ट फूड, तेलकट पदार्थ या सगळ्या गोष्टींमुळे आजार होण्याचं प्रमाण वाढलं आहे. रोगप्रतिकार शक्ती कमी असणाऱ्या मधुमेह, ब्लड प्रेशर यासारखे आजार असणाऱ्या लोकांना कोरोना विषाणूने आपले लक्ष्य केले आहे. कोरोना विषाणूचा संसर्ग रोखण्यासाठी रोगप्रतिकारक शक्ती चांगलीच असावी लागते. म्हणजे कोरोनाने मला तब्येतीचं महत्व शिकवलं. तब्येतीची काळजी घेणे किती महत्वाचे आहे हे देखील या विषाणूने दाखवून दिले आहे. शरही जीवनाची आवड क्षणार्धात कमी झाली. आपला गाव बरा असे वाटू लागले. बाहेर

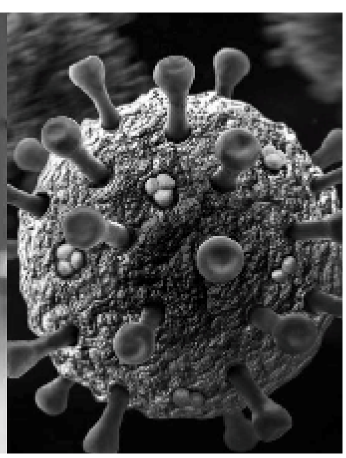

पडायचे नसल्याने घरचे सात्विक अन्नच खाऊ लागलो. त्यामुळे साहजिकच जिभेचे चोचले पुरविणाऱ्या खर्चावर नियंत्रण आले. बाहेरचे पदार्थ खाल्याने होणारा खर्चही वाचला. अनावश्यक खरेदीवर आळा बसला. बचत करायला शिकवले. सगळ्यात महत्वाचे म्हणजे, मी आई-वडिरांना जमेल त्यापरीने कामात मदत करू लागलो. सगळेजण आपल्या घरातील सदस्यांची, नातेवाईकांची, मित्र-मैत्रिणींची काळजी घेऊ लागले त्यामुळे जवळीक वाढली. त्यामुळे कोरोनाने एकमेकांची काळजी घ्यायला शिकविले. मागच्या दोन वर्षापासून ऑनलाइन लेक्चर्स/एक्झाम्स चालू असल्याने नवीन नवीन तंत्रज्ञान शिकलो. मास्कचे महत्व पटवून दिले. मास्क वापरल्याने कोरोना पासून बचाव तर होतोच पण वायू प्रदूषणापासून पण वाचू शकतो हे शिकवले. सतत हात धुवायला शिकवले, सॅनीटाईज करायला लावले त्यामुळे कोरोनाच्या जंतूबरोबरच इतर जंतूपासूनही वाचू शकतो. मोठमोठे कार्यक्रम, विवाह सोहळे थोडक्यात करून सुध्दा चांगल्या प्रकारे होतात हे शिकवले. कोरोनाच्या पार्श्वभूमीवर असलेले लॉकडाऊन/निर्बंधामुले वेगवेगळ्या प्रकारचे प्रदूषणे उदा. वायू, ध्वनी, जल फार कमी झाले त्याचाच परिणाम अनेक पशू, पक्षी, प्राण्यांच्या प्रजातीमध्ये मोठी वाढ झाली. अन्नसाखळी न तुटता निसर्गसंतुलन झाले. वेगवेगळ्या पक्ष्यांचे दुर्मिळ झालेले आवाज ऐकू येऊ लागले, खरंच कोरोनाने खूप काही शिकवले आहे.

कोरोनाचे संकट मोठे असले तरी आपण सर्वांची काळजी घेतल्यास त्यावर नक्कीच मात करू शकतो. कोणताही आजार असो तो नेहमीच सगळं हिरावून घेत नाही तर तुम्लाहा काही चांगल्या गोष्टी देऊन देखील जातो. अनेक वेळेस आपल्याला अनेक गोष्टींबद्दल पूर्वकल्पना देतो. अनेक गोष्टी शिकवून देखील जातो. प्रत्येक गोष्टीची चांगली बाजू पाहुयात आणि कोरोनाने आपल्याला जे धडे अथवा शिकवण दिली आहे त्यावर गांभीर्याने विचार करून ती अंमलात आणून भविष्यात येणाऱ्या संकटांना वेळीच रोखूयात.

आपणास न उमगलेले सैनिकाचे जग

भीती नाही मज शत्रूची
रक्षा करतो मी भारतभूमीची,
मरुस्थळाची कणकण उडणारी वाळू मी,
सियाचिनच खुलं आसमंत मी,
मे मध्ये तपतपणाऱ्या वाळूत झोपून
थंडीची शिरशिरी अनुभवतो मी,
डिसेंबरची कडाकणारी थंडी पिऊन
स्वत:ला गरमी अनुभवतो मी,
बर्फात जिवंत अडकून
उरात श्वासाचे तुकडे भरून
मृत्यूलाही हरवून येतो मी,
हिंद महासागराच्या लाटांना
गोंगडी सारखे पांघरून घेतो मी
उणे तापमानात रायफल होऊन
सैर करण्यास सज्ज मी
ना दिवस ना रात्र बघतो मी,
बस, माझ्या मातृभूमीवर प्रेम बरसवतो मी
शत्रू काय घाबरवणार मला
निसर्गालाही हुलकावणी देतो मी
बंदुकीतून सुटणाऱ्या गोळ्यांनी
दिवाळी साजरी करतो मी,
गनिमाच्या रक्ताने होळीचा गुलाल उधळतो मी,
ईदच्या चंद्रा सोबत फक्त
एकटेपणाची ईदी मिळवतो मी,
राखी बांधण्याकरीता बहिणी ऐवजी
फक्त लिफाफा मिळवतो मी,
माऊलीच्या डोक्यावर हात फिरूनी
एक काळ लोटला बघ
बापही माझा वाट बघून
आता उतरावयाला लागला बघ,
भीती वाटते बघताना चंद्राकडे
जेव्हा तक्रा करतो तो माझी,
सांगतो मज दारात वाट बघत
उभी आहे अर्धांगिनी तुझी
पण.....
स्वत:च गळा दाबून खून केला
मज गवसणाऱ्या या अस्मानी सुखांचा
गरजा, सोयी, सवलती नाकारून
सीमेवर आहे ठाकुनी उभा मी,
आता नाही जाणी मनात
माझ्या विखुरलेल्या संसाराची,
कारण शपथ घेतली आहे मी
माझ्या मातृभूमीच्या रक्षणाची
नाही भय मज दुश्मनांचे नाही भय मज मरणाचे
बस.....
हसतमुखाने उभा आहे मी
वाट पाहत त्या वीरमरणाची,
न जाणो किती शहिदांनी
रक्त सांडले या भारत भूवरी
तवा लाभले हे अपूर्व स्वातंत्र्य
अन् मिळाले जगण्याचेही स्वातंत्र्य
चहा सर्वांनी पुन्हा एकत्र येऊया
स्वातंत्र्याचा हा अमृत महोत्सव साजरा करुया,
नमन करू त्या हर एक जवानास
हर एक मुलास, हर एक भावास
हर एक नवऱ्यास अन हर एक बापास
त्या हर एक वीरास,
जे अनुभवून हर एक मरणयातना
सज्ज आहेत या भारतभूमीसाठी
या मातृभूमीच्या प्रजेसाठी,
लक्ष लक्ष वंदन करू,
त्या हर एक वीर सैनिकासी....
।।जय हिंद।।

सफा लियाकत बुरोंडकर
एस.वाय.बी.ए.

स्वातंत्र्याची ७५ वर्षे

भाविका उमेश म्हात्रे
प्रथम वर्ष कला

स्वातंत्र्य हा एक असा शब्द आहे जो प्रत्येक भारतीयांचा नसांमध्ये रक्तासारखा संचार करत असतो. स्वतंतर हा प्रत्येक माणसाचा जन्मसिध्द हक्क आहे. तुलसीदासजी म्हणतात 'पराधीन सपनेहूं सुखनाहीं' म्हणजे गुलामगिरीमध्ये तर स्वप्नात देखील सुख नसतं. गुलामगिरी तर कोणासाठीही अभिसाप आहे. ज्यावेळी आपला देश गुलाम होते, तेव्हा जगात आपला झेंडा ही नव्हता आणि आपले कोणतेही संविधान नव्हते.

आपल्या देशाची संस्कृती खूप प्राचीन आहे. आपल्या देशाच्या स्वातंत्र्याचा मोठा इतिहास आपल्यापुढे उभा आहे. सुमारे दीडसे वर्षांचे पारतंत्र्य आणि त्यातून मुक्तीसाठीचा व्यापक संघर्ष आपण सगळेजण जाणून आहोत. 'भारत माझा देश आहे. सारे भारतीय माझे बांधव आहेत.' ही सर्वव्यापी प्रतिज्ञा आणि संविधानावर आपली कमालीची निष्ठा आहे. सार्वभौम, समाजवादी, धर्मनिरपेक्ष लोकशाही गणराज्य असल्याचा आपल्याला अभिमान आहे. आपला देश आज देश स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवी वर्षात पदार्पण करत आहे. त्यामुळे सर्वत्र आनंदाला उधाण आले आहे आणि ते स्वाभाविकही आहे. लाल किल्ल्यापासून ते गाव खेड्यापर्यंत देशभक्तीचा महापूर नेहमीप्रमाणेच ओसंडून वाहत आहे. 'भारत माता की जय' असे नारे दिले जात आहेत. देश किंवा मातृभूमीविषयीची ही विलक्षण आस्था खूप महत्वाची आहे. म्हणजे या दिवशी आपण किमान 'भारतीय' म्हणून एक होत असतो. 'एकतेचं' यापेक्षा वेगळे दर्शन एरवी आपल्याला पहायला मिळत नाही. पिढी दरपिढी ही ऐक्य भावना आपण वारसाहक्काने हस्तांतरित करत राहतो.

आज आपण पूर्णपणे स्वतंत्र आहोत आणि पूर्ण जगभरात भारताची एक स्वतंत्र ओळख आहे आणि आमचे संविधान हे आज संपूर्ण जगासाठी एक उदाहरण आहे. यामध्ये सर्व देशवासीयांना समानतेचा अधिकार आहे. आमचा राष्ट्रीय झेंडा देखील प्रेम, बंधुत्व आणि ऐक्याचे प्रतीक आहे. भारतवर्षातील महाव संविधानाचे लेखक बाबा साहेब डॉ. भीमराव आंबेडकर यांनी संविधानात भारताच्या प्रत्येक नागरिकाला स्वतंत्रेची ओळख करून दिली आहे तसेच त्यांना विशेष अधिकार देखील दिले आहेत. आपला भारत देश स्वतंत्र झाल्यापासून आर्थिक आणि तांत्रिक दृष्ट्या समृध्दीच्या उंचावर पोहोचला आहे.

आज संपूर्ण जगात भारत आशेची किरण बनून सूर्यासम आकाशात चमकत आहे, हे सर्व स्वातंत्र्य भारतात शक्य आहे. पण आम्हाला हे स्वातंत्र्य सहज मिळाले नाही, यासाठी देशातील शूरवीर आणि स्वातंत्र्य सैनिक हुतात्मा झाले आहेत. आम्हाला त्याचे नेहमीच आभार मानायला हवेत. आज आपण या स्वातंत्र्याच्या मोकळ्या हवेत श्वास घेत आहोत, हे आपल्याला भारतमातेच्या वीर सुपूतांची आठवण करून देते. ज्यांनी आपल्या स्वतःला पूर्णपणे या देशासाटी अर्पन केले होते. भारतातील प्रख्यात विद्वान, कवी, इतिहासकार किंवा लेखकांनी भारताची सामाजिक उन्नती करून भारताच्या स्वातंत्र्यात चारपट वाढ केली.

आज भारत संपूर्ण जगात अविश्वनीय आहे. सामाजिक कुरीती नाहीश्या झाल्या, गरिबांचे आर्थिक शोषण संपले आणि खेडे गावाच्या स्थितीमध्ये देखील सुधारणा झाली. आज भारतासमवेत संपूर्ण जग दहशतवाद्यांशी झुंज देत आहे. हे स्वातंत्र्याच्या नावाखाली सर्वात मोठा डाग आहे. हे तर आपणा सर्वांना ठाऊक आहे की दहशतवादाला काहीच धर्म नसतो. काही लोकं दहशतवादाच्या नावाखाली अनेक निर्दोष लोकांना ठार मारतात, देशाच्या नागरिकांमध्ये भीतीचे वातावरण निर्माण करतात. याचा परिणाम म्हणजे लोकांमध्ये सरकारी धोरण आणि देशाच्या संरक्षण यंत्रणेबद्दल संभ्रम होतो. आपल्या सर्वांना हवं की या दहशतवादाच्या विरुध्द एकमताने आणि एकत्रितपणे मिळून सरकारला सहयोग करावा.

खरं तर हे आमचे सौभाग्याचं आहे की आम्ही या भारताच्या पवित्र भूमीवर जन्मलो आणि स्वातंत्र्याच्या सुंदर वातावरणात श्वास घेतला. देशप्रेम एक पवित्र भावना आहे जी प्रत्येक नागरिकांमध्ये असणं आवश्यक आहे. काही लोकं निव्वळ स्वतःच्या

स्वार्थापोटी आपल्या देशाला भ्रष्टाचारात व्यापून देशातील भोळी भाबड्या जनतेची दिशाभूल करीत आहेत. आपल्याला एकत्र होऊन अशा भ्रष्ट लोकांपासून सावधगिरी बाळगण्याची गरज आहे आणि या भ्रष्टाचार रूपी रावणाचे दहन लवकरात लवकर केले पाहिजे. भारतवर्षाला पूर्वी सारखे सुवर्ण पक्ष्यासारखे बनवायचे आहे आणि स्वांतत्र्याचा खरा अर्थ समजायचा आहे, प्रत्येक भारतीयाला आपल्या अधिकारांपेक्षा आपल्या कर्तव्याचे पालन करायला हवे, तरच आपला देश संपूर्ण जगात एक महासत्ता म्हणून समोर येईल. हेच आमचे उद्दिष्ट आहे. साडेसात दशकाचं स्वातंत्र्य आपण उपभोगलं आहे. ज्ञान, विज्ञानाच्या सर्वच क्षेत्रात आपल्या देशाने अभूतपूर्व वाटचाल केली आहे. कृषी, उद्योग, व्यापार, दळवळण, शिक्षण, आरोग्य, संशोधन, संरक्षण इ. असंख्य क्षेत्रातले आपले यश लक्षणीय आहे. शिवाय सामाजिक समता ही आपल्या समाज निर्मितीची एक विलक्षण बाजू आहे. सर्वार्थाने संपन्न, सुसज्ज आणि सुसंस्कृत देश अशी आपली जगात ओळख आहे. आपला देश सामर्थ्यशाली आहे. आधुनिक आहे आणि सर्वात महत्वाचं म्हणजे आपल्या देशात लोकशाही आहे. 'लोकशाही' हे जगण्याचं एक सर्वोच्च मूल्य आहे. आपण लोकशाही भारताचे नागरिक आहोत. लोकशाही या शब्दाचा दुसरा अर्थ 'स्वातंत्र्य,' तर हे स्वातंत्र्य आपण सुमारे साडेसात दशके उपभोगत आहोत.

आणखी पंचवीसेक वर्षांनंतर आपला देश स्वातंत्र्याची शताब्दी साजरी करेल. म्हणजे काळ पुढे पुढे सरकत जातो, तसतसा देशाचा इतिहास अधिक प्राची होत जातो. 'अमृत महोत्सवी वर्ष' हा काळाचा एक मोठा टप्पा आहे आणि या टप्प्यात दोन शतकांचा अतिभव्य इतिहास सामावलेला आहे. हा इदिहास ब्रिटिशांच्या वर्चस्वातून मुक्त होण्याचा जसा आहे, तसाच नव्या भारताच्या उभारणीचा रस्ता अधिक प्रशस्त करणाराही आहे. भारताच्या इतिहासात एकविसावे शत हे अत्यंत वैशिष्ट्यपूर्ण ठरले आहे. या शतकाने आपल्याला राष्ट्रवादी शिकवला. या शतकाने स्वातंत्र्याची चळवळ गतिमान केली आणि याच शतकाने परिवर्तनाची प्रेरणा देखील दिली. अर्थात या सगळ्या गोष्टी सहज घडल्या नाहीत. यामागे एक व्यापक सांस्कृतिक पार्श्वभूमी आहे. याच पार्श्वभूमीमुळे आपल्याला आपल्या परंपरागत स्थितिशीलतेचा भंग करून नव्या बदलाचा स्वीकार करता आला. आपण देशासाठी मरूशकलो नाही पण आपण देशासाठी जगू तरी शकतो असे पंतप्रधान मोदींनी पाच वर्षांपूर्वी सांगितले होते. मोदी हे पहिले पंतप्रधान आहेत ज्यांचा जन्म स्वतंत्र भारतातील आहे.

देशातील नव्या पिढीला स्वातंत्र्य लढ्यातील स्वातंत्र्य सैनिकांच्या बलिदानाबाबत माहिती नाही. ज्यांच्यामुळे ब्रिटीश साम्राज्याला देश सोडण्यास बाग पडले. भारतीय स्वातंत्र्य लढ्याने आशिया आणि आफ्रिकेतील देशांना स्वतंत्रता आंदोलनाचा मार्ग स्विकारण्यासाठी प्रोत्साहित केले होते. देशाची नवी पिढी देसाने आम्हाल काय दिले हा प्रश्न करते. मुळात त्यांना या आपल्या देशाचा इतिहासच माहित नही. देशातील सर्वांना आपल्या देशाचा महान इतिहास माहित असणे गरजेचे आहे. त्यामुळे या अमृत महोत्सवाच्या माध्यमातून स्वातंत्र्य लढ्याचा इतिहास प्रत्येक घटकासमोर ठेवला जाईल. त्यातूनच पुढील २५ वर्षांच्या देशाच्या प्रगतिचा मार्ग प्रशस्त होईल.

स्वातंत्र्य संग्रामात सहभागी होण्याचे आवाहन त्यावेळी करण्यात आले होते. त्याला देशातील प्रत्येक गावातील सर्वांनीच प्रतिसाद दिला होता. ब्रिटीशांच्या विळख्यातून भारताला मुक्त करण्यासाठी भारतमातेच्या मुलांनी हसत हसत आपले प्राण दिले. ७५ आठवडे चालणाऱ्या स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवी कार्यक्रमात या सर्वांच्या बलिदानाची आठवण करून दिली जाणार आहे. त्यातून त्याची आठवण आणि नव्या पिढीला ओळख करून दिली जाणार आहे.

भारत छोडो आंदोलनाने संपूर्ण देशाला एकत्र केले होते अस २०१७ साली मोदींनी आपल्या भाषणात सांगितले होते. आता त्यांनी भारत छोडो प्रमाणेच भारत जोडो आंदोलनाचे आवाहन केले आहे. अमृत महोत्सवाच्या माध्यमातून देशाला एकत्र येण्याची संधीच देत आहेत. सर्व सामान्य माणसांच्या आयुष्यात सकारात्मक बदल आणणे स्वराज्याचा उद्देश आहे, तर लोकांनी ते मिळविण्यासाठी एकत्र येऊन पुढे जाण्यासाठी हीच खरी योग्य वेळ आहे. एकीकृत राष्ट्रवादी भावनेची कमी ही भारताच्या नैसर्गिक विकासातील मुख्य अडसर आहे. भारत सध्याच्या स्थितीत जगातील सहावी सर्वात मोठी अर्थव्यवस्था आहे. २०२५ पर्यंत इंग्लंडला मागे टाक पाचव्या क्रमांकावर जाण्याची आशा आहे. अभ्याकांचा असा अंदाज आहे की २०३० पर्यंत भारत जगातील तिसरी मोठी अर्थव्यवस्था असेल. दांडी यात्रेच्या दरम्यान राष्ट्रीय एकात्मता निर्माण झाली होती ती पुनर्जिवीत केलीतर भारत प्रगतीच्या दिशेने अधिक वेगाने जावू शकेल. दांडी यात्रेत महिलांचाही सहभाग मोठा होता. त्यामुळेच महिलांना सशक्त बनवण्यानेही देशाचे भविष्य उज्ज्वल बनविले जाऊ शकते.

संकट लॉकडाऊनचे..!

दीप निलेश घरत
११ वी सायन्स

रितेश हा एक गरीब कुटुंबातील मुलगा होता. तो बारावीत शिकत होता आणि त्याची आई गृहिणीहोती. त्या एक लहान भाऊ सुध्दा होता. त्याचे वडील मोलमजुरी करून घरच्यांचे पालन पोषण करीत असत. रितेश हा एक मध्यमवर्गीय कुटुंबातील मुलगा होता म्हणून त्याला आवश्यक असणाऱ्या गोष्टी सहज प्राप्त करणे अवघड जात असे. तो मोठा असल्याकारणाने तचे नवीन कपडे जीर्ण झाल्यावर त्याच्या लहान भावाला ते मिलत असत. त्यांची घरती परिस्थिती अत्यंत बिकट होती. त्याचे वडील दिवसभर काबाड कष्ट करून रात्री दमून भागून खरी यायचे. रितेश आणि त्याचा धाकटा भाऊ दररोज शाळेत जात असत त्यांना शाळेचा आणि अभ्यासाचा मुळीच कंटाळा येत नसे. आपली घरची परिस्थिती ओळखून ते त्यांच्या ई-वडिलांकडे कोणताही हट्ट करत नसत. रितेश आणि त्याचे कुटुंब एका छोट्याशा गावात राहत होते.

रितेश आणि त्याच्या कुटुंबाचा नेहमीचा दिनक्रम सुरू होता दिवसा मागून दिवस लोटले गेले आणि कोणाच्या धानीमनी नसताना एक भयंकर रोगाचा शिरकाव जगामध्ये झाला तो रोग इतका भयंककर होता की त्यामुळे लोकांच्या मनात भीती निर्माण झाली. हा रोग फक्त एक रोग राहिला नव्हता तर त्या रोगाचे एका महामारीत रुपांतर झाले होते. या महामारीने साऱ्या जगाला जणू विळखा घातला होता आणि त्या महामारीचे नाव होते कोरोना!! या रोगाचा प्रादुर्भाव लक्षात घेता सरकाने एक महत्वाचा निर्णय घेण्याचे ठरविले आणि तो निर्णय होता लॉकडाऊनचा. लॉकडाऊन या शब्दाचा अर्थ सर्व काही बंद. या लॉकडाऊनमुले सर्वसामान्यांच्या अगदी पोटावर पाय आले रितेश आणि त्याच्या कुटुंबीयांवर अगदी अस्मानी संकटच कोसळले. रितेशचे वडील मोलमजुरी करणारे त्यात या लॉकडाऊनमुळे त्यांची मिळकत बंद झाली कारण लॉकडाऊनमुळे त्यांची कामे बंद पडली. रितेश आणि त्याचे कुटुंबात आला तो दिवस जगू लागले होते. रितेश आणि त्याच्या भावाचे आता वाईट दिवस आले कारण आता त्यांना मिळणार्या चांगल्या चांगल्या गोष्टी आता मिळायच्या हळूहळू बंद झाल्या होत्या.

लॉकडाऊनमुळे रितेश आणि त्याच्या भावाला घराबाहेर पडणे आता कठीण झाले होते. एकदा रितेश त्याच्या मित्राच्या घरी गेला. इथे त्यांच्या अशाच गप्पागोष्टी चालू असताना रितेशचा मित्र त्याला म्हणाला की, ''तुझ्या बाबांचे काम आता बंद पडले असेल ना?'' त्यावर रितेश म्हणाला की ''हो त्यांचे काम सध्या लॉकडाऊनमुळे बंद आहे'' मग त्याचा मित्र विचारतो की, ''आता तुला आणि तुझ्या कुटुंबाला हे दिवस पचवणे कठीण जात असतील'' त्यावर रितेश काहीच म्हणाला नाही आणि तिथून तो निघून गेला कारण त्याला माहित होते की त्याचे कुटुंब किती वाईट दिवस जगत होते. त्याचे कुटुंबावर आता इतकी वाईट वेळ आली होती की त्याच्या वडिलांनी जे पैसे वाटवून ठेवले होते ते वापरायची त्यांच्यावर वेळ आली होती. त्यांचे वाचवलेले पैसे खर्चासाठी वापरायला सुरुवात केली पण असे किती दिवस चालणार हा प्रश्न रितेशच्या वडिलांना भेडसावू लागला.

दिवसा मागून दिवस लोटले गेले आणि एके दिवशी त्यांच्या घराच्या जवळपास गरिबांसाठी मोफत अन्न वाटणारी काही माणसे तिथे आली. रितेश आणि त्याच्या कुटुंबावर आता हळूहळू उपासमारीची वेळ येणार होती, पण या अन्नदात्यांनी त्यांच्यावर येणारी ही वेळ वाचवली. आता त्यांच्या जेवणाचा खर्च जरी सुटला असला, तरीही बाकीचे खर्च मात्र सुरूच होते. घर खर्च सुरूच राहिल्यामुळे पैसे काही वाचत नव्हते आणि त्यात रितेश व त्याच्या भावाला नवीन कपडे किंवा नवीन पुस्तके खरेदी करणे कठीण झाले होते. दिवसेंदिवस त्यांचा हा दिनक्रम सुरू होता आणि अचानक रितेशचे वडील आजारी पडले त्यांना दवाखान्यात नेण्यात आले आणि त्यांची कोरोना चाचणी करण्यात आली सर्वांसमोर एकच धक्कादायक बाब समोर आली आणि ती म्हणजे रितेशच्या वडिलांची कोरोना चाचणी सकारात्मक आली. काय करणार रितेशच्या कुटुंबासमोर पेच निर्माण झाला रितेश्चे कुटुंब आधीच गरीब आणि त्यात ही सगळी परस्थिती समोर आली होती. औषधांचा खर्च सुरु झाला आणि त्यांच्या खिशाला कात्री लागण्यास सुरुवात झाली.

औषधांचा खर्च काय परवडणारा नव्हता आणि हळूहळू पैसे सुध्दा संपत चालले होते. रितेशचे कुटुंब आता खर्च करू शकणार नव्हते पण अचानक एक आशेचा किरण त्यांना गवसला. एक सोनू सिंग नावाचा अभिनेता गरिबांसाठी कोरोना उपचार मोफत करतो हे त्यांच्या कानावर आले आणि रितेश आणि त्याची आई त्यांना भेटण्यासाठी गेले. त्यांनी त्याची सारी व्यथा त्यांच्यासमोर मांडली आणि ते त्यांना मदत करण्यास तयार झाले. रितेशच्या वडिलांवर पुन्हा उपचार सुरू झाली आणि काही दिवसात ते बरेसुध्दा झाले. मग रितेशचे कुटुंब त्यांना पुन्हा भेटायला गेले आणि त्यांनी सोनू सिंग यांचे आभार मानले. त्यानंतर रितेशचे कुटुंब पुन्हा घरी आले आणि लॉकडाऊन असल्यामुळे त्यांची संकटे पुन्हा सुरू झाली. रितेश मनातल्या मनात विचार करीत होता की, ''आपणा आणि परिवाराने या लॉकडाऊन काळात अनेक संकटे झेलली आता हा लॉकडाऊन संपायला हवा.'' असा विचार करत असताना त्याला एक बातली सांगायला त्याचा एक मित्र तेथे येतो आणि म्हणतो की, रितेश आता लॉकडाऊन लवकर उठणार. हे ऐकल्यावर रितेशचा आनंद गगनात मावेनासा झाला. ही सगळी होती लॉकडाऊनची व्यथा आणि कथा.

‘यादों कि बारात : पर्व - १’

डॉ. अनिल के. पाटील
प्राचार्य तथा सेक्रेटरी, जे.एस.एम. कॉलेज अल्युमनी असोसिएशन

३० एप्रिल २०२२ च्या संध्याकाळी जे.एस.एम. कॉलेजचा संपूर्ण कॅम्पस फुलून गेला होता, त्याला कारणही तसेच होते. काही वर्षांपूर्वी या महाविद्यालयात असलेली मुले फुले बनून येथे अवतरली होती, कारण होते ‘यादों कि बारात’ १९६१ सालापासून ते आजपर्यंत या महाविद्यालयातील माजी विद्यार्थ्यांच्या स्नेहसंमेलनाचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. खरं तर हा कार्यक्रम आयोजित करत असताना एवढ्या वर्षातील विद्यार्थी कुठे असतील काय करत असतील? प्रतिसाद मिळेल का? असे अनेक प्रश्न निर्माण झाले होते. दुपारी ४.०० वा. सुरु होणाऱ्या या कार्यक्रमांमध्ये सहभागी होण्यासाठी दुपारी ३.०० वाजल्यापासूनच माजी विद्यार्थी येण्यास सुरुवात झाली. प्रत्येकाचे स्वागत त्याला दिलेल्या क्रमांकावर होत होते. नाविन्य होते ते आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करून प्रत्येकाला वैयक्तिक क्यूआर कोड पाठवण्यात आला होता आणि तो स्कॅन करूनच प्रवेश दिला जात होता. सर्वांनीच आधी रजिस्ट्रेशन केले होते. ज्यांनी रजिस्ट्रेशन केले नाही त्यांना कोणालाच प्रवेश दिला जाणार नव्हता. प्रवेश देणारे आपले काम

अत्यंत चोखपणे बजावत होते. अर्थातच या सगळ्यांमध्ये नियोजन चुकू नये आणि कार्यक्रम अत्यंत नेटका आणि शिस्तबध्द व्हावा एवढीच अपेक्षा होती.

समोरच्या गेटमधून सर्वांचे स्वागत करत असतानाच मागून आवाज आला, ‘मी धारीया’. मी मागे वळून पाहिले, कोणीतरी त्यांना सांगितले असावे की मी महाविद्यालयाचा प्राचार्य आहे, म्हणून ते बहुतेक माझ्याकडे आले होते. मी त्यांच्याकडे पाहिले... डोक्यावर टोपी आणि हातात काठी माझ्या दृष्टीने ते आजोबा होते. मी त्यांना म्हटलं... बोला काका, ते म्हणाले ‘मी विजय धारीया, पालीहून आलो आहे. १९६२ साली मी या महाविद्यालयाचा विद्यार्थी होतो. मी. पी. डी. इंटरला होतो. त्यांच्याकडे बघून मला आश्चर्य वाटले आणि हे स्नेहसंमेलन भरवण्याचा हेतू साध्य होतोय

असे वाटले. मी त्यांना खुर्चीवर बसवले आणि मग ते माझ्याशी गप्पा मारु लागले. भूतकाळात हरवून गेले होते ते... त्यांचे वेळी कॉलेज कसे होते, काय कुठे होते, हे सर्व सांगू लागले साठ वर्षे मागे जाऊन स्वतःला महाविद्यालयात शोधत होते. मला फार बरे वाटले. आज त्यांचे वय ७८ वर्षे होते पण तरीही ते आपल्या महाविद्यालयाच्या प्रेमापोटी आवर्जून आले होते.

स्नेहसंमेलनाची व्यवस्था आणि आयोजन खरंच काटेकोरपणे करण्यात आले होते. नवनिर्वाचित अध्यक्ष मा. ॲड. गौतम पाटील यांनी या सर्वांमध्ये जातीने लक्ष घालून काही कमी राहणार नाही याची खबरदारी घेतली होती. अर्थातच महाविद्यालयातील सध्या कार्यरत असलेल्या माजी विद्यार्थ्यांनी म्हणजेच सध्याच्या शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांनी त्यांना साथ दिली होती व अत्यंत जबाबदारीने आणि नीटनेटकेपणाने या

स्नेहसंमेलनाचे आयोजन होईल याची खबरदारी घेतली होती. 'साधु संत येती घरा तोची दिवाळी दसरा' या उक्तीनुसार संपूर्ण महाविद्यालयाचा परिसर सजवण्यात आला होता. जणू आपल्या लेकरांचे स्वागत करण्यासाठी संपूर्ण परिसर पुन्हा उल्हासित झाला होता. येणाऱ्या प्रत्येकाचे व्यक्तीशः स्वागत केले जात होते. गेटमध्येच समोर माजी विद्यार्थिनींनीच काढलेली एक रांगोळी होती, ती सर्वांचे लक्ष वेधून घेत होती. गेटमधून आत शिरल्यानंतर प्रत्येकाचेच लक्ष समोर असलेल्या भेंडीकडे जात होते. ''इथेच घडलो इथेच धडपडलो या भेंडी खाली''.... प्रत्येकाला आठवत होते, ते म्हणजे महाविद्यालयाच्या स्थापनेपासून आणि विद्यार्थ्यांच्या सगळ्याच पिढ्यांपासून साक्षीदार असलेले हे भेंडीचे झाड... एक कायमची आठवण! अजूनही भेंडीचे झाड टिकून असल्याबद्दल आणि टिकवून ठेवल्याबद्दल माजी विद्यार्थी आश्चर्य व्यक्त करत होते, कौतुक करत होते आणि यापुढेही हे झाड असेच राहू द्यावे, हे आवर्जून सांगत होते. अर्थातच सर्वांची साक्ष असलेले हे झाड असेच राहील यात कोणतीही शंका नाही!

बरेचसे विद्यार्थी महाविद्यालय संपल्यानंतर पुन्हा महाविद्यालयात परत आलेच नव्हते. पहिल्यांदाच काही वर्षांनी महाविद्यालयात येत होते. त्यांना झालेले नवीन बदल पाहून आश्चर्य वाटत होते. पूर्वीचे चाळवजा असलेल्या बैठ्या कौलारू घरांच्या खोल्या जाऊन त्या ठिकाणी सुसज्ज कार्यालय उभे राहिले आहे, खाली पार्किंग वर कार्यालय आणि बाजूलाच अद्ययावत प्रयोगशाळा. कैलासवासी नानासाहेब कुंटे आणि आदरणीय लोकनेते ॲड. दत्ता पाटील म्हणजेच दादा या दोघांचे कार्यालयासमोर असलेले पुतळे सगळ्यांचेच लक्ष वेधून घेत होते.

काहीजण आवर्जून या कार्यालयाला भेट देऊन आले. महाविद्यालयात येणाऱ्या प्रत्येकाचे कोणी ना कोणी स्वागत करत होते, त्यानंतर नोंदणी कक्षात नेऊन स्नेहसंमेलनाचे स्मृतिचिन्ह आणि कूपन दिले जात होते. आल्या-आल्या स्वागतासाठी अल्पोपहार म्हणून बटाटेवडे, समोसे यांच्या गाड्या लावल्या होत्या आणि त्यावर ताजे बटाटे वडे आणि समोसे तळून दिले जात होते. सर्वच जण, 'अर्रे व्वा, गंमतच आहे की' असे म्हणत ताव मारताना दिसत होते. .. आज डाएट, वेट लॉस... हे सारं काही विसरून मंडळी मुक्त झाली होती. बाजूलाच सरबताची गाडी आण गोळा यांची व्यवस्था करण्यात आली होती. महाविद्यालयशेजारी असलेला गोळेवाला आणि त्याची सरबताची गाडी यांच्या स्मृती जाग्या व्हाव्या आणि तो आनंद पुन्हा मिळावा म्हणून गोळेवाल्यालाच आतमध्ये बोलावण्यात आले होते आणि सर्वांनाच कूपन देऊन याचा आनंद लुटण्याची व्यवस्था करण्यात आली होती. महाविद्यालयातील स्नेहसंमेलनाच्या स्मृती जागृत करण्यासाठी बाजुलाच फनी गेम्स आणि 'खेळ पैठणीचा' चालू होता. महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थिनींनी खेळामध्ये सहभाग घेतला होता. सर्वत्र आनंदाचे वातावरण पसरले होते.

महाविद्यालयामध्ये फोटो काढण्यासाठी आणि आपल्या आठवणी जागवण्यासाठी खास सेल्फी पॉईंट, समुद्रकिनाऱ्याजवळ समुद्राचा सेल्फी पॉइंट, कॅन्टीनजवळ कॅन्टीनचा सेल्फी पॉइंट, भेंडीखाली सेल्फी पॉइंट आणि विशेष म्हणजे कपल सेल्फी पॉइंट सुध्दा मुख्या शामियान्यात ठेवण्यात आला होता. आपल्या जुन्या आठवणी जागृत करण्यासाठी, जुन्या मैत्रीणीने साथ दिलीच तर फोटो काढण्यासाठी ही विशेष सोय, कोणी कोणी फोटो काढले माहिती नाही पण माझी मैत्रीण आणि सध्याची सौभाग्यवती मिनल आणि मी फोटो काढण्याची संधी सोडली नाही.

महाविद्यालयाच्या जुन्या आठवणी जागृत करण्यासाठी १९६१ सालापासून फोटोंचे कोलाज तयार करून त्याचे प्रदर्शन लावण्यात आले होते... आणि हो.. येणाऱ्या प्रत्येकाची नोंद व्हावी यासाठी सिग्नेचर बोर्ड ठेवण्यात आला होता. प्रत्येकजण आपापल्या परीने माजी विद्यार्थी म्हणून या सगळ्याचा आनंद घेत सगळ्यांमध्ये रमून जात होते आणि मग एक ग्रुप भेटला... म्हणाले आम्ही १९७१ ते ७३ या वर्षात कॉलेजमध्ये होते. मी क्रिकेट टीमचा कॅप्टन होतो आणि हा माझा मित्र माझ्याबरोबर ओपनिंगला यायचा... ते सर्व ही खूप दिवसांनी एकमेकांना भेटत होते... ''सर, आमच्या होम पीचवर येऊन पुन्हा एकदा येऊन खेळण्याची संधी तुम्ही आंम्हाला मिळवून दिली आहे.'' असे म्हणून ते चक्क एक मॅचमध्ये हरवून गेले आणि मग मी बॉलींग कशी केली आणि बॅटिंग कशी केली... यामध्ये रमून गेले.

याच महाविद्यालयातून बाहेर पडलेले आज कार्यरत असलेले अनेक क्षेत्रातील माजी विद्यार्थी जे.एस.एम. चे विद्यार्थी म्हणून समाजातील प्रतिनिधित्व करीत आहेत. त्यातील काही

जणांना आवर्जून आमंत्रित करणयात आले होते. रायगडचे खासदार मा. सुनील तटकरे व माजी राज्यमंत्री मीनाक्षीताई पाटील यांना आवर्जून बोलावण्यात आले होते. दोघांनीही न विसरता हजेरी लावली होती. उदघाटन कार्यक्रमात खासदार सुनील तटकरे यांनी या कॉलेजमधील त्यांच्या दोन वर्षांतील सर्व आठवणींना उजाळा दिला. होस्टेलमधील आठवणींपासून ते कॉलेजच्या क्रिकेट टीममधून खेळण्यापर्यंतच्या! क्रिकेटमध्ये जबाबदारीने खेळण्यातून पुढे आयुष्याला वळण आणि शिस्त लागली हे फार महत्वाचे असल्याचे त्यांनी सांगितले. इतरही अनेक गंमतीदार आणि रम्य आठवणीत ते शिरले पण समोर बसल्या होत्या त्यांच्या बॅचमेट आणि क्लासमेट, सुप्रिया पाटील, भावना पाटील, नीला म्हात्रे, आणि इतर सवंगडी, विजय कवळे, गिरीष तुळपुळे आणि बाजूला ताई! त्यामुळे षटकार तर ते मारत होतेच पण त्यातलाच एखादा फटका यांच्यापैकी कोणी कॅच म्हणून पकडू नये याची खबरदारी ते घेत होते. जे.एस.एम. च्या क्रीडा क्षेत्राचे आधारस्तंभ आणि क्रिकेट टीमचे कॅप्टन श्री. अनिल तुळपुळे यांची आठवण काढण्यास ते विसरले नाहीत.

मीनाक्षी ताईंनी आपल्या कॉलेजच्या दिवसांच्या आठवणी सांगताना या महाविद्यालयाने केलेले संस्कार फार महत्वाचे असल्याचे सांगितले. सुनील तटकरे यांच्याबद्दलच्या काही आठवणी सांगताना त्यांनी वातावरण रंगतदार केले. या महाविद्यालयातून गेल्या साठ वर्षांमध्ये अनेक विद्यार्थी चांगले संस्कार, विचार घेऊन बाहेर पडले असून समाजामध्ये स्थान मिळवून आहेत, या रायगड जिल्ह्याचे उतराई होत आहेत.

खासदार मा. सुनील तटरे यांनी माजी विद्यार्थी म्हणून महाविद्यालयास रु. २५ लाखांचा विकास निधी देऊन आपल्या ज्ञानमंदिराचा सन्मान करून ऋण फेडण्याचा संकल्प केला. पुढील सुमारे दोन तास मा. खासदारसाहेब कॉलेजमध्ये आपल्या सिनियर, ज्युनिअर अशा सवंगड्यांमध्ये रमले होते.

आता वेळ झाली होती ती म्हणजे कॉलेज जीवनातील अतिशय रम्य संध्याकाळच्या कार्यक्रमांची म्हणजे गॅदरिंगची. सांस्कृतिक रजनीच्या तयारीच्या मधल्या काळात अनेक माजी विद्यार्थी येऊन भेटत होते... आठवणी सांगत होते. वर्गातील, ट्रीप मधील, कॅम्पमधील. कोण-कोण कुठल्या-कुठल्या बॅचमधील विद्यार्थी एकत्र येऊन फोटो काढत होते. आपल्या आठवणी जपून ठेवण्यासाठी!.. आणि मग सुरू झाली संगीत रजनी आणि सांस्कृतिक कार्यक्रम. १९६३ च्या बॅचच्या प्रकाश जोशी यांनी 'समस्त जनहो....' अशी हाळी देत एकपात्री सादर केली. नंतर आला जगदीश नागेंचा सैनिक! दस्तुरखुद्द अध्यक्ष, आमचे माजी विद्यार्थी, सलग तीन वर्षे जे.एस.एम चे व नंतर ॲड. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ चे जनरल सेक्रेटरी असलेले ॲड. गौतम पाटील यांनी सादर केले ''देखा एक ख्वाब तो सिलसिले हुए...'' आणि मग याच स्टेजवरून काही वर्षांपूर्वी तारे म्हणून चमकलेले सितारे पुढे येत होते...कला पाटील, गणेश पावसकर, संदीप जगे, सत्यजीत तुळपुळे, शारदा धुळप असे अनेक... सोबत गौतम पाटील फिश पॉन्डस द्यायलाही विसरले नाहीत... सुरांच्या हिंदोळ्यावर झुलत असतानाच एकीकडे सुरू झाली भोजनाची मेजवानी. शाकाहारी, मांसाहारी एवढंच नव्हे तर जैन फूड सुध्दा! ज्याला जे आवडेल ते! अत्यंत रूचकर असलेल्या जेवणावर सर्वांनी यथेच्छ ताव मारला. तृप्तीची ढेकर देत सर्वजण निरोप देत होते. प्रत्येकाला दिले गेले महाविद्यालयाचे चित्र असलेले एक स्मृतिचिन्ह! एक आठवण- 'यादों कि बारात पर्व - १ ची.'

हिरक महोत्सवी वर्षात झालेल्या या स्नेहसंमेलनात सहभागी होत्या किमान दोन पिढ्या. गिरीश तुळपुळेंबरोबर सत्यजित तुळपुळे, अनिल पाटील व अजिंक्य पाटील, शेवटसुध्दा तेवढाच रोमहर्षक! डी. जे. .... आणि मुक्त छंदातील डान्स! अध्यक्ष, उपाध्यक्षा, सचिव, प्राचार्य, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी सर्वच माजी विद्यार्थी! तो कैफ होता....सगळं काही यशस्वी झाल्याचा.

महाविद्यालयात माजीविद्यार्थ्यांचा एक स्नेहमेळावा घ्यावा हे माझे स्वप्न होते. मा. ॲड. गौतम पाटील माजी विद्यार्थी संघाचे अध्यक्ष झाले आणि त्यांच्या सहकार्याने स्वप्न सत्यात उतरले. जे.एस.एम.च्या ॲल्युमिनी असोसिएशनचे सदस्य जयेश, जयश्री, मिनल, मयुरी, प्रविण, प्राची, सिमंतीनी, समृध्दी, सुरभी व इतर सर्वांच्या मेहनतीला यश आले होते... सर्व कार्यक्रमाचे यु-ट्युबवरून थेट प्रक्षेपण केल्याने दुसऱ्या दिवसापासून आम्ही कार्यक्रम चुकवला... असे फोन येऊ लागले. आता सर्व विचारत आहेत... पर्व-२ केव्हा???

शामिल

शबाना शेख
शोधार्थी - पीएच. डी. हिन्दी

श्यामल की नजर जैसे ही घड़ी पर दौड़ी वह उठ खड़ी हुई। जल्दी-जल्दी अपना बैग समेटा और बाहर आई। ऑटो को रोका। ''स्टेशन जाओगे भैया ?''

''जी बैठीए।''

और वह ऑटो में बैठ गई। रास्ते से जाते हुए वह मन ही मन कुड़कूड़ा रही थी। ६:१९ की कसारा ट्रेन निकल गई तो फिर एक घंटे बाद ट्रेन मिलेगी। अपनी घड़ी में फिर से टाइम देख कर उसने कहा - ''भैया जरा जल्दी चलो।''

''अरे मॅडम ट्रैफिक हैं।''

ट्रैफिक देख वह चुप हो गई। आस-पास गाड़ियों की गर्दी थी। और इन गाड़ियों की आवाज में उसे अपने फोन की बज रही घंटी सुनाई नहीं दी। वह मन ही मन सोचने लगी अपने ही शहर में अगर सारी सुविधाएँ मिलने लगे तो कोई क्यूँ इतरी दूर सफर करेगा। काश कसारा में ही कोई अच्छी जॉब मिल जाए तो ये रोज-रोज के अप-डाउन से मुक्ति मिल जाए।

''ये लो मैडम, आ गया आपका स्टेशन।''

''कितने रुपये ?''

''३२ रुपए हुए, दो रूपये छुट्टे देना। मेरे पास छुट्टे नहीं हैं।''

श्यामल ने अपने पर्स में से ३५ रुपए निकाल कर उस दे दिए और बाकी पैसे लिए बिना ही जल्दबाजी में चली गई। स्टेशन की सीढ़ी चढ़ते समय उसने फिर घड़ी देखी अभी तो ६:११ मिनट हो रहे है तो उसे इत्मीनान हुआ की अभी ट्रेन आने में आठ मिनट बाकी है। उसने अपने बैग से अपना फोन निकाला तब उसने देखा कि किसी अनजान नंबर से उसके फोन पे कॉल आई हुई थी। उसने सोचा किसी बैंक या किसी कंपनी का फोन होगा। ट्रेन आने वाली है इसलिए उसने फोन दुबारा बैग में रख दिया।

कसारा जाने वाली ट्रेन समय से दो मिनट लेट थी। प्लेटफार्म पे हमेशा की तरह भीड़ थी। ट्रेन रुकी और सभी लोग ट्रेन से ऐसे उतर और चढ़ रहे थे मानो जैसे कैद जानवरों को खोला और बंद किया जाता है। जैसे भी हो श्यामल भी उस ट्रेन में चढ़ गई।

श्यामल के ट्रेन में चढ़ने की कुछ देर बाद फिर से उसके फोन की घंटी बजी। श्यामल ने देखा कि फिर से वही नंबर से कॉल आ रही है। उसने फोन उठाया।

''हेलो''

''हैलो श्यामल''

''कौन ?''

''पहचाना नहीं, मैं नरेश। तुम्हारे बचपन का दोस्त।''

नरेश की आवज सुनते ही श्यामल के नजरों के सामने बचपन के धूमिल चित्र दौड़ने लगे। बचपन से वह नरेश की अच्छी दोस्त रही। साथ पढ़े-लिखे एक ही शहर में रहे। साथ ही में बड़े हुए लेकिन ये दोस्ती कब चाहत में बदली श्यामल की समझ में न आया। नरेश के घरवालों द्वारा नरेश के लिए किसी अन्य लड़की का चुनाव करना श्यामल के लिए असहनीय था। नरेश से उसे शिकायत भी थी और नाराजगी भी। अगर वो श्यामल को चाहता था तो उसने अन्य लड़की से विवाह के लिए हाँ क्यों कहा। ये सारी बाते एक साथ श्यामल के नजरों के सामने दौड़ने लगी।

श्यामल ने तीखे स्वर में कहा - ''कहो क्या काम है ?'' ''कुछ नही, बस तुमसे बात करनी थी।''

''क्या बात करनी थी ? कहो क्यूँ फोन किया है ?''

''तुम कैसी हो श्यामल ?''

''मै ठीक हूँ।''

''तुम ६:११ की कसारा ट्रेन में हो न।''

''हाँ ! तुम्हें कैसे पता ?''

''मैं भी इसी ट्रेन में हूँ, कसारा स्टेशन पर मिलेगी क्या ?''

''क्यूँ, क्या काम है तुम्हें ?''

''क्या हम मिल नहीं सकते, बात नहीं कर सकते ?''

''क्यूं मिले हम अब ?'' जब तुम्हें मुझसे विवाह नहीं करना था तो क्यूँ इतने सपने दिखाए। और जब माता-पिता के सामने कुछ कह नहीं पाए तो अब मिलकर क्या कहोगे ?''

''श्यामल तुम मेरी सबसे अच्छी दोस्त रही हो, हम आगे भी ऐसे ही एक दूसरे के कॉन्टैक्ट मे रह सकते है।''

''नहीं, नरेश, मैं तुमसे मिलकर तुमसे बात करके तुम्हारे कॉन्टैक्ट में नहीं रहना चाहती। तुम कहते हो मैं तुम्हारी सबसे अच्छी दोस्त रही हूँ लेकिन तुम मुझे अब भी समझ नहीं पाए। मैं तुम्हारे कॉन्टैक्ट में नहीं मै तो तुम्हारी जिंदगी में शामिल होना चाहती थी।''

यह बात कहकर श्यामल ने फोन काट दिया। और स्टेशन उतर के सीधे अपने घर पे चली गई।

साहस का सृजन - एक कहानी

विजय कुमार
शोधार्थी - पीएच. डी. हिन्दी

एक बार की बात है एक गरीब परिवार में दो लड़के राम और श्याम अपने माता पिता के साथ रहते थे। परिवार में राम बड़ा बेटा था और श्याम छोटा। दोनों के माता पिता अपने बच्चों को अच्छी से अच्छी शिक्षा देना चाहते थे। लेकिन परिवार की आर्थिक स्थिति इतनी अच्छी नहीं थी कि वह दोनों को एक साथ अच्छे स्कूल में पढ़ा पाएं, तो माता-पिता ने क्या किया कि, बड़े बेटे को गाँव के निजी विद्यालय में दाखिला करा दिया और घर की सारी जमा पूँजी बड़े बेटे के दाखिले में खत्म हो गई। अब छोटे बेटे का नंबर आया तो उसके लिए उनके माता-पिता के पास इतने पैसे नहीं थे कि उसे निजी विद्यालय में दाखिला करा पाएं, तो माता-पिता ने क्या किया कि छोटे बेटे को उसी गांव के सरकारी स्कूल में भर्ती करा दिया। दोनों बेटे समय से स्कूल जाते, स्कूल में जो काम मिलता है वह काम मन लगा कर करते और पढ़ते। लेकिन जो बड़ बेटा था उसे अपने स्कूल में अन्य विद्यार्थियों के साथ तालमेल बैठाने में काफी समस्याओं का सामना करना पड़ा। जब विद्यालय में कोई फंक्शन होता, कोई प्रतियोगिता होती, स्टेज पर कोई कार्यक्रम होता, छोटी सी छोटी गलती पर उसे हूटिंग मिलती। उसे चिढ़ाते कि, अरे ते रे पापा तो रिक्शा चलाते हैं तेरे पापा तो यह हैं, तेरे पापा वह हैं, तू नहीं कर पाएगा तेरे से नहीं हो पाएगा। शिक्षक भी, जो विद्यार्थी अच्छी ड्रेस पहनकर आते, अच्छा अच्छा खाना लेकर आते थे उनको ज्यादा मौके देते थे। राम गरीब परिवार का लड़का था, खाना भी लेकर नहीं आता था उसके ड्रेस भी नॉर्मल थी इसलिए उसे इतना सपोर्ट और इतना सम्मान कक्षा में नहीं मिलता था। पढ़ने में वह ठीकठाक था लेकिन उसे शिक्षक और विद्यार्थियों से सम्मान नहीं मिला।

छोटा बेटा सरकारी स्कूल में पढ़ता था, सरकारी स्कूल में सारे विद्यार्थी उसी के जैसे थे। सभी की पारिवारिक स्थिति लगभग एक जैसी थी, तो उनके बीच भेदभाव वाली कोई बात नहीं थी। जब भी कोई मौका मिलता तो सब लोग एक दूसरे का उत्साह बढ़ाते। अब छोटे बेटे की पढ़ाई पूरी हो गई। उसने किसी कंपनी में छोटा-मोटा काम शुरू कर दिया। जो जीवन की सच्चाई है उसे छोटा बेटा ज्यादा अच्छे से वाकिफ था।

बड़े बेटे का उनके माँ-बाप ने अच्छे कॉलेज में दाखिला करा दिया। यहाँ भी उनके बड़े बेटे को अपने सहपाठियों शिक्षकों से तालमेल बैठाने में और सामाजिक व्यवहारिक शिक्षा प्राप्त करने में अच्छी खासी कठिनाइयों का सामना करना पड़ा। जब जब उसे सबके सहयोग की जरूरत पड़ी, तब तब उसे हमेशा यह समझा गया कि, इससे नहीं हो पाएगा। यह नहीं कर पाएगा, यह कमजोर है, यह गरीब है, लेकिन फिर भी बड़ा बेटा संघर्ष करता रहा और अपनी शिक्षा पूरी कर ली। अब बड़े बेटे राम को अच्छी कंपनी में ज्यादा तनख्वाह वाली नौकरी भी मिल गई। लेकिन व्यावहारिक तौर पर जब कभी अपनी बात रखने के मौके आते तो बड़ा बेटा हमेशा छोटे से पीछे रहता। जबकि छोटा बेटा जब भी मौके आते हैं तो अपनी बात बड़ी निर्भीकता से रखता, जब भी उसे कोई बात अच्छी या गलत लगती तो उसका उसी प्रकार से उसका समर्थन करता या विरोध करता। चार पांच मौकों पर छोटे भाई ने बड़े भाई को अलग-अलग स्थियियों में असहज होते देखा तो उसने उसे सहयोग देने का प्रण किया। छोटे भाई श्याम को अच्छे से पता था, कि समाज में रहने के लिए आत्मसम्मान बहुत ज्यादा जरूरी होता है और इसको इकट्ठा करने के लिए आत्म बल की आवश्यकता होत है और आत्मबल के सर्जन के लिए अपने को अंदर से मजबूत करना होता है। हमें समाज में क्या हो रहा है क्या नहीं हो रहा है यह सब का ध्यान रखते हुए अपनी बात - अपना पक्ष रखना होता है।

छोटे बेटे ने व्यवहारिक ज्ञान और कौशल प्रवीणता हेतु अलग-अलग लोगों से मशवरा-सलाह लिया तो, उस एक जगह सलाह मिली कि, हम जब भी कोई काम करते हैं तो हम उस समय केवल उस काम के बारे में सोचें। क्योंकि किसी के टिप्पणी करने पर यदि हमने खाना छोड़ दिया तो हम भूखे मर जाएँगे। इसलिए हमारे काम करने से या ना करने से उस पर टिप्पणी करने वाले को कोई फर्क नहीं पड़ता है। यदि हमारा काम ठीक है हम किसी को ठेस नहीं

पहुँचाते है तो हमें अपना काम पूरा मन लगाकर करना चाहिए। उसके बारे में सामनेवाला क्या सोचता है ये नही ं सोचन चाहिए। क्योंकि मन के हारे हार है मन के जीते जीत। इसलिए पहले मन को जीतना होगा यह बात वह अपने बड़े भाई को बताता है कि, आप जब भी कोई विचार करते हैं या कोई विशेष परिस्थिति में होते हें, तो उस समय हम केवल य सोचें कि, हमें उस परिस्थिति का सामना कैसे करना है। हम यह भी सोचे हैं कि हमारे किसी कार्य से किसी अन्य व्यक्ति का कोई नुकसान ना होता हो, तो हमारे द्वारा इस परिस्थिति का सामना करने से किसी को कोई समस्या नहीं होनी चाहिए। यदि फिर भी कोई इस पर टिप्पणी करता है तो हमें उस पर ध्यान नहीं देना चाहिए और हमें सकारात्मकता से अपना काम अपना मन लगाकर करना चाहिए। यह बात किसी मंच पर या किसी सभा में बोलने पर लागू होती है हम अपनी बात सटीक शब्दों में निष्पक्ष रूप से रखने का प्रयास करें। हम ऐसे बात रखें कि, किसी को नुकसान ना हो पाए। इस बात का विचार मन से छोड़ दें कि, मै जो मैं बोल रहा हूं वह सही है या गलत है, क्योंकि हमें पता है कि हम ऐसी बात बोल रहें हैं जो किसी के लिए अहितकर नहीं है। हां अपनी बात रखते समय शब्दों का हेरफेर हो सकता है शैली अलग हो सकती है क्योंकि सबका अंदाज अलग है। हर व्यक्ति एक दूसरे से भिन्न है। कभी भी दो चीज पूर्णतः एक समान नहीं होती हैं। उनमें कहीं ना कही कोई न कोई भिन्नता रहती है। चीजों का भिन्न होना ही उनके अस्तित्व का प्रमाण है, कि वह हैं, यदि सब चीजें एक जैसी रहेंगी तो सब आपस में खो जाएँगे, कोई किसी से अलग कैसे होगा, यह पहचानना मुश्किल हो जाएगा। इसलिए ईश्वर ने हमें अलग बनाकर हमें पहचान दी है और हमें इसी पहचान के साथ समाज में जीना है और अपनी बात रखनी है। बड़ा भाई छोटे भाई की इस बात को मन में धारण करता है। जब भी कोई मौका आता है तो अपनी बातों को निडरता से रखता है, इसके साथ साथ वह प्रत्येक व्यक्ति को धन्यवाद भी देता है, धन्यवाद देने से हर व्यक्ति उससे आत्मीय रूप से जुड़ाव महसूस करता है कि यह धन्यवाद देने वाला व्यक्ति कितना भला आदमी है। इस प्रकार से धीरे-धीरे परिवार के इस बड़े बेटे को विद्यालय महाविद्यालय में आर्थिक, सामाजिक भेदभाव के कारण जो हीन भावना और आत्म केंद्रिता घर कर गई थी वह धीर-धीरे दूर हो गई। दोनों भाई पूरे आत्मसम्मान और विश्वास के साथ समाज में रहने लगे और स्थानीय विद्यालयों में आर्थिक सामाजिक भेदभाव के कारण अवसर की असमानता ना हो, साहस के सृजन में कमी ना हो इन बातों को सुनिश्चित करने के लिए वे समाज में जागरूकता अभियान चलाने लगे। इन भाइयों के इस जागरूकता अभियान का असर यह हुआ कि उस गाँव के सभी बच्चे निर्भय एवं आत्म सम्मान से भरे हुए व्यक्तित्व के धनी हो गए। इस प्रकार से समाज में साहक के सृजन की एक अनूठी पहल आरंभ हुई।

एक लड़का....

एक लड़का...
एक लड़का जो
निकलता है
पहली दफ़ा घर से
पढ़ाई के वास्ते
किसी अनजान शहर में
वह सिर्फ वहाँ पर
पढ़ता ही नहीं है.....
वह अचानक से हो जाता है
काफी अधिक बड़ा
जिसके अंदर नज़र
आने लगती है....
पिता की जिम्मेदारियाँ...
पिता की तरह ही...
आर्थिक नीतियों का
ताना-बना करना....
विकसित होती है
एक समझ
कैसे वक्त और दर्द से
खुद को बचाया जाए...
साथ-ही-साथ
दिख़ाई देनी लगती है
वह माँ....
जिसमें होती है
समझदारी
संतुलन
संतोष
और यकीन....
इनके सबके साथ...
वह करता है....
'एक तलाश' दिए गए
कर्तव्य को पूरा करने को
उससे पाली गई
उम्मीदों पे खरा उतरने को

गौरव उपाध्याय
शोधार्थी, पीएच.डी. हिन्दी

चुनौतियों से भरी कृषि

रंजना चौबे
शोधार्थी - पीएच. डी. हिन्दी

ऐसे समय में जब खाद्य पदार्थों की कीमतें आसमान छू रही हैं और दुनिया में भुखमरी अपने पैर पसार रही है, जलवायु परिवर्तन से संबंधित विशेषज्ञ आगाह कर रहे हैं कि आने वाले वक्त में हमें और भी भयावह स्थिति का सामना करना पड़ेगा। दिनों-दिन बढ़ते वैश्विक तापमान की वजह से भारत की कृषि क्षमता में लगातार गिरावट आती जाती रही है। एक अनुमान के मुताबिक इस क्षमता में ४० फिसदी तक की कमी हो सकती है। (ग्लोबल वार्मिंग एंड एग्रीकल्चर, लिलियम क्लाइन) कृषि के लिए पानी और ऊर्जा या बिजली दोनों ही बहुत अहम तत्व है, लेकिन बढ़ते तापमान की वजह से दोनों की उपलब्धता मुश्किल होती जा रही है। तापमान बढ़ने के साथ ही देश के एक बड़े हिस्से में सूखे और जल संकट की समस्या भी बद से बदतर होती जा रही है।एक तरफ वैश्विक तापमान से निपटने के लिए जीवाश्म ईंधन के इस्तेमाल पर ब्रेक लगाने की जरूरत महसूस की जा रही है। वहीं दूसरी और कृषि कार्य के लिए पानी की आपूर्ति के वास्ते बिजली की आवश्यकता भी दिन-प्रतिदिन पढ़ती जा रही है। खाद्य सुरक्षा, पानी और बिजली के बीच यह संबंध जलवायु परिवर्तन की वजह से कहीं जादा उभरकर सामने आया है। एक अनुमान के मुताबिक अगले दशक में भारतीय कृषि की बिजली की जरूरत बढ़कर दोगुनी हो जाने की संभावना है। यदि निकट भविष्य में भारत को कार्बन उत्सर्जन में कटौती के समझौते को स्वीकारने के लिए बाध्य होना पड़ता है तो सबसे बड़ा सवाल यही उठेगा कि फिर आखिर भारतीय कृषि की यह मांग कैसे पूरी की जा सकेगी।

इसका जबाब कोपेनहेगन में नही, बल्कि कृषि में पानी और बिजली के इस्तेमाल को युक्तिसंगत बनाने में निहित है। कृषि में बिजली का बढ़ता इस्तेमाल इस तथ्य से साफ है कि अब किसान पाँच हार्सपॉवर के पंपों के बजाय १५ या २० हार्सपॉवर के सबमर्सिबल पंपों का इस्तेमाल करने लगे हैं। पाँच हार्सपॉवर के पंप १९७० दशक में काफी प्रचलन में थे। इससे राज्य सरकार अत्याधिक दबाव में है, क्योंकि कृषि क्षेत्र की बिजली संबंधी जरूरतों की पूर्ति उसे ही करनी होगी। जमीन के भीतर से पानी खींचने के लिए बिजली की अधिक जरूरत पड़ती है। पंजाब में बिजली की जितनी खपत होती है, उसका एक तिहाई हिस्सा अकेले पानी को पंप करने में ही खर्च हो जाता है।

हरियाणा में यह आँकडा ४१ और आंध्र प्रदेश में ३६ फीसदी है। हालांकि सरकार वृहद सिंचाई परियोजनाओं और नहरों पर करोड़ो रुपये खर्च कर रही है, लेकिन तथ्य यह है कि नहरों के पानी का महज २५ से ४५ फीसदी ही इस्तेमाल हो पाता है, जबकि कुओं और नलकूपों का ७० से ८० फीसदी तक पानी इस्तेमाल कर लिया जाता है। भूजल से कृषि उत्पादकता नहरी सिंचाई से कृषि उत्पादकता की तुलना में डेढ़ से दो गुनी जादा है। यही वजह है कि निजी क्षेत्र भूजल में ही निवेश को प्राथमिकता दे रहा है।

देश के सिंचाई साधनों में ६० फीसदी हिस्सा भूजल स्त्रोतों का है जिनके विकास पर निजी क्षेत्र २२ लाख करोड़ रुपये खर्च कर रहा है, लेकिन भूजल से सिंचाई तब तक टिकाऊ नहीं है, जब तक कि जल संरक्षण के लिए उतनी ही राशि खर्च नहीं की जाती जितनी कि भूमिगत जल स्त्रोंतों के विकास पर खर्च की जा रही है। उन क्षेत्रों में जल प्रबंधन बहुत जरूरी है जो सिंचाई के लिए पूरी तरह से भूमिगत पानी पर निर्भर है, ताकि वहाँ भूजल के स्तर के साथ संतुलन बनाया जा सके, लेकिन हमारे नीति निर्माताओं ने अब तक

इस पर ध्यान नहीं दिया है। अभी पूरा ध्यान नहरी सिंचाई पर ही दिया जा रहा है। भारत में भूमिगत जल का भौगोलिक बँटवारा अमान है और इसका इस्तेमाल भी बेहत गलत ढंग से किया जा रहा है। देश के ७० फीसदी प्रखंडो में भूजल का स्तर संतोषजनक है, लेकिन उन ३० फीसदी प्रखंडों में पानी का अधिकतम दोहन किया जा रहा है, जहाँ पहले से ही पानी का संकट है।

भूजल में कमी की प्रमुख वजह नलकूपों से सिचाई है इसका सबसे बड़ा उदाहरण पंजाब है। वहाँ भूजल का स्तर ५० से १०० फीट तक नीचे गिर चुका है, लेकिन उसके बावजूद वह अनाज के रूप में २१ अरब क्यूबिक मीटर पानी का निर्यात कर रहा है। वहाँ भूजल का दोहन १४५ फीसदी तक हो रहा है। इसी तरह उत्तर प्रदेश भी अनाज के रूप में २१ अरब क्यूबिक मीटर पानी का निर्यात कर रहा है, लेकिन भूजल का दोहन ७० फीसदी तक सीमित है। हरियाणा १४ अरब क्यूबिक मीटर पानी का निर्यात कर रहा है और भूजल दोहन का आंकड़ा १०९ फीसदी है। कुछ राज्यों ने जल प्रबंधन की दिशा में कई कदम उठाए हैं।

महाराष्ट्र में वाटर आडिट करने की व्यवस्था शुरू की है। पंजाब और हरियाणा अब चावल की रोपाई मशीन से करने लगे हैं, ताकि ग्रीष्म काल में सबसे गर्म दिनों से बचा जा सके। जल-संरक्षण आज के समय की सबसे महती जरूरत है। भारत में करीब एक करोड़ कुएँ है, लेकिन उनमें से ३५ फीसदी निष्क्रिय हैं। भूमिगत जलस्त्रोतों को रिचार्ज करके इन कुओं को आसानी से बहाल किया जा सकता है देश के कई इलाकों में लोग ऐसा करके दिखा भी चुके हैं, लेकिन लगता है हमारे नौकरशाह अब भी इससे सहमत नहीं है।

हमारी खान-पान के आदतों में बदलाव भी जल संरक्षण में अहम भूमिका निभा सकता है। एक टन गोमांस के लिए १६७२६ क्यूबिक मीटर पानी की जरूरत होती है, जबकि एक टन मक्के के उत्पादन में महज १०२० क्यूबिक मीटर पानी ही चाहिए। एक टन आलू के उत्पादन मैमहज १३३ क्यूबिक मीटर पानी की जरूरत होती है, जबकि इतने पनीर या चीज के उत्पादन में ४० गुना अधिक पानी की आवश्यकता होगी। खाद्यान्न उत्पादन में गिरावट के भय को भुनान का प्रयास करते हुए बहुराष्ट्रीय बीज कंपनियों ऐसे बीजों के विकास का दावा कर रही हैं जिनसे सूखे में भी उत्पादन लिया जा सकेगा, लेकिन जेनेटिकली मॉडीफाइड बीजों को लेकर ऐसे दावे प्रमाणिकता से कोसों दूर है किसान अब फिर से बीजों की पारंपारिक किस्मों की और लौट रहे है। जिन्हें बहुराष्ट्रीय कंपनियों काफी प्रयासों के बावजूद मिटा नहीं सकी।

बेरोजगारी और मन की बात

बोझिल कन्धो को काम चाहिए,
अंधेरी कुटिया को रोशनी-चिराग चाहिए,
कब तक यूँ सपनों को टूटता देखूँ मैं,
बेरोजगार हूँ साहब, रोजगार चाहिए....

जेब में पैसे नहीं, डिग्रियाँ लिए फिरता हूँ,
बेरोजगार हूँ,
इसी बदकिस्मती में रोज गिरता और सम्भलता हूँ।
रोजगार तलाशतें पैरों को अब आराम चाहिए,
बेरोजगार हूँ साहब, रोजगार चाहिए....

अंधकार भरी दुनिया में भ्रष्टाचारी हो रहे मालामाल,
कैसे बताऊँ....
कि ये उनकी मेहनत नहीं
रिश्वत कर रही कमाल,
पूरी इच्छायें करने को हमे भी की थी पढ़ाई,
हुनर की कमी नहीं इन हाथों में,
लेकिन अब चुनौतियों से हो रही लड़ाई,
हार न जाऊं हिम्मत मैं,
कही गले न लगा लूँ गरीबी में फंदा,
सुनो साहब हमारी भी बात,
कब तक करोगे तुम अपने मालामाल होने का धंदा?
संकट के दिनों में हमें भी एक मुकाम चाहिए,
बेरोजगार हूँ साहब, रोजगार चाहिए....

आखिरी बात बिल्कुल साफ,
एक ही मांग है हमारी सरकार से,
कि जाग उठो अब गरीबों की ललकार से,
करो कड़ी पहल और बनाओ उसे सफल,
जो लेकर आए भारत मे नया कल,
क्योंकि गुमशुदा सा कब तक फिरुं?
अब मुझे भी नाम चाहिए,
बेरोजगार हूँ साहब, रोजगार चाहिए....

सफा बुरोंडकर
एस.वाय.बी.ए.

महात्मा गांधी और राष्ट्रीय आन्दोलन

सफा बुरोंडकर
एस.वाय.बी.ए.

भारत ऋषियों, मुनियों, संतो एवं महात्माओं का देश है। विकट एवं संकटकाल से देश को उबरने में ही महापुरुषों का योगदा रहा है। भारत माँ को पराधीनता की बेड़ीयों से छुड़ाने के लिए महात्मा गांधी का जन्म हुआ। उन्होंने सत्य एवं अहिंसा के बलबूते साम्राज्यवादी ब्रिटीश शासन से भारत को मुक्ति दिलाई। इसीलिये इन्हें भारतीय राष्ट्रीय आंदोलन का एक महान नेता माना जाता है।

''दे दी हमे आजादी, बिना खड्क बिना ढाल...
साबरमती के संत तूने कर दिया कमाल।''

देश की आजादी के मूलभूत भूमिका निभाने वाले तथा सभी को सत्य और अहिंसा का मार्ग दिखाने वाले महात्मा गांधी हमारे देश के राष्ट्रपिता के रूप में जाने जाते हैं। इनका पूरा नाम मोहनदास करमचंद गांधी था। इनका जन्म २ अक्टूबर१८६९ ई. को गुजरात के पोरबन्दर नामक स्थान में हुआ था। इनकी माता का नाम पुतलीबाई और पिता का नाम 'करमचंद गांधी' था। गांधीजी की प्रारंभिक शिक्षा पोरबंदर से सम्पन्न हुई, हाईस्कूल की परीक्षा इन्होंने राजकोट से दी गांधी जी जब केवल तेरह वर्ष के थें और स्कूल में पढ़ते थे उसी वक्त पोरबंदर के एक व्यापारी की पुत्री कस्तूरबा से उनका विवाह कर दिया।

महात्मा गांधी ने १८८७ में जैसे-तैसे 'बंबई यूनिवर्सिटी' मैट्रिक की परीक्षा पास की और भावनगर स्थित 'सामलदास कॉलेज' में दाखिला लिया। अचानक गुजराती से अंग्रेजी भाषा में जाने से उन्हें व्याख्यानों को समझने में कुछ दिक्कत होने लगी। इस बीच उनके परिवार में उनके भविष्य को लेकर चर्चा चल रही थी। अगर निर्णय उन पर छोड़ा जाता, तो वह डॉक्टर बनना चाहते थे। लेकिन वैष्णव परिवार में चीरफ़ाड की इजाजत नहीं थी। साथ ही यह भी स्पष्ट था कि यदि उन्हें गुजरात के किसी राजघराने में उच्च पद प्राप्त करने की पारिवारिक परंपरा निभानी है तो उन्हें बैरिस्टर बनना पड़ेगा और ऐसे में गांधीजी को इंग्लैंड जाना पड़ा। यूँ भी गांधीजी का मन उनके 'सामलदास कॉलेज' में कुछ खास नहीं लग रहा था, इसलिए उन्होंने इस प्रस्ताव को सहज ही स्वीकार कर लिया। उनके युवा मन में इंग्लैंड की छवि 'दार्शनिकों और कवियों की भूमि, संपूर्ण सभ्यता के केन्द्र' के रूप में थी। सितंबर १८८८ में वह लंदन पहुँच गए। वहाँ पहुँचने के १० दिन बाद वह लंदन के चार कानून महाविद्यालय में से एक 'इनर टेंपल' में दाखिल हो गए। १९०६ में टांसवाल सरकार ने दक्षिण अफ्रीका की भारतीय जनता के पंजीकरण के लिए विशेष रूप से अपमानजनक अध्यादेश जारी किया। भारतीयों ने सितंबर १९०६ मे जोहन्सबर्ग में गांधी के नेतृत्व में एक विरोध जनसभा का आयोजन किया और इस अध्यादेश के उल्लंघन तथा इसके परिणामस्वरुप दंड भुगतने की शपथ ली। इस प्रकार सत्याग्रह का जन्म हुआ, जो वेदना पहुँचाने के बजाए उन्हें झेलने, विद्वेषहीन प्रतिरोध करने और बिना हिंसा किए उससे लड़ने की नई तकनीक थी। इसके बाद दक्षिण अफ्रीका में सात वर्ष से अधिक समय तक संघर्ष चला। इसमें उतार-चढाव आते रही, लेकिन गांधी के नेतृत्व में भारतीय अल्पसंख्यकों के छोटे से समुदाय ने अपने शक्तिशाली प्रतिपक्षियों के खिलाफ संघर्ष जारी रखा। सैकड़ो भारतीयों ने अपने स्वाभिमान को चोट पहुँचाने वाले इस कानून के सामने झुकने के बजाय अपनी आजीविका तथा स्वतंत्रता की बलि चढ़ाना ज्यादा पसंद किया।

धोती वाले बापू की ये ऐसी एक लड़ाई थी,
न गोले बरसाये उन्होंने न बन्दूक चलाई थी,
सत्य अहिंसा के बल पर ही दुश्मन को धूल चटाई थी।

सन १९१४ में गांधी जी भारत लौट आए। देश वासियों ने उनका भव्य स्वागत किया और उन्हें महात्मा पुकारना शुरु कर दिया। उन्होंने अगले चार वर्ष भारतीय स्थिति का अध्ययन करने तथा उन लोगों को तैयार करने में बिताए जो सत्याग्रह द्वारा भारत में प्रचिलित सामाजिक व राजनीतिक बुराइयों को हटाने में उनका साथ दे सकें। फरवरी १९१९ में अंग्रेजों के बनाए रॉलेट एक्ट कानून पर, जिसके तहत किसी भी व्यक्ति को बिना मुकदमा चलाए जेल भेजने का प्रावधान था, उन्होंने अंग्रेजों का विरोध किया फिर गांधीजी ने सत्याग्रह आन्दोलन की घोषणा कर दी। इसके परिणामस्वरूप एक ऐसा राजनीतिक भूचाल आया, जिसने १९१९ के बसंत में समूचे उपमहाद्वीप को झकझोर दिया। इस सफलता से प्रेरणा लेकर महात्मा गांधी ने भारतीय स्वतंत्रता के लिए किए जाने वाले अन्य अभियानों में सत्याग्रह और अहिंसा के विरोध जारी रखे, जैसे कि 'असहयोग आन्दोलन,' 'नागरिक अवज्ञा आन्दोलन,' 'दांडी यात्रा' तथा 'भारत छोडो आन्दोलन'। गांधी जी के इन सारे प्रयासों से भारत को १५ अगस्त १९४७ को स्वतंत्रता मिल गई।

महात्मा गांधी के प्रमुख आन्दोलन :

१) सबसे पहले चम्पारण सत्याग्रह १९१७ :

भारत के बिहार राज्य में ब्रिटीश जमींदार किसानों को खाद्य फसलों को नील की खेती करने के लिए मजबूर करत थे और

उनकी खरीद बहूत ही सस्ते दामों पर करते थे जिससे किसानों को आर्थिक स्थिति बहुत ही कमजोर होती जा रही थी। गांधी जी ने जमीदारों के खिलाफ विरोध प्रदर्शन के लिए बिहार के चंपावत जिले में १९१७ को चंपावत सत्याग्रह शुरू किया। जिसके बाद गरीब और किसानों की मांगों को माना गया।

२) खेड़ा सत्याग्रह १९२० :

वर्ष १९१८ में गुजरात के खेड़ा में बाढ और सूखे के कारण किसानों की आर्थिक स्थिति बहुत ही खराब हो गयी। जिसके कारण वह कर माफी की मांग कर रहे थे, परन्तु अंग्रेजों के द्वारा कर के लिए किसानों का उत्पीड़न किया जाता था और उन्हें बंदी बना लिया जाता था। तब महात्मा गांधी ने खेड़ा सत्याग्रह का आन्दोनल गांधी जी के मार्गदर्शन में सरदार पटेल ने अंग्रेजो के साथ इस समस्या पर विचार विमर्श के लिए किसानों का नेतृत्व किया, जिसके बाद अंग्रेजो ने कर माफ करके सभी बंदियों को रिहा कर दिया था।

३) खिलाफत आन्दोलन १९२० :

१९२० में खिलाफत आन्दोलन एक विश्वव्यापी आन्दोलन था। इस का मुख्य कारण तुर्की के खलीफा का प्रभुत्व अंग्रेजो के द्वारा कम करना था। इससे सारे विश्व के मुसलमानों में अंग्रेजो के प्रति रोष था। भारत में खिलाफत का नेतृत्व 'आल इंडिया मुस्लिम कांफ्रेंस' द्वारा किया गया था। गांधी जी इस आन्दोलन के मुख्य प्रवक्ता थे। इन्होंने अंग्रेजो द्वारा दिए सम्मान और मेडल को वापस कर दिया जिससे गांधी जी भारत के सभी समुदायों के लोगो के प्रमुख नेता बन गए।

४) असहयोग आन्दोलन १९२० :

१९२० गांधी जी मानते थे कि अंग्रेज भारतीयों के सहयोग से अपनी सत्ता भारत में स्थापित कर पाए हैं। यदि हर भारतीय के द्वारा अंग्रेजो का असहयोग किया जाये, तो वह देश छोड़ कर चले जायेंगे। महात्मा गांधी तथा भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस के नेतृत्व में १९२० में असहयोग आन्दोलन चलाया गया था। इस आन्दोलन ने भारतीय स्वतंत्रता आन्दोलन को एक नई दिशा प्रदान की। गांधीजी का मानना था कि ब्रिटीश हाथो मे एक उचित न्याय मिलना असंभव है इसलिए उन्होंने ब्रिटीश सरकार के राष्ट्र के सहयोग को वापस लेने की योजना बनाई और इस प्रकार असहयोग आन्दोलन की शुरुआत की गई।

५) सविनय अवज्ञा आन्दोलन १९३० :

१९३० गांधी जी ने सविनय अवज्ञा आन्दोलन की शुरुआत की। इसका अर्थ था की बगैर हिंसा कीये सरकारी कानूनों को तोड़ना, जिसकी शुरुआत गांधी जी ने नमक कानून का सत्याग्रह भी कहते हैं। इस आन्दोलन के द्वारा भारतीय जनता का ध्यान देश की आजादी प्राप्त करने के लिए गांधी जी द्वारा मोड़ा गया। महात्मा गांधी ने १२ मार्च, १९३० में अहमदाबाद स्थित साबरमती आश्रम से दांडी गांव तक २४ दिनों का पैदल मोर्चा निकाला था।

६) दलित आन्दोलन :

१९३३ देश में फैले छुआछूत के विरोध में महात्मा गांधी ने ८ मई १९३३ से छुआछूत विरोधी आन्दोलन की शुरुआत की थी। यह आन्दोलन पूरे देश में इस तरह फैला की देश के काफी हद तक छुआछूत खत्म हो गई। इसके बाद गांधी ज ने अखिल भारतीय छुआछूत विरोधी लीग की स्थापना १९३२ में की थी।

७) भारत छोडो आन्दोलन :

भारत को आजादी दिलाने में गांधी जी का भारत छोड़ो आन्दोलन ने बहुत महत्वपूर्ण भूमिका निभाई हैं। महात्मा गांधी ने अगस्त १९४२ में अंग्रेजो के खिलाफ भारत छोड़ो आन्दोलन की शुरुआत की, इस आन्दोलन के कारण भारत छोड़ कर जाने के लिए अंग्रेजो को मजबूर किया गया। इस आन्दोलन में गांधी जी ने 'करो या मरो' का नारा दिया जिससे भारत की जनता अंग्रेजो के प्रति बहुत ही आक्रोशित हो गयी। इस आन्दोलन के कारण गवर्नमेंट ने भारत को आजद करने का फैसला किया।

महात्मा गांधी भारत की एक महान विभूत ही नहीं, वरन् विश्व की महानतम विभूतियों में गिने जाते है। दक्षिण अफ्रीका पहुंचकर उन्होंने भारत मूल के लोगों को बड़ी दयनीय अवस्था मे देखा। उन्होंने उनक दशा सुधारने का फैसला कर लिया और भारतीयों को उसने अधिकारों का बोध कराया। उन्होंने उनमे जागृति लाकर उन्हें संगठित किया। दक्षिण अफ्रीका के आन्दोलन में सफलता के बाद गांधी जी भारत लौट आए। वे कांग्रेस पार्टी के सामने समाज सुधार और हिंदू-मुस्लिम एकता जैसे रचनात्मक कार्यो को सुझाया। छुआछूत के खिलाफ उन्होंने जोरदार आवाज उठाई और अछूतो को 'हरिजन' जैसे आदरणीय संबोधन दिया। हिन्दू-मुस्लिम एकता की रक्षा पर तो उन्होंने अपनी जान तक दे दी। ब्रिटिश सरकार ने स्वतंत्रता आन्दोलन को दबाने भरसक प्रयास किया। कई बार उन्होंने गांधी जी तथा अन्य भारतीय नेताओं को पकड़ कर जेल में डाल दिया। लेकिन उन्होंने भारत को स्वतंत्ता दिलवा दी। १५ अगस्त १९४७ को भारत स्वतंत्र हुआ।

बापू के सपनों को फिर से सजाना हैं।
देकर लहू का कतरा इस चमन को बचाना हैं।
बहुत गा लए हमे आजादी के गानों को
अब हमें भी देशभक्ति का फर्ज़ निभाना हैं।

उजाले की आत्मकथा....

नितेश पाठारे
टी.वाय.बी.ए., हिन्दी

जब किसी व्यक्ति को निराशा छाह जाती है, तब वह दूर करने वाला किरण मेरा ही है, मैं उजाला हूँ। कोई मेहनती व्यक्ति जब किसी कर्म या काम को पुर्णता में ले जा रहा हो पर उसे अपूर्णता प्राप्त हो रही है, उसे पूर्ण विराम देने वाला बिंदु हुँ मैं। परंतु यह संसार मुझे भुलसा गया है, अपितु वह प्रयत्न करना ही भूल गया है। ऐसे ही थोड़ी आऊँगी मैं! जब किसी चिज को बार-बार करते जाओ, आप एक बार असफल होंगे, दो बार असफल होंगे परंतु वह प्रयास जारी रखना जरूरी है। तभी तो निरंतर प्रयास करने वाले व्यक्तियों को मैं दिखता हूँ। परंतु उनको असफलता इस कारण मिलती है क्योंकि वह एक या दो प्रयास से ही अपना लक्ष बदल देते हैं। मैंने देखा है ऐसे लोगों को और सुना भी है उनके असफलता होने की दर्दभरी दास्ताएँ। यह सिधी बात है कि आप अपना लक्ष हाँसिल ना कर सके तब तक प्रयास, अपनी कोशिष जारी रखें, आगे क्या पता मैं आपको दिखे और आपका लक्ष गोल आपको साध्य हो।

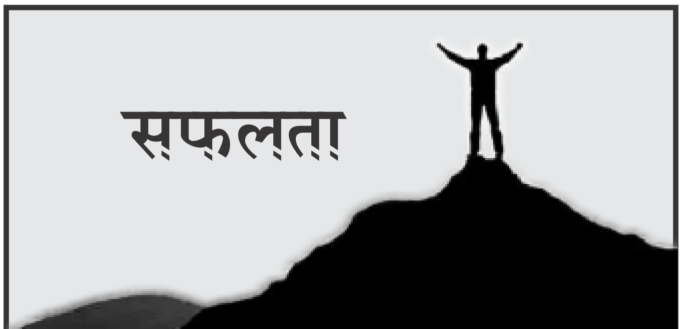

सफलता पाएगा वही जो करेगा मेहनत हरदम,
रखेगा हौसला बुलंद बढ़ाकर हर कदम।

थकना ना सीख तू साँस तेरी न ले आराम,
प्रयत्न कर हर पल न देख सुबह-शाम।

बुरे है दिन ना कि बुरा है तेरा वक्त राही,
जिसने उठाए कदम सक्त, मंजिल है पाई।

मत हार तू राही कोशिश कर तू पूरी,
तेरी लगन पर यह सारी दुनिया है हारी।

कर मत देरी तू बीत जाएगा यह वक्त तुम्हारा,
संतुष्ट तू रहे राही आएगा न्यारा सवेरा।

मिलेगी जब मंजिल बीत जाएगा कल असफलता का,
पूरे होंगे तेरे सपने राही बजेगा तेरे ही यश का डंका।

नितेश पाठारे
टी.वाय.बी.ए., हिन्दी

मजदूर

वह.... लखता है खुद से
किसी और को आराम के लिए
तकलीफ देता है खुद को
दूसरों के सुख के लिए
वह.... तपता कै कखकखाती धूप में
भींगता है तेज बारिश में
ठिठुरता है भयंकर ठंड में
ताकि सभी बचें रहे....
मौसम की तमाम मार से
वह.... सुनता है बिन गलती के बातों को
झेलता है तमाम तूफानों को
भूखा सोता है कई रातों को
जिससे ला सके.....
किसी और लोगों के चेहरे पे मुस्कान
वह.... भागता है,
दौखता है, हाँफता है,
मगर थकता नहीं हैं...
क्योंकि वो करता है....
'एक तलाश दूसरों के चेहरे पे
हँसी और मुस्कान की...
इस मुस्कान के संग ही संग
वह भी मुस्कुराता क्योंकि...
वह... एक मजदूर है....
एक मजदूर है....
एक मजदूर है....

गौरव उपाध्याय
शोधार्थी, पीएच.डी. हिन्दी

अभिव्यक्ती को आज़ादी का दायित्व और क़ीमत

डॉ. महोसिन खान
स्नातकोत्तर हिन्दी विभागाध्यक्ष एवं शोध निर्देशक

जब कभी मनुष्य ने इस धरती पर अपना अस्तित्व पाया होगा, तब से लेकर वर्तमान तक की जीवन-यात्रा में उसने अपनी अभिव्यक्ति के लिए आदिकाल से नए-नए साधनों, माध्यमों की खोज की, जिनमें सबसे उपयोगी और कारगर माध्यम ध्वन्यात्मक (वाक्) माध्यम ही नज़र आता है। इसका कारण यह है कि इसकी अभियवक्ति का सीधा संप्रेषण, ग्रहण और प्रभाव अन्य माध्यमों से कहीं सहज, बेहतर और शीघ्रता से युक्त है। मनुष्य के जीवन-संघर्ष के अनंतर उसके अवकाश के कालों में फिर चित्र, लिपि और अन्य अभियव्यक्ति के साधनों ने अपना स्थान पाते हुए अभिव्यक्ति के नए द्वार खोले। अभिव्यक्ति मनुष्य के हर समय में जीवन की महत्वपूर्ण आवश्यकता रही है, लेकिन वही आवश्यकता आज चुनौती बनकर उसी मनुष्य के समक्ष खड़ी है। अभिव्यक्ति ने जहां संसार के आपसी व्यवहार को सरता, सुगमता, वैचारिक-भावनिक आधार प्रदान किए, वहीं आज उन आधारों पर दरारें दिखाई दे रही हैं। ऐसी अवस्था में हमारे समय में पुनः इस बात पर सोचने को बाध्य होना पड़ता है कि क्या अभिव्यक्ति की स्वतन्त्रता आज हमारे लिए ख़तरा या चुनौती बन गई है? इसके तहत आज फिर से इस बात के पुनर्मूल्यांकन होने की आवश्यकता बन गई है कि अभिव्यक्ति किस तह की हो, अभिव्यक्ति की इतिवृतात्मकता किस सीमा तक हो, अभिव्यक्ति किसके लिए हो, अभियव्यक्ति कब और कहाँ हो, अभिव्यक्ति कितनी सार्थक हो, अभिव्यक्ति पर प्रतिबंध हो या न हो, अभिव्यक्ति आज स्वतंत्र है या स्वछंद, अभिव्यक्ति की दिशा क्या हो, अभिव्यक्ति का संतुलन क्या हो, अभिव्यक्ति में दायित्व-बोध है या नहीं, अभिव्यक्ति की क़ीमत क्या है, ऐसे बहुत से प्रश्न वर्तमान में अभिव्यक्ति के सही मूल्यांकन की मांग कर रहे हैं। अभिव्यक्ति हो ये तो बहुत ज़रूरी है, लेकिन उसके साथ दायित्व का बोध हो ये उससे भी अधिक ज़रूरी है। आज बोलने की आज़ादी ने अधिकार की शक्ल में एक हथियार का रूप धारण कर लिया है, यदि ये हथियार बन गया है, तो अवश्य कुछ गलत भी इस्तेमाल किया जा सकता है। गलत इस्तेमाल न हो इसका दायित्व किसका है, सीधी सी बात है, जो अपने अधिकारों का इस्तेमाल कर रहा है उसी का दायित्व है कि वह क्या अभिव्यक्त कर रहा है और कैसे अभिव्यक्त कर रहा है। अगर स्तय अभिव्यक्त कर रहा है, तो अवश्य निर्णय और परिणाम भी उसी के हक़ में होंगे और यदि व अनुचित, अहितकर और विरोध के लिए अभिव्यक्ति दे रहा है, आरोपों-प्रत्यारोपों के तहत झूठी अभिव्यक्ति दे रहा है, तो उसकी क़ीमत भी उसे ही चुकानी होगी। साथ ही इस बात पर भी गौर करना होगा कि सत्य की अभिव्यक्ति के लिए कई प्रतिभाओं, वैज्ञानिकों, विचारकों, लेखकों, कलाकारों को अपनी जान तक की क़ीमत लगानी पड़ी। वास्तव में ऐसी क़ीमत बहुत बड़ी और भारी क्षति से युक्त होती है। जिसकी भरपाई किसी भी राष्ट्र के लिए नामुमकिन है।

अभिव्यक्ति की स्वतन्त्रता का अर्थ आज बहुत स्पष्ट है कि किसी सूचना, भाव या विचार को बोलकर, लिखकर या किसी भी कलात्मक, यांत्रिक, माध्यमों से बिना किसी व्यवधान के अभिव्यक्त करने की स्वतंत्रता, अभिव्यक्ति की स्वतंत्रता कहलाती है। लेकिन इसका यह अर्थ नहीं कि अनर्गल जो भी अभिव्यक्त किया जाए वह सब अभिव्यक्ति ही है। यदि वह समाज-सापेक्ष या समाज-हित से न जुड़ा हो तो फिर वह अभिव्यक्ति नहीं बल्कि वह एक प्रमाद है। उसका दायरा कुछ और है, उसकी दिशा कुठ और है। इसलिए भारतीय संविधान अभिव्यक्ति की स्वतंत्रता के साथ उसकी सीमा अथवा दायरा भी तय करता है। भारतीय दण्ड संहिता धारा ४९९ और ५०० में मान हानि को दण्डनीय अपराध घोषित किया गया है। वैसे सबसे पहले मानवीय समाज के समक्ष प्रश्न आता है कि अभिव्यक्ति की आज़ादी सबको समान रूप से मिलना चाहिए और इसकी उपलब्धता भारतीय संविधान करता है। भारत के संविधान के अनुच्छेद १९(१) (क) के तहत सभी को अभिव्यक्ति की स्वतंत्रता दी गयी है। राजनीतिक दृष्टि से अभिव्यक्ति की स्वतन्त्रता अब व्यक्ति का अधिकार है, लेकिन समय और परिस्थितियों क अनुरूप इसप भी प्रतिबंधों का प्रावधान संविधान में वर्णित है। इसीलिए कई बार अभिव्यक्ति पर लगाम भी कसी गई और अधिकारों का हनन भी किया गया; उसके पीछे देश की वर्तमान दशा का, विशेष परिस्थितियों, संकट का होना लाज़मी था। अभिव्यक्ति पर प्रतिबन्ध से अभिव्यक्ति और तीव्र, सूक्ष्म, संवेदनशील और धारदार हो जाती है। विश्व में जब भी अभिव्यक्ति पर प्रतिबंध लगाए गए तब अभिव्यक्ति का स्वर और भी दमदार एवं संप्रेषणीय रहा। अभिव्यक्ति पर प्रतिबंद के मायने मानवीय समाजको एक बूचड़खाने में घेर देने जैसा है, जिसमें बेतहाशा भीड़ हो और चारों ओर अनुसुलझी, अस्पष्ट, पीढित आवाज़े हों और उसे सुननेवाला वहाँ कोई भी न हो।

अभिव्यक्ति की आज़ादी ने वर्तमान में अभिव्यक्ति की स्वतन्त्रता का वास्तविक अर्थ और अभिव्यक्ति का दायित्व का बोध धीरे-धीरे खो दिया है। अभिव्यक्ति के लिए वास्तव में व्यक्ति को बहुत जिम्मेदार और गंभीर होना होगा, कुछ भी अभिव्यक्त कर देना में अभिव्यक्ति नहीं बल्कि भड़ास है। भड़ास कभी भी सही दिशा को

तय नहीं करती और न ही उसके परिणाम सुखद होते हैं, इसलिए यह बात बहुत महत्वपूर्ण जान पड़ती है, कि जो भी अभिव्यक्त किया जा रहा है, वह किस तरह की मांग, समस्या और आधार को दर्शाता है। क्या उसकी बात समाज-हित की है, क्या उसकी अभिव्यक्ति समाज सापेक्ष है। यदि समाज सापेक्ष है और करगार है, तो अवश्य वह अभिव्यक्ति की आज़ादी का सदुपयोग कर रहा है और ठीक इसके विपरीत है, तो वह दुरुपयोग द्वारा अभिव्यक्ति की आज़ादी को एक धारदार हथियार के रूप में प्रयोग में ला रहा है। आखिल व्यक्ति समजा में रह रहा है, तो उसका दायित्व स्व से अधिक समाज सापेक्ष होना ज़रूरी हो जाता है। यदि वह अभिव्यक्ति के नाम पर अनुचितता, हिंसा, वैमनस्यता, असहिष्णुता, असमानता, झूठे अतार्किक बयान, झूठे तथ्य को सामने ला रहा है; तो ये कोई भी कदापि स्वीकार न कर पाएगा कि उसकी अभिव्यक्ति सार्थक और सही है और उसे अधिक बोलने दिया जाए। अक्सर समाज में देखा भी गया है कि समाज ने अभिव्यक्ति की सनक में अच्छे लेखकों, चित्रकारों, कलाकारों, वक्ताओं को भी आलोचना के घेरे में लिया है और यहाँ तर कि न्हें देश निकाला भी दिया है। कभी-कभी कलाकारों में अभिव्यक्ति की सनक भी पैदा होती है और वह समाज की सामाजिक, धार्मिक, सांप्रदायिक आस्थाओं के विरुध्द अपनी अभिव्यक्ति देते हैं, नतीजा यह होता है कि उनपर दोहरे दबाव से समाज और राष्ट्र का कड़ा नियंत्रण उपस्थित हो जाता है। इसके दायरे में चित्रकार मक़बूल फ़िदा हुसैन, लेखिका तसलीमा नसरीन और लेखक सलमान रुशदी आ चुके हैं। वास्तव में समाज के एक बहुल बड़े समुदाय ने इन्हें नकार दिया है भले ही ये प्रगतिशील होने का दाव अपनी वैचारिक, मानसिक और भावनिक अवस्था पर करते रहें। मक़बूल फ़िदा हुसैन ने अपनी अभिव्यक्ति की क़ीमत अपनी सरज़मीं से दूर रहकर चुकाई उन्होंने अपनी अंतिम श्वांस विदेश में ही ली।

अभिव्यक्ति की स्वतन्त्रता सबकी बराबर है, किन प्रतिबन्ध कई दशाओं में अपरिहार्य हो जाते हैं। बोलना आज़ादी का प्रतीक बन चुका है चुप रहना गुलामी, अत्याचार सहन करने का प्रतीक बन चुका है, लेकिन कब और कितना बोला जाए ये बहुत महत्व की बात है। आज़ादी हो लेकिन बहुत आज़ादी भी खतरे का रूप धारण कर लेती है, क्योंकि कई मुद्दों बर संवेदनात्मक अभिव्यक्ति समाज में कई खतरे भी उत्पन्न कर देती है। ऐसी स्थिति में अभिव्यक्ति की आज़ादी पर नियंत्रण होना भी ज़रूरी प्रतीत होता है। वह इसलिए कि राष्ट्र प्रमुख है, उसकी शांति, अखंडता, एकता, समन्वय, संप्रफुता को जहां खरता होगा; तो नियंत्रण की मांग वास्तव में प्रबल होनी चाहिए। एक जिम्मेदार नागरिक होने के नाते सबको इस बात का बहुत ध्यान रखना चाहिए कि हमारी अभिव्यक्ति किसी खरे को तो जन्म नहीं दे रही है, कोई हमारी अभिव्यक्ति से आघात तो नहीं हो रहा है, किसी की अस्थाओं को चोट तो नहीं पहुँच रही है। जब इस व्यवस्था का बोध भीतर जागेगा तब ही व्यक्ति को अभिव्यक्ति की आज़ादी के सही अर्थों का पता चल सकेगा। लोकतन्त्र की सफलता इस बात पर निर्भर है कि वह नागरिकों को किस प्रकार से उन्नति, विकास का अवसर देते हुए अपनी बात प्रस्तुत करने का भी अवसर देती है। इस दृष्टि से अभिव्यक्ति के साथ नैसर्गिक अभिव्यक्ति को जोड़कर देखना आवश्यक हो जाता है। या नैसर्गिक अभिव्यक्ति राजनीतिक, समाजिक दायित्व के बोध के साथ उभरती है। सही विचार जब सही दिशा में अभिव्यक्त किए जाएंगे तो उसपर सबका ध्यान जाएगा, इसलिए ज़रूरी है कि उसकी दिशा भी तय हो। नैसर्गिक अभिव्यक्ति इसी के संदर्भ में देखी जा सकती है, वह वास्तव में संतुलन से युक्त और कारगर सिध्द होगी। अभिव्यक्ति पर भी कुछ नियमों का अंकुश होना ज़रूरी है, यदि नियम और क़ानून न होंगे तो वह अनैतिक होते हुए मानवीय समाज का भविष्य ख़तरे में ला सकती है। वर्तमान में अभी कुछ माह पूर्व जे.एन.यू. के प्रकरण में कन्हैया पर अभिव्यक्ति के दायरे तोड़ने के आरोप लगे, अभिव्यक्ति के विषय में सरकार संवेदनशील नज़र आई, न्यायपालिका ने भी अभिव्यक्ति की आज़ादी की सीमारेखा क्या है; उसकी चेतावनी दी। इस बात से स्पष्ट होता है कि अभिव्यक्ति के नाम पर कहीं-न-कहीं राष्ट्र को संवेदनशील होकर बोलने की आज़ादी को अपने नियंत्रण में रखना होगा, लेकिन इतने नियंत्रण में भी न रखा जाए कि बोलने की आज़ादी ही समाप्त कर दी जाए। इसलिए बहुत ज़रूरी हो जाता है कि बोलनेवाले के लिए और सुननेवाले के लिए संतुलन हो। ये संतुलन न तो सरकार तय कर पाएगी, न कोई एजेंसी, न कोई संस्था। यह संतुलन तो ख़ुद नागरिकों को पैदा करना होगा, वह भी एक दायित्व बोध के साथ। देश का नेतृत्व कर रहे शासकों में बी अक्सर ऐसे संतुलन बिगाड़ उत्पन्न कर रही है, उनकी अभिव्यक्ति मे विकारों की दशाओं होना साफ नज़र आता है। कभी संप्रदाय, धर्म और संस्कृति पुनरुत्थान के नाम पर अनर्गल बयान दिये जाते है, आरोपों-प्रत्यारोपों की बारिश की जाती है, जिससे राष्ट्र की धार्मिक-सांप्रदायिक अखंडता के दायरे टूटते हैं और परिणाम स्वरूप हिंसा अपना सिर उठाती है। जब राष्ट्र, धर्म-संप्रदाय के नेतृत्व कर रहे लोगों को अपनी अभिव्यक्ति का सही बोध न होगा; तो फिर ऐसी दशा में देश के किन व्यक्तियों/नागरिकों इस संदर्भ में आशा रखी जा सकेगी। अभिव्यक्ति की स्वतन्त्रता का यह अर्थ कभी नहीं लिया जाना चाहिए कि हम अपनी अभिव्यक्ति से विखंडन पैदा करके अपने जातिगत, धार्मिक, संगठन के हितों को साध लें। सदा इस बात का भीतर बोध होना चाहिए कि राष्ट्र की अखंडता, संप्रभुता और उसके कानून सर्वोपरि हैं। भारत में तो अक्सर देखने में आता है कि नेतृत्वशील व्यक्तित्व जो भी तरह-तरह ज़हर सार्वजनिक मंचों से

उगल रहा है, उसके समर्थन में लाकों अंध-भक्त जमा होकर दिशाहीन आन्दोलनों और मांगों का जमावड़ा लिए सड़कों पर उतरकर हिंसा कर रहे हैं। इसका परिणाम देश की आमजनता को भुगतना पड़ रहा है। गैरजिम्मेदार अभिव्यक्ति ने सदैव समाज, राष्ट्र के लिए खतरों को उत्पन्न किया है, यदि इस प्रकार की बोलने की आज़ादी पर नियंत्रण न हुआ, तो अवश्य भविष्य में एक बड़ा खरता देश और समाज में उपस्थित हो जाएगा। देश और समाज में एक तरफ वे व्यक्तित्व भी हैं, जो अंधविश्वासों, असत्यता, अन्याय को संघर्ष करते हुए समता, न्याय और सत्यता की अभिव्यक्ति तथा स्थापना में खतरे उठाकर अपनी जान की बाज़ी तक लगा देते हैं। ऐसे व्यक्तित्व नेरंद्र दाभोलकर को यहाँ याद किया जा सकता है, जो अपनी अभिव्यक्ति पर अपनी जान २० अगस्त २०१३ को गवाँ बैठे। उन्होंने सामाजिक उत्थान के लिए अभिव्यक्ति के सारे ख़तरे उठाए। धार्मिक, सामाजिक अंधविश्वासों को तोड़ने के संकल्प और बोलने की आज़ादी का प्रारम्भ से वैश्विक मानवीय समाज में टकराव और प्रतिबंधनों का कड़े रूप में होना देखा जा सकता है, इस अभिव्यक्ति के खतरों ने विश्व के कई विचारकों, वैज्ञानिकों, दर्शनिकों, रचनाकारों के प्राण लिए हैं। ऐसी अवस्था में खतरों को अभिव्यक्ति के उठाने और उसके नियंत्रण को तोड़ना प्रशंसनीय और सार्थक है, क्योंकि वहाँ बोलने की आज़ादी के साथ दायित्व का बोध, समाज, राष्ट्रोत्थान भी है साथ ही सत्य की अभिव्यक्ति भी मौजूद है। अभिव्यक्ति की आज़ादी पर सबसे बड़ा हमला फ्रांस में व्यंग्य और हास्य की अग्रणी पत्रिका 'शार्ली एब्डो' पर हआ। 'शार्ली एब्डो' पत्रकारों की हत्या की भारत में हर तरफ़ निंदा की गई। अभिव्यक्ति की स्वतन्त्रता पर जब भी कहीं कुठाराघात होता है, उसके पीछे सदैव बौध्दिक वर्ग पिसता हुआ दिखाई देता है। इसी कारण राष्ट्र बेहतर विचारकों को खो देता है और अभिव्यक्ति को संरक्षित नहीं कर पाता है।

बोलने की आज़ादी और दायित्व के संबंध में वर्तमान में इलेक्ट्रोनिक मीडिया तथा सोशल मिडिया की भी इस संदर्भ में पड़ताल होनी चाहिए कि क्या अभिव्यक्ति के इस नए माध्यम पर कोई नियंत्रण है क्या ? क्या इस नव माध्यम को भी दायित्व से अलग कर ख़तरों को बढ़ाने के लिए इस्तेमाल किया जाएगा ? इसी खतरे को देखते हुए साइबर लॉ देश के कानून में जोड़ा गया। इसके तहत सन २००० के सूचना प्रौद्योगिकी अधिनियम में धारा ६६-ए को जोड़ा गया है। फेसबुक, ट्विटर, व्हाट्सप, ऑडियो, वीडियो के संचार माध्यमों इत्यादि पर आज प्रत्येक व्यक्ति अपनी अभिव्यक्ति दे रहा है, लेकिन इस अभिव्यक्ति के साथ दायित्व का बोध होना बेहद जरूरी प्रतीत हो जाता है। वर्तमान में वीडियो के वाइरल होने और उनके सच भी सामने आए हैं। यदि सोशल मीडिया में इस प्रकार की अराजकताएँ आ जाएंगी तो समाज और राष्ट्र को खतरा होना ही है, इसलिए कानून बने इससे पहले हर नागरिक का दायित्व बनता है कि न तो इस प्रकार की अभिव्यक्ति को वह महत्व दें और न ही उससे जुड़े रहें, क्योंकि विवेकपूर्ण अभिव्यक्ति ही वास्ताविक अभिव्यक्ति के अंतर्गत देखी जा सकती है। सोशल मीडिया पर प्रतिबंध के लिए पुलिस को ये अधिकार २०१५ में दिये जाने तय किए गए थे, कि यदि उसे किसी पर शक होता है तो वह सीधे कार्यवाही करके उसे गिरफ्तार कर पूछताछ करते हुए दंडात्मक कार्यवाही कर सकती है, लेकिन एक याचिका के तहत सर्वोच्च न्यायालय ने ऐसी व्यवस्था को खारिज कर दिया। यह ठीक भी हुआ यदि अभिव्यक्ति की आज़ादी के साथ इस प्रकार का अंकुश लग जाता तो अवश्य ही अभिव्यक्ति को बहुत बड़ा संकट का सामना करना पड़ता और इस कानून के दुरुपयोग की आशंकाएँ भी वृहत हो जातीं। सर्वोच्च न्यायालय का अभिमत है कि स्वतन्त्रता और स्वच्छंदता के बीच संतुलन कायम करना सरकार का कर्तव्य है। सरकारें स्वयं इसकी व्यवस्था करें कि यह काम कैसे किया जाए, लेकिन कानून का भय दिखाकर बोलने की आजादी पर प्रतिंबध लागना संविधान के अनुच्छेद १९ के तहत प्रदत्त वैचारिक अभिव्यक्ति की आज़ादी हनन है। लेकिन यहाँ प्रश्न उपस्थित होता है कि सारी ज़िम्मेदारी सरकार ही तय करेगी, देश के नागरिक क्यों न ज़िम्मेदारियों का निर्वाह करेंगे। बोलने की आज़ादी की जितनी चुनौती बनकर आज सामे खड़ा है। साइबर की स्वच्छंदता ने इस क्षेत्र में बहुत कुछ असंतुलन उत्पन्न कर दिया है, सोशल मीडिया के उपयोगकर्ताओं का स्वयं दायित्व बनता है, कि वह अपने कर्तव्य को समझे, औचित्य के बोध बनाए रखें, अपनी बात विवेक सम्मत रखें। अपनी अभिव्यक्ति को नैसर्गिक रखते हुए मर्यादा, और बंधनों का पालन भी करें। अखिर स्वतन्त्रता है, तो बंधनों का होना भी बहुत जरूरी है, यदि अभिव्यक्ति पर थोड़ा भी अंकुश न होगा तो उसकी सार्थकता समाप्त हो जाएगी। इसलिए क़ानूनों के पालन की बात बहुत वाजिब और जरूरी दिखाई देती है। बोलने की आज़ादी का यह मज़ा तभी सार्थक कहा जा सकता है जबकि सोशल मीडिया या साइबर जगत, सार्वजनिक स्थल, मंच इत्यादि माध्यमों में व्यक्ति अपने दायित्व का निर्वाह करते हुए संवेदनशीलता को समझें और अभिव्यक्ति प्रदान करें। बोलने की आज़ादी कभी भी विध्वंसवादी न होकर समन्वयवादी हो तो बेहतर है, राष्ट्र के नागरिकों के भीतर बोध रहे कि वह क्या अभिव्यक्त कर रहे हैं, किस प्रकार अभिव्यक्त कर रहे हैं। यदि अभिव्यक्ति का दायरा सही है, नैसर्गिक है, संतुलित है, सार्थक है तो अवश्य ही बोलने की आज़ादी का सही इस्तेमाल हो रहा है।

।। उत्तिष्ठत जाग्रत प्राप्य वरान्निबोधत ।।

जनता शिक्षण मंडळाचे,

कै. नानासाहेब कुंटे शैक्षणिक संकुल

वार्षिक अहवाल २०२१–२२

२०२०-२०२१ मध्ये विद्यापीठस्तरावरील विविध परीक्षांमध्ये
प्रथम क्रमांकाने उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी

Sr. No	Faculty	Class	Subject	Name of The Students
01	Bachelor of Arts	T.Y.B.A	Marathi	Kashid Siddhant Santosh
02	Bachelor of Science	T.Y.B.Sc	Physics	Ravina Chogale
03	Bachelor of Commerce	T.Y.B.Com	B.Com	Pawar Manashree Ulhas
04	Bachelor of Computer Sci.	T.Y.B.Sc CS	-	Wadke Shubham Sandeep
05	Bachelor of Information Technology	T.Y.B.Sc I,T	-	Jadhav Shruti Jagdish
06	Bachelor of Management	T.Y B.M.S	-	Patil Amruta Prabhakar
07	Master of Arts	MA Part - II	Marathi	Gondhali Radhika Ravindra
08	Master of Arts	MA Part - II	Hindi	Thakur Minal Ganesh
09	Master of Science	M.Sc Part - II	Chemistry	Patil Kavita Harishchandra

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२०२१ मध्ये मार्च / एप्रिलमध्ये झालेल्या विद्यापीठ परीक्षांचे निकाल

Sr. No	Class	%
01	T.Y.B.A	93.67
02	T.Y.B.Sc	98.23
03	T.Y.B.Com	98.92
04	T.Y.B.Sc CS	100
05	T.Y.B.Sc I,T	96.77
06	T.Y B.M.S	92.68
07	MA Part - II (Marathi)	100
08	MA Part - II (Hindi)	100
09	M.Sc Part - II (Chemistry	94.12

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२०२२ मध्ये वरिष्ठ महाविद्यालयीन विद्यार्थी संख्या

	विद्यार्थी		विद्यार्थिनी	
	अनुदानित	विना-अनुदानित	अनुदानित	विना-अनुदानित
पदवी	597	135	845	145
पदव्युत्तर	05	12	07	32

Admission Committee

First meeting was held on 25 th August at 3.30 pm in conference room for review of the admissions of the first year classes. Prin. Dr. Anil k. Patil took the review of it. Mr. Rajendra Shelar gave all the information about admissions. From first merit list who paid admission fees in given time and date their admissions were confirmed, remaining students claim on seat was cancelled Similarly on basis of newly filled applications & from first waiting list, second merit lists for the First year admission prepared on basis of reservations % allocation seats as per circular no. Enrol /Elg /Admission (2021-221/338/of 2021 dated 3 Aug 2021.

The procedure for second list admissions on the vacant seats was decided in meeting and last date given as 30/08/2021 upto 3pm. This merit list flashed on college web site jsmalibag.edu.in

All the admissions & payment of fees would be in online modes.

Second meeting was held on 30 th Aug. 2021 at 3.30 pm in the conference room for review of the admissions of first year classes after second merit list. From second merit list those who paid admission fees in given time and date their admissions were confirmed remaining students claim on seat was cancelled Similarly on basis of newly filled applications & waiting lists third & final merit lists for all facilities were prepared with last date to take admission upto 4th Sept. 2021 3.00pm. as per the standard procedure given by higher authorities and government norms

In this meeting it was discussed that after 4th Sept 21, count the vacant seats, then from newly filled applications & those who have not taken admission from first,second, third merit lists could be considered with request to principal in written those students would be given admission on vacant seats on first come first paid basis form 6th Sept to 10th Sept.

Also it was decided in the meeting that all the first-year classes teaching work would start from 6 sept.2021.

रामशेठ ठाकूर ग्रंथालय अहवाल

महाविद्यालयातील विविध अभ्यासक्रमांना उपयुक्त अशी ग्रंथसंपदा उपलब्ध करून देणाऱ्या प्रमुख उद्देशांबरोबरच विद्यार्थ्यांमध्ये वाङमयीन व कलात्मक गुणांची वाढ करण्याच्या हेतूने आपले महाविद्यालयीन ग्रंथालय कार्यरत आहे. विद्यार्थी, प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी तसेच माजी विद्यार्थी ग्रंथालयाचा वाचनाकरिता नियमीत उपयोग करून घेत असतात. विविध विषयांवरील संदर्भ ग्रंथांची लक्षणीय संख्या आपल्या ग्रंथालयाचे वैशिष्ट्य आहे.

आज अखेर ग्रंथालयात एकूण रु. ९७५०७०७/- किंमतीचे ८३,१८९ ग्रंथ आहेत. कनिष्ठ महाविद्यालयासाठी ग्रंथालयात ७,६५६ ग्रंथ उपलब्ध आहेत. या ग्रंथाखेरीज विविध विषयांवरील अद्ययावत माहिती मिळण्यासाठी ग्रंथालयात ८६ नियतकालिके व ३१ वृत्तपत्रे येतात.

महाविद्यालयाचे प्राचार्य मा. डॉ. ए. के. पाटील, उप-प्राचार्य डॉ. एन. एन. शेरे, ग्रंथालय समिती प्रमुख प्रा. टी. डी. वाल्डे तसेच संस्तेचे समन्वयक प्रा. एस्. बी. दातार या सर्वांचा बहुमोल सल्ला ग्रंथालयाला मिळत आहे. ग्रंथालय समित सदस्य प्रा. एस. . कानडे, डॉ. सोनाली पाटील, डॉ. पी. बी. आचार्य, प्रा. के. एम कुलकर्णी, प्रा. प्रमोद हिवले यांनी वेळोवेळी मार्गदर्शन केले आहे.

देवघेव विभाग :-

ग्रंथालयाचा देवघेव विभाग सकाळी ८.०० ते सायं. ४.०० वाजेपर्यंत चालू असतो. या विभागात इ. ११ वी ते पदव्युत्तर वर्गाची अनेक पुस्तके आहेत. ह्या विभागात विद्यार्थ्यांना पाठ्यपुस्तके त्याचप्रमाणे अवांतर वाचनासाठी पुस्तके उपलब्ध करून दिली जातात. चालू वर्षी कोरोना महामारीच्या पार्श्वभूमीवर विद्यार्थ्यांना अभ्यासक्रमाच्या पुस्तकातील निवडक धडे यांची स्कॅन-कॉपी आवश्यकतेनूसार

व्हॉट्सअप तसेच इमेल द्वारे विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचविण्यात आली. चालू वर्षी महाविद्यालय नियमितपणे तसेच ऑफलाईन सुरु झाल्यावर १५८८ पुस्तके विद्यार्थ्यांनी देवघेव विभागातून घेतली.

अभ्यासिका :-

अभ्यासिका विभाग सकाळी ८.०० ते सायं. ५.०० वाजेपर्यंत चालू असतो. येथे विद्यार्थ्यांसाठी पाठ्यपुस्तके, अवांतर वाचनाची पुस्तके, जनरल नॉलेजवरील विविध स्पर्धा परीक्षांसाठी उपयुक्त पुस्तके तसेच नियकालिके, वृत्तपत्रे व प्रश्नपत्रिका संच उपलब्ध आहेत. अभ्यासिकेत ८० विद्यार्थ्यांची बसण्याची सोय असून चालू वर्षी कोरोना महामारीच्या पार्श्वभूमीवर सोशल डिस्टंसिंग व कोरोनाचे इतर मार्गदर्शन नियम पाळून ५० टक्के विद्यार्थ्यांनाच या सुविधांचा लाभ घेण्याची परवानगी देण्यात आली. दररोज सरासरी १५० विद्यार्थी या सुविधांचा लाभ घेतात.

बुक बँक :-

बुक बँक या योजनेअंतर्गत आर्थिकदृष्ट्या मागासलेल्या विद्यार्थ्यांना पाठ्यक्रमिक पुस्तके मुळ किंमतीच्या १/३ (एकतृतीयांश) एवढ्या किंमतीत वर्षभर वापराकरिता मिळतात. चालू वर्षी आज अखेरपर्यंत एकूण रु. १६,२८२ किंमतीच्या ३५३ पुस्तकांचा लाभ ८२ विद्यार्थ्यांनी बुक बँक योजनेअंतर्गत घेतला.

ई-लायब्ररी :-

पारंपारिक पुस्तकांबरोबरच डीजिटल स्वरुपातील माहिती ई बुक्स, ई जर्नल्स व ई मॅग्झीन द्वारे ग्रंथालयातून दिली जाते. ग्रंथालयात एकूण २ लाख ई-बुक्स, ६००० ई-जर्नल्स तसेच ५००० ई-मॅगझीन्स ग्रंथालयात उपलब्ध आहेत. सदर उपयुक्त साहित्याबाबतची तसेच इतर ओपन एज्युकेशनल रिसोर्सेस बाबतची माहिती व लिंक ग्रंथालयाच्या वेबसाईट मार्फत देण्यात आली.

देणगी :-

चालू वर्षी श्री. नयन अरुणकुमार जयस्वाल, प्रा. भरत कुमार भागाजी भालेराव व मा. जिल्हाधिकारी कार्यालय, अलिबाग यांनी देणगीदाखल ग्रंथालयला पुस्तके भेट दिली, त्याबद्दल त्यांना धन्यवाद!

उपक्रम :-

१) **शिवस्वराज्य दिन** : दिनांक ६ जून २०२१ रोजी ग्रंथालयात शिवस्वराज्य दिन साजरा करण्यात आला. यावेळी छत्रपती शिवाजी महाराजांवरील प्रसिध्द विविध चरित्रात्मक ग्रंथाचे प्रदर्शन भरविण्यात आले होते. यावेळी प्राचार्य, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. अनिल क. पाटील यांनी महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थी, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाली यांना आभासी माध्यमाद्वारे शिवचरित्रपर व्याख्यान देऊन संबोधित केले. छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या राज्यभिषेक दिनाची आठवण चिरंतन रहावी आणि आपल्या सर्वांना प्रशासन चालविताना आपण जनतेसाठी आहोत, ही भावना कायम रहावी असा संदेश त्यांनी यावेळी दिला.

२) **सरस्वती पूजन** : दरवर्षीप्रमाणे यावर्षीही दि. १४/१०/२०२१ रोजी ग्रंथालयात सरस्वती पूजन व ग्रंथ पूजन करण्यात आले. यावेळी प्राचार्य, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थीवर्ग उपस्थित होते.

राष्ट्रीय कॅडेट कोर

१) आंतरराष्ट्रीय योग दिवस २०२१ कार्यक्रम :-

प्रत्येक वर्ष की तरह इस वर्ष २०२१ में भी २१ जून को अंतरराष्ट्रीय योग दिवस का आयोजन जे.एस.एम. महाविद्यालय, अलिबाग-रायगड ने किया। इस बार ये आयोजन मुंबई विश्वविद्यालय एवं कैवल्यधाम के ऑनलाइन कार्यक्रम से जुड़कर सहयोगात्मक रूप में आयोजित किया। इस कार्यक्रम सफल आयोजन प्रातः ८:१५ से प्रारंभ हुआ तथा ९:४० बजे तक किया गया। कार्यक्रम में हमारे महाविद्यालय के सभी प्राध्यापकों, कर्मचारियों, विद्यार्थियों, एनसीसी कैडेटस्, एनएसएस वॉलिंटियर्स ने लाइव जुड़कर सहयोग और प्रतिभाग किया। लाइव कार्यक्रम से जुड़ते हुए सभी ने शारीरिक रूप से योग किया। योग के महत्व को लाइव कार्यक्रम द्वारा समझा गया और योग के लाभ को अपने जीवन में उतारने का प्रयास किया। इस कार्यक्रम में महाविद्यालय के वृहद परिवार के सभी सदस्यों को जोड़ने के लिए महाविद्यालय के माननीय प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील सर ने आह्वान किया, प्रेरित किया तथा स्वयं प्रतिभा करते हुए योग किया।

मुम्बई विद्यापीठ के ऑनलाइन कार्यक्रम को विद्यार्थियों तक पहुंचाने का महत्वपूर्ण प्रसारण NSS के PO डॉ. प्रवीण गायकवाड,

डॉ. आनंद और डॉ. मीनल मेडम ने किया तथा NSS के वोलेंटियर, महाविद्यालय विद्यार्थियों को कार्यक्रम के सफल रूप में जोडा। NCC यूनिट के ३४ कैडेटस ने लाइव कार्यक्रम में प्रतिभा करते हुए 'अंतरराष्ट्रीय योग दिवस' योग करते हुए मनाया। कैप्टन डॉ. मोहसिन खान ने योग के लाइव कार्यक्रम की पब्लिसिटी करते हुए विद्यार्थियों को कार्यक्रम में सहभाग करने के लिए प्ररित किया और स्वयं शारीरिक रूप से योग किया।

२) कारगिल विजय दिवस २६ जुलाई (NCC Salutes Kargil Martyrs) 6 MAH. BN. NCC. MUMBAI 'A' GP, UNIT-JSM COLLEGE, ALIBAG (SD-ARMY)

कारगिल विजय दिवस २६ जुलाई को शहीदों को श्रध्दांजलि प्रदान की। इस कार्यक्रम में युनिट के ४५ कॅडेटस ने सहभाग किया।

३) शहीदों को नमन :-

दिनांक ८ अगस्त २०२१ की स्वतंत्रता के ७५ वर्ष पर 'भारत छोड़ो आंदोलन' में उत्सर्ग शहीदों को नमन करते हुए माखनलाल चतुर्वेदी की राष्ट्रीय कविता NCC यूनिट की ओर से प्रस्तुत है।

प्रस्तुति : SUO कुलदीप पाटील एवं ३० कैडेट्स ने सहभाग किया। भारत की स्वतंत्रता के ७५ वर्ष के अवसर पर एवं 'भारत छोड़ो आंदोलन' के विषय में NCC UNIT-JSM COLLEGE, ALIBAG की ओर से जानकारी दी। JUO किरण पाटील ने वीडिओ के माध्यम से प्रसारित की। भारत की स्वतंत्रता के ७५ वर्ष के अवसर पर एवं 'भारत छोड़ो आंदोलन' के विषय में NCC UNIT-JSM COLLEGE, ALIBAG की ओर से जानकारी प्रदान की।

प्रस्तुति : JUO संस्कार मोकल ने वीडियो के माध्यम से ट्विटर, फेसबुक और इंस्टाग्राम पर प्रसारित की।

४) NCC स्टड़ीज प्रारंभ :-

NCC कैडेट्स को FC के स्थान पर NCC स्टड़ीज विषय की शुरुआत में की गयी। इस वर्ष NCC स्टड़ीज के लिए २५ कैडेट्स ने विषय लिया।

५) कोविड वेक्सिनेशन कार्यक्रम :-

उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग महाराष्ट्र राज्य द्वारा २५ अक्तूबर २०२१ से २ नवम्बर २०२१ तक कोविड वैक्सीन कार्यक्रम आयोजित है, हमारी यूनिट द्वारा सहयोगात्मक रूप में सक्रिय योगदान किया जा रहा है। इस कार्यक्रम में ५८ कैडेट्स ने सहभाग किया।

६) ATC CAMP :

दिनांक ७ नवम्बर २०२१ से १४ नवम्बर २०२१ NCC CATC कैम्प DBATU लोनेरे-रायगड में आयोजित हुआ। इस कैम्प में हमारी यूनिट के ३१ कैडेट्स ने सहभाग किया। SUO कुलदीप पाटील ने यूनिट का नेतृत्व किया तथा JUO संस्कार मोकल, किरण पाटील ने अपना सक्रिय सहयोग दिया। कैम्प कमांडेंट CO कर्नल मनीष अवस्थी सर थे, AO कर्नल डिसिल्वा सर थे। कैम्प एडजुटेंट ANO कैप्टन मिलिंद भगत थे।

निम्न गतिविधियां कैम्प में आयोजित की गई। EVENT'S HELD IN CAMP

DAY 1 : No event, regular activities.

DAY 2 : No event, regular activities.

DAY 3 : Awareness About Blood Donation.

DAY 4 : Blood Donation

DAY 5 : 1) Self Defense

2) Lecture On Stress Management

DAY 6 : Carrier Guidance On Merechant Navy

DAY 7 : Departure.

७) CO सर विजिट :-

दिनांक ११ नवम्बर २०२१ को 6 MAB BN Mumbai A gp के CO कर्नल मनीष अवस्थी सर ने हमारी यूनिट की विजिट की। कर्नल मनीष अवस्थी सर का स्वागत CDT पवन पाटील ने लिया साथ ही CADET हर्ष पाटील, साहिल पाटील, सुजल भौड, जय पाटील, सुहैल चापेकर थे। हमारी पटालियन की यूनिट के JD ओळ्ध सेकंड ऑफिसर समाधान भंडारे भी उपस्थित हुए।

८) NCC DAY सेलिब्रेशन :-

NCC DAY 21 MY NCC EXPERIENCE कार्यक्रम के तहत ANO कैप्टन मोहसिन खान ने अपने जीवन के NCC अनुभव द्वारा कैडेट्स को प्रोत्साहित किया तथा NCC के लाभ जीवन, भविष्य निर्माण में महत्वपूर्ण रूप दर्शाया।

९) स्वच्छता पखवाड़ा १६ नवम्बर से ३० नवम्बर २०२१ :-

दिनांक १६ नवम्बर से ३० नवम्बर २०२१ के बीच जे.एस.एम. कॉलेज, अलीबाग की एनसीसी यूनिट द्वारा स्वच्छता सप्ताह का पखवड़ा किया गया, जिसके अंतर्गत विभिन्न प्रकार की गतिविधियां करते हुए स्वच्छता की गई। गतिविधियों में स्वच्छता, जनजागृति, पलॉगिंग, नुक्कड नाटक रैली का आयोजन किया गया।

इस कार्यक्रम में JUO संस्कार मोकल ने नतृत्व किया तथा ३५ कैडेट्स ने अपना सक्रिय सहयोग दिया।

१०) पुनीत सागर अभियान :-

डायरेक्टर जनरल एनसीसी द्वारा आदेश के मुताबिक 'पुनीत सागर अभियान' के अंतर्गत ६ महाराष्ट्र बटालियन एनसीसी मुम्बई ग्रुप 'ए' की एनसीसी यूनिट जे.एस.एम. कॉलेज अलीबाग (एस.डी. आर्मी) ने 'पुनीत सागर अभियान' के अंतर्गत दिनांक ५ दिसंबर २०२१ को २ घंटे श्रमदान करके ३४ किलो प्लास्टिक एवं कचरा एकत्रित किया तथा उसे डस्टबिन में नगर पालिका को दे दिया गया। 'पुनीत सागर अभियानट का उद्देश्य भारत के समस्त सागर की किनारा पट्टी को साफ रखना तथा स्वच्छ रखना है। यह एक जनजागृति है जिसे हमें भारत में ही नहीं विश्व में फैलाना है। ६ महाराष्ट्र बटालियन एनसीसी के कमांडिंग ऑफिसर कर्नल मनीष अवस्थी सर, प्रशासनिक अधिकारी कर्नल डिसिल्वा सर ने इस कार्यक्रम की योजना बनाते हुए, पुनीत सागर अभियान कार्यक्रम पर कैडेट्स का हौसला बढाया तथा प्रेरणा प्रदान की। इस अभियान के अंतर्गत जे.एस.एम. कॉलेज अलीबाग की एनसीसी यूनिट के ४० कैडेट्स ने सक्रिय सहभाग किया। इस अभियान का नेतृत्व कैप्टन डॉ. मोहसिन खान (एनसीसी अधिकारी) ने किया तथा कैडेट्स को दिशा निर्देश देते हुए सागर किनारा स्वच्छ रखने की जनजागृति फैलाई। इस अभियान में जुनियर अंडर ऑफिसर संस्कार मोकल तथा सीनियर अंडर ऑफिसर कुलदीप पाटील ने सक्रिय सहयोग दिया।

११) ७५ कोटि सूर्यनमस्कार :-

७५ मिलियन सूर्यनमस्कार कार्यक्रम १२ जनवरी युवा दिन २०२२ NCC UNIT JSM COLLEGE, ALIBAG द्वारा कार्यक्रम किया गया। इस कार्यक्रम में युनिट के ४७ कैडेट्स ने सहभाग किया।

१२) ७३ वां गणतंत्र दिन :-

जे.एस.एम. महाविद्यालय में मनाया गया। गणतंत्र दिवस के अवसर पर महाविद्यालय के प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील सर ने ध्वजारोहण किया। इस कार्यक्रम में एनसीसी के ४० एनसीसी कैडेट्स ने राष्ट्रीय ध्वज को सलामीदी और एक साथ राष्ट्रगान गाया। कार्यक्रम का संयोजन एवं सूत्र संचालन कैप्टन डॉ. मोहसिन खान ने किया। इस अवसर पर प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील सर ने संविधान की प्रस्तावना पढ़ी और सभी को ७३ वें गणतंत्र दिवस की शुभाकामनाएं प्रदान की। इस कार्यक्रम में एनसीसी के ४० कैडेट्स ने सहभाग किया एनएसएस के ३० वालंटियर ने सहभाग किया तथा महाविद्यालय के शिक्षक तथा शिक्षकेतर कर्मचारी सहभागी हुए।

१३) NCC UNIT फायर फाटइटिंग प्रशिक्षण:-

दिनांक १५ फरवरी को महाविद्यालय में NCC यूनिट को फायर फाइटिंग का प्रशिक्षण दिया गया। इस प्रशिक्षण में ४३ कैडेट्स ने सहभाग किया।

१४) NCC 'B' सर्टिफिकेट परीक्षा :-

NCC प्रशिक्षण वर्ष २१-२२ की B सर्टिफिकेट की परीक्षा दिनांक १२-१३ फरवरी २०२२ की डॉ. बाबा साहेब अम्बेडकर कॉलेज, महाड-रायगड में आयोजित हुई। हमारी यूनिट के १४ कैडेट्स B सर्टिफिकेट की परीक्षा में सम्मिलित हुए।

१५) NCC 'C' सर्टिफिकेट परिक्षा :-

बाबासाहेब अंबेडकर कॉलेज महाड़-रायगड में NCC की C सर्टिफिकेट परीक्षा का आयोजन दिनांक २६ और २७ फरवरी २०२२ को किया गया। हमारी यूनिट के १६ रेग्युलर कैडेट्स तथा ग्रेडिंग सुधार के लिए पिछले साल के ५ कैडेट्स परीक्षा में सम्मिलित हुए। परीक्षा ३ घण्टे तथा ग्राउंड टेस्ट लिया गया।

१६) आपदा प्रबंधन जनजागृति कार्यक्रम :-

माननीय जिलाधिकारी रायगड कें संकल्पना से जिले के विविध तहसील में आपदा प्रबंधन प्रशिक्षण तहसील के NCC कैडेट, NSS स्वयंसेवक और सामान्य जनता को दिया जा रहा है।

दिनांक १० मार्च २०२२ में सुबह ११:०० बजे से शाम ५:०० बजे तक यह प्रशिक्षण जंजीरा हॉल, पुलिस मुख्यालय अलीबाग रायगड में दिया गया। यह कार्यक्रम अलीबाग तहसीलदार सहायक श्री. जगन वरसोलकरजी के अध्यक्षता में हुआ। इस कार्यक्रम में ५ बटालियन NDRF, पुणे के Sub Inspector सोहेल खान और उनकी टीम ने प्रशिक्षण दिया। हमारे कॉलेज के ६ कैडेट्स - JUO संस्कार मोकल, CSM आदित्य पाटील, CPL जिगर भगत, CDT पवन पाटील, CDT सिद्देश भगत, CDT वेदांत मोकल इस कार्यक्रम में सम्मिलित हुए थे। प्रशिक्षण के दौरान कैडेट्स ने प्रशिक्षण लेकर स्वयं स्ट्रेचर और ब्रिज बनाया और यह साबित कर दिया, कि NCC कैडेट को आपदा के समय "Second Line of Defence' क्यों कहा जाता है।

१७) पौधा रोपण :-

दिनांक १६ मार्च २०२२ को NCC UNIT की ओर से महाविद्यालय परिसर में चम्पा का पौधा रोपण किया गया। इस कार्यक्रम में यूनिट के १० कैडेट्स नें सहभाग किया।

१८) मेरी वसुंधरा अभियान:-

मेरी वसुंधरा अभियान अंतर्गत हरित शपथ

NCC UNIT - JSM COLLEGE, ALIBAG, 25 CADETS PARTICIPATE, DATE - 23 MARCH 2022
Leading - JUO Sanskar Mokal, CSM Aditya Patil, Pladge Reader - CPL Vipul Bhoir

१९) NCC क्लास :-

दिनांक ३० मार्च २०२२ को ६ महाराष्ट्र बटालियन एनसीसी के 2 NCO हवलदार आजाद और हवलदार अजय कुमार एनसीसी यूनिट जे.एस.एम. कॉलेज में उपस्थित हुए। हवलदार आजाद अली ने मैप रीडिंग क्लास चलाई और हवलदार अजय कुमार ने २२ तथा एसएलआर राइफल के विषय में लेसन चलाया। ANO कैप्टन मोहसिन खान ने डिजास्टर मैनेजमेंट क्या है, उसकी योजनाएं उपाय लेसन चलाया। आज की १.००-१.०० घंटे तीन क्लास में जेएसएम कॉलेज अलीबाग के कैडेट की संख्या ४१ रही। कैडेट को इन तीनों कक्षाओं से बहुत कुछ लाभ मिला, हर क्लास के अंत में कैडेट से डिस्कशन और प्रश्न किए गए जो लेसन कैडेट्स ने सुना उस पर प्रश्न के उत्तर उनसे प्राप्त हुए।

२०) आपातकालीन रक्तदान :-

दिनांक ३० मार्च को NCC UNIT JSM कॉलेज के कैडेट्स को व्हाटसएप पर सूचना आई कि किसी प्रसूता को A+ रक्त की गहन आवश्यकता है। हमारी यूनिट के 1year कैडेट विशाल खंडागले ने तुरंत सिविल अस्पताल जाकर रक्तदान किया और प्रसूता की जान बचाई। इस अवसर पर यूनिट के अधिकारी एवं सभी कैडेट हमारे होनहार कैडेट विशाल की सराहना करते हैं।

२१) महाराष्ट्र दिन :-

दिनांक १ मई २०२२ प्रात: ८:०० पर जे. एस. एम. कॉलेज, अलीबाग NCC UNIT ने महाराष्ट्र स्थापना दिन कार्यक्रम का

आयोजन सफलतापूर्वक किया। इस कार्यक्रम में माननीय प्राचार्य महोदय डॉ. अलिन पाटील सर ने राष्ट्रीय ध्वज फहराया, साथ ही सभी ने राष्ट्रीय गान तथा महाराष्ट्र गीत गाया। इस कार्यक्रम में PC की भूमिका CPL जिगर भगत ने निभाई। १५ कैडेट ने राष्ट्रीय ध्वज को राष्ट्रीय सलामी प्रदान की। कार्यक्रम का सूत्र संचालन SUO कुलदीप पाटील ने किया, नेतृत्व एवं दिशानिर्देश JUO संस्कार मोकल ने किया। JUO किरण पाटील, CSM आदित्य पाटील और CQMS सोहम नागवेकर ने व्यवस्थापन करते हुए सहयोग प्रदान किया। SGT तोसिफ अन्सारी, CDT मिलिंद पाटील और CDT पवन पाटील ने कार्यक्रम के संचालन में भरपूर मदद की। कैप्टन मोहसिन अली खान ने सबको शुभेच्छा प्रदान की तथा आभार व्यक्त किया।

राष्ट्रीय सेवा योजना अहवाल

महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासाच्या दृष्टीने राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाची भूमिका अत्यंत महत्वाची असते. ‘ग़दृद्य ग्ड्ढ एद्धद्य ज़्दृद्ध’ हे ब्रीद वाक्य समोर ठेऊन शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये कोरोनाच्या महामारीच्या काळात केंद्र सरकार व महाराष्ट्र शासन यांनी घालून दिलेल्या नियमावलीचे पालन करून राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत महाविद्यालयामध्ये विविध जनजागृतीपर कार्यक्रम राबले जसे की कोरोना महामारीच्या काळात, आभासी पध्दतीने योग दिन, स्वच्छता अभियान, मतदार जनजागृती अभियान, एड्स जनजागृती अभियान, परिसर व सागरकिनारा स्वच्छता, स्वस्थ भारत अभियान इत्यादी उपक्रम यशस्वीरित्या आयोजित केले.

दिनांक २१/६/२०२१ रोजी महाविद्यालयामध्ये राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत आभासी पध्दतीने योग दिन साजरा केला. सर्व स्वयंसेवकांनी आपल्या घरी राहून सादर दिवशी योगाभ्यास केला व त्याच्या चित्रफिती महाविद्यालयाच्या वेबसाईटवर अपलोड केल्या. तसेच मुंबई विद्यापीठ राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाने आभासी पध्दतीने आयोजित केलेल्या कार्यक्रमामध्ये महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील, राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी डॉ. प्रवीण गायकवाड, डॉ. सौ. मीनल पाटील व डॉ. सुनील आनंद आणि सर्व स्वयंसेवक सहभागी झाले होते.

राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत स्वच्छ भारत अभियानांतर्गत महाविद्यालय परिसर स्वच्छता, अलिबाग समुद्र किनारा स्वच्छता, वरसोली समुद्र किनारा स्वच्छता, स्वच्छ भारत सर्वेक्षण असे विविध उपक्रम राबवण्यात आले. यावेळी एन.एस.एस. स्वयंसेवकांनी सहभाग घेऊन वरील नमूद केलेल्या परिसरातील व आजूबाजूचा कचरा तसेच प्लास्टिक बॉटल, प्लास्टिक बॅग व इतर कचरा एकत्र करून त्याची योग्य पध्दतीने विल्हेवाट लावली. तसेच सर्व स्वयंसेवकांनी व राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी डॉ. प्रविण गायकवाड, डॉ. सुनील आनंद व डॉ. सौ. मीनल पाटील यांनी इतर विद्यार्थ्यांना स्वच्छता अभियानाचे महत्व पटवून दिले व आपला परिसर आणि सार्वजनिक ठिकाणे येथे कचरा न फेकता ते जास्तीत जास्त स्वच्छ कसे राहतील यासाठी सर्वांनी प्रयत्न केले पाहिजेत असे सांगितले.

महाड येथे ऑगस्टमध्ये आलेल्या पूर परिस्थितीमध्ये राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत पूरग्रस्तांसाठी अत्यावश्यक वस्तूंची मदत पुरवण्यात आली. त्यामध्ये तांदूळ, डाळी, तेल, बिस्किट्स, मसाले, सुकामेवा, कपडे, मेडिसिन, चटई, चादर, सतरंजी, पाणी बॉटल्स, पॅकेजड् अन्नपदार्थ इत्यादी वस्तूंचा समावेश होता. तसेय महाविद्यालयातील रा.से.यो. स्वयंसेवक रोहित जोशी, शुभम मखाते, आकाश चिमणे व इतर विद्यार्थी महाड येथे पूरग्रस्तांना प्रत्यक्ष मदत करण्यासाठी सहभागी झाले होते.

पर्यावरणाचा ढासळता समतोल राखण्यासाठी, सामाजिक बांधिलकीची जाण ठेवत जे.एस.एम. कॉलेज अलिबा, राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत रविवार दिनांक १५ ऑगस्ट २०२१ रोजी सकाळी ठीक ९.०० वाजता ७५ व्या स्वातंत्र्य दिनानिमित्त महाविद्यालय परिसर व अलिबाग समुद्रकिनारा येथे वृक्षारोपण केले. स्वातंत्र्य दिन ध्वजारोहण कार्यक्रमानंतर महाविद्यालय परिसर व अलिबाग समुद्र किनारा येथे महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील, राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी प्रा. डॉ. प्रविण गायकवाड, प्रा. डॉ. सुनील आनंद, प्रा.डॉ. सौ. मीनल पाटील, एन.सी.सी. ऑफिसर कॅप्टन मोहसिन खान, राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचे स्वयंसेवक व विद्यार्थी यांच्या हस्ते वृक्षारोपण केले. तसेच महाविद्यालयातील एन.एस.एस. स्वयंसेव व इतर विद्यार्थ्यांना त्यांनी आपल्या परिसरात, शेतात, वनराई आणि गावातील मोकळ्या जागेत वृक्षारोपण करावे व त्याचा अहवाल एन.एस.एस. कार्यक्रम अधिकारी यांना सादर कराव असे

आवाहन करण्यात आले. सदर वृक्षारोपणात आवळा, सीताफळ, चिंच, आंबा, काजू, फणस, लिंब, पिंपळ, वड इत्यादी रोपांची लागवड करण्यात आली. सदर वृक्षारोपण कार्यक्रमासाठी महाविद्यालयाचे शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी, एन.सी.सी. कॅडेट्स व १३० एन.एस.एस. स्वयंसेवक (८३ मुली व ४७ मुले) उपस्थित होते.

३१/८/२०२१ ते २/८/२०२१ या दरम्यान कोरोनाच्या महामारीच्या काळात आपले शारीरिक व मानसिक आरोग्य उत्तम रहावे या अनुषंगाने आर्ट ऑफ लिव्हिंग व राष्ट्रीय सेवा योजन विभाग यांच्या संयुक्त विभागाने प्राणायाम व ध्यानसाधना या विषयावर ऑलाईन पध्दतीने कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. सदर कार्यक्रमात विद्यार्थ्यांना आर्ट ऑफ लिव्हिंगच्या साधकांनी व प्रशिक्षकांनी मार्गदर्शन केले. तसेच राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग आणि आयक्यूएसी स्टुडन्ट सपोर्ट अँड प्रोग्रेशन कमिटी यांच्या संयुक्त विद्यमाने एकदिवसीय ध्यान विपश्यना कार्यशाळेचे आयोजन गुरुवार दिनांक १६ मार्च २०२२ रोजी महाविद्यालयाच्या कै. जयवंतराव केळूसकर सभागृहात करण्यात आले होते. याप्रसंगी प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून विपश्यना विश्व विद्यापीठ इगतपुरी येथे विपश्यना सहाय्यक आचार्य म्हणून कार्यरत असलेले आयु. ज्ञानदेव बनसोडे उपस्थित होते. या कार्यशाळेचे संयोजक राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. आय.पी. कोकणे यांनी प्रास्ताविक केले व प्रमुख मार्गदर्शाचा परिचय करून दिला. कार्यक्रमाचे प्रमुख मार्गदर्शक आयु. ज्ञानदेव बनसोडे यांनी ध्यानाचे महत्व पटवून देताना सांगितले की, स्वतःच्या सहज स्वाभाविक नैसर्गिक आणि शुध्द श्वासाकडे तटस्थपणे बघण्याची कला म्हणजे ध्यान. ध्यानाच्या माध्यमातून आपल्याला आपल्या ध्येयावर तसेच दैनंदिन कार्यावर प्रभावीपणे मन एकाग्र करता येते, परंतु केवळ मन एकाग्र करणे पुरेसे नाही तर मनाला कुशल कर्माकडे वळवणेही आवश्यक आहे. अकुशल वृत्ती काढून टाकून कुशल वृत्तीकडे मनाला वळवणे यासाठी ध्यान विपश्यना आवश्यक आहे असेही त्यांनी सांगितले. ध्यान विपश्यना कशी करावी याचे प्रात्यक्षिक सुध्दा त्यांनी करून दाखविले.

राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातील विद्यार्थ्यांसाठी २४ स्प्टेंबर २०२१ रोजी म्हणजेच राष्टीरय सेवा योजना दिना निमित्त प्रा. तुळसीदास मोकल, जिल्हा समन्वयक रायगड यांचे विद्यार्थ्यांना व्यक्तीमत्व विकास व राष्ट्रीय सेवा योजना या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

कोविड - १९ महामारीच्या पार्श्वभूमीवर एन.एस.एस. युनिटने महाविद्यालयीन विद्यार्थी आणि कर्मचारी यांच्यासाठी लसीकरण मोहीमेचे आयोजन केले. विद्यार्थी, त्यांचे पालक आणि कर्मचाली यांच्यासाठी कोविड-१९ लसीकरण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. दि. २५/१०/२०२१ ते २/११/२०२१ पर्यंत कॉलेज कॅम्पसमध्ये सकाळी १० ते दुपारी ४ या वेळेत सिव्हिल हॉस्पिटल अलिबाग व उच्च शिक्षण सहसंचालक पुणे व राष्ट्रीय सेवा योजना यांच्या संयुक्त विद्यमाने शिक्षक आणि प्रशासकीय कर्मचारी यांच्यासह सुमारे १०२ विद्यार्थी, पालक आणि कर्मचारी त्यांच्या लसीकरणाच्या वेळापत्रकानुसार प्रथम आणि द्वितीय कोविशील्डचे डोस देण्यात आले.

सामाजिक जबाबदारीचा एक भाग म्हणून राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातील कार्यक्रम अधिकारी डॉ. प्रविण गायकवाड, डॉ. सुनील आनंद आणि एन.एस.एस. स्वयंसेवक यांनी दि. ३१ ऑक्टोबर २०२१ रोजी सकाळी १०.०० वाजता परहूर येथील समर्थकृपा वृध्दाश्रमाला भेट दिली. दिवाळी सणानिमित्त मिठाी वाटून ज्येष्ठ नागरिकांसोबत वेळ घालवणे, त्यांच्याशी संवाद करणे हा या भेटीचा उद्देश होता. दिवाळीचे फराळ जसे की लाडू, चकली, चिवडा, पाण्याच्या बाटल्या, तेल, रवा, पोहे. तसेच आकाश कंदील यांचे वाटप करण्यात आले. त्यानंतर एनएसएस कार्यक्रम अधिकारी आणि स्वयंसेवकांनी ज्येष्ठ नागरिकांशी संवाद साधला. त्यांनी त्यांचे अनुभव एनएसएस स्वयंसेवकांसोबत शेअर केले त्यावेळी ते भावूक झाले. त्यानंतर एनएसएस स्वयंसेवकांनी समर्थकृपा वृध्दाश्रमातील ज्येष्ठ नागरिकांच्या मनोरंजनासाठी मिमिक्री, नृत्य गायनाचे सादरीकरण केले. या देणगीसाठी महाविद्यालयातील शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थ्यांनी सहकार्य केले.

स्वस्थ भारत अभियान अंतर्गत दिनांक ११ ऑगस्ट २०२१ रोजी विद्यार्थ्यांना तंबाख्रू मुक्ती बाबत शपथ दिली. तसेच स्पीट फ्री इंडिया अंतर्गत विद्यार्थ्यांना आभासी पध्दतीने कार्यक्रम राबवून आरोग्यवि,यी मार्गदर्शन केले व त्याबाबत विद्यार्थ्यांना शपथ दिली. एड्स प्रतिबंध व नियंत्रण कक्ष, अलिबाग यांच्या मार्गदर्शनाखाली महाविद्यालयात रेड रिबन क्लब स्थापन केला व जागतिक एड्स दिनानिमित्त आभासी पध्दतीने जनजागृती केली. १ डिसेंबर जागतिक एड्स दिना निमित्त जिल्हा एड्स प्रतिबंध व नियंत्रण विभा, जिल्हा सामान्य रुग्णालय रायगड अलिबाग यांच्यामार्फत संपूर्ण रायगड जिल्ह्यात एचआयव्ही एड्सविषयी जनजागृतीपर १ डिसेंबर ते ३१ डिसेंबर २०२१ या कालावधीमध्ये विविध कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आलेले आहे. त्याचाच एक भाग म्हणून आज ३ डिसेंबर रोजी सकाळी ११ ते १२ या

वेळेत जे.एस.एम. कॉलेज, अलिबाग येथे विद्यार्थ्यांकरिता व्ही.सी.च्या माध्यमातून ऑनलाईन शिबिराचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील हे लाभले. या कार्यक्रमाकरिता प्रमुख वक्ते म्हणून डॉ. रणजित खंडारे मेडिकल डायरेक्टर, रिलायन्स इंडस्ट्रीज लिमिटेड, लोधीवली, डॉ. अजित अरबट, वैद्यकिय अधिकारी रिलायन्स एआरटी केंद्र, लोधीवली, श्री. संजय माने, जिल्हा कार्यक्रम व्यवस्थापक, जिल्हा एड्स प्रतिबंध व नियंत्रण विभाग रायगड, जिल्हा सामान्य रुग्णालय अलिबाग, राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी डॉ. प्रविण गायकवाड, डॉ. सौ. मीनल पाटील यांच्या प्रमुख उपस्थितीमध्ये सदरचा कार्यक्रम घेण्यात आला. सदर कार्यक्रमाकरिता श्रीम. अर्चना जाधव, समुपदेश, आयसीटीसी, श्री. अनिल खंडाळे, समुपदेशक, एसटीआय/आरटीआय विभाग, जिल्हा सामान्य रुग्णालय अलिबाग हे उपस्थि तहोते. सदर कार्यक्रमात ५९ स्वयंसेवक (४३ विद्यार्थीनी व १६ विद्यार्थी) यांनी सहभाग घेतला.

जे.एस.एम. कॉलेज, अलिबाग राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग, एक्स. एन. सी. सी. कॅडेट्स असोसिएशन अलिबाग व कुलाबा ढोल पथ यांच्या संयुक्त विद्यमाने २६/११/२००८ साली झालेल्या दहशतवादी हल्ल्यात शहीद झालेल्या वीर जवानांच्या स्मृतीप्रित्यर्थ व संविधान दिनाचे औचित्य साधून शुक्रवार दि. २६/११/२०२१ रोजी रक्तदान शिबीर आयोजित करण्यात आले. सदर रक्तदान शिबिरात एकूण ४२ रक्तपिशव्या जमा झाल्या. रक्तदान शिबीर यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी सिव्हिल हॉस्पिटल रक्तपेढीचे प्रमुख डॉ. गोसावी व त्यांचे सहकारी या सर्वांचे सहकार्य लाभले. या रक्तदान शिबिराचे आयोजन राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी प्रा. डॉ. प्रविम गायकवाड, प्रा. डॉ. सुनील आनंद व प्रा. डॉ. मीनल पाटील तसेच एक्स एन. सी. सी. कॅडेट्स असोसिएशनचे हेमचंद्र पाटील व त्यांचे सहकारी आणि कुलाबा ढोलताशा पथकाचे सदस्य यांनी केले. महाक्विद्यालयातील प्राध्यापक विद्यार्थी, स्वयंसेवक, अलिबागमधील नागरिक यांनी शिबिरात सहभाग घेऊन रक्तदान केले. सदर रक्तदान शिबिरामध्ये राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या एकूण १७८ स्वयंसेवक (१२२ विद्यार्थिनी व ५६ विद्यार्थी) यांनी सहभाग घेतला.

जिल्हा निवडणूक अधिकारी कार्यालय, रायगड व जे.एस.एम.कॉलेज, अलिबाग राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने १२ वा राष्ट्रीय मतदार दिन दिनांक २५ जानेवारी २०२२ रोजी पी.एन.पी. नाट्यगृह, अलिबाग येथे साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी जे.एस.एम. कॉलेज निवडणूक साक्षरता क्लब, राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग यांनी मतदार जनजागृती अभियान यशस्वीरित्या राबवून उल्लेखनीय कार्य केले. त्याबद्दल जिल्हाधिकारी डॉ. महेंद्र कल्याणकर यांनी विशेष सन्मान केला. तसेच निवडणूक साक्षरता क्लबचे प्रमुख प्रा. सुनील ठोकळे यांचा स्मतिचिन्ह व पुष्पगुच्छ देऊन विशेष सन्मान मा. जिल्हाधिकारी यांच्या हस्ते करण्यात आला. या कार्यक्रमासाठी जिल्हाधिकारी डॉ. महेंद्र कल्याणकर, प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील, सिने अभिनेत्री प्रार्थना बेहरे, अप्पर जिल्हाधिकारी मा. श्री. अमोल यादव, उपजिल्हाधिकारी मा. स्नेहा उबाळे, प्रांताधिकारी ढगे साहेब, तहसीलदार मा. मीनल दळवी, नोडल अधिकारी प्रा. सुनील ठोकळे, राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी डॉ. प्रविण गायकवाड, डॉ. सौ. मीनल पाटील, डॉ. सुनील आनंद, डॉ. प्रेम आचार्य तसेच महाविद्यलयाचे विद्यार्थी व स्वयंसेवक उपस्थित होते.

याव्यतिरिक्त राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत विविध महापुरुषांच्या जयंती व पुण्यतिथी साजऱ्या करण्यात आल्या. यामध्ये महात्मा गांधीजी यांच्या जयंतीनिमित्त महात्मा गांधीजी शांती दूत या वि,यावर प्रा. डॉ. आय. पी. कोकणे यांचे मार्गदर्शपर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. तसेच दि. २६/११/२०२१ रोजी संविधान दिनानिमित्त अलिबाग शहरातून संविधान यात्रा काढण्यात आली आणि संविधानचे महत्व या विषयावर प्रा. डॉ. पी. बी. आचार्य यांचे मार्दर्शनपर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले या कार्यक्रमामध्ये एनएसएस स्वयंसेवकांनी व महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी सहभागघेतला. वरील सर्व कार्यक्रम कोरोना काळातील बनवलेल्या नियमावलीला अधीन राहून पार पाडण्यात आले.

जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष मा. ॲड. गौतम पाटील, उपाध्यक्षा डॉ. साक्षी गौतम पाटील, कार्यवाह मा. गौरव पाटील व महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली महाविद्यालयातील प्रा. डॉ. प्रविण गायकवाड प्रा. सौ. डॉ. मीनल पाटील व प्रा. डॉ. सुनील आनंद हे राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी म्हणून जबाबदारी पार पाडत आहेत. तसेच येत्या काळात राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातर्फे विविध नाविन्यपूर्ण सामाजिक उपक्रम राबविण्याचा निर्धार आहे.

CULTURAL PROGRAM COMMITTEE REPORT

Dr. P.B. Acharya

The cultural department of the college is always striving for the development of artistic qualities of the students. The success achieved by the college students in the cultural programme is certainly commendable. In the year 2021-22 on the background of Corona outbreak, the University of Mumbai organized District Level Youth Festival 2021-22 rounds in 15 individual competitions in 11 zones through Zoom virtual platform from January 11, to January 22, 2022. 8 students of the college participated in a total of 11 competitions round such as Indian light vocal solo, Indian classical vocal solo, classical instrument solo, western vocal solo, elocution, storytelling, mono acting, on the spot painting, poster making, cartooning. mehandi designing. Indian classical dance. By winning the 9 out of 11 competitions in Raigad (south zone), the highest number of prizes our college become the champion for the third year in succession. In the final round of the university 9 students were participated and two students achieved success.

On 24th July 2021 the Commissioner of Income Tax (OSD), Panvel range.

Panvel conducted essay competition on the occasion of 16th Income Tax Day celebration. Our three students participated in this competition and all of them got First, Second and Third rank certificates for their excellent essay writing.

On 21st December 2021 our student participated and won third prize. In elocution competition organized by Matoshri Sumati Chintamani Tipnis arts and commerce college.

During the Corona epidemic, the cultural department of the college was not able to conduct any programs directly and the students were not able to participate directly. The Birth anniversaries of Mahanayakas and Mahanayakyies, including Rajmata Jijau, Krantijyoti Savitribai Phule. Mahatma Jotiba Phule, Chhatrapati Shivaji Maharaj, Dr. Babasaheb Ambedkar and other Ideal personalities were celebrated online through the College Cultural Department.

मराठी भाषा व वाङ्मय अभ्यास मंडळ

प्रा. डॉ. नीळकंठ शेरे

प्रमुख : मराठी विभाग

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांमध्ये भाषा व साहित्य-कला याबद्दलची जाणीव समृध्द व्हावी व विद्यार्थ्यांच्या अभिव्यक्ती (लेखन, संभाषण, वाचन) गुणांचा विकास व्हावा याकरिता 'मराठी भाषा व वाङमय अभ्यास मंडळ' नेहमी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करत असते. शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये आयोजित केलेल्या कार्यक्रमाचा अहवाल पुढीलप्रमाणे -

❋ मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा

मराठी भाषेचे वैभव जपण्यासाठी, तिचे संवर्धन करण्यासाठी प्रतिवर्षी दि. १४ जानेवारी ते २८ जानेवारी हा कालावधी "मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा" म्हणून साजरा करण्यात येतो. 'मराठी भाषा संवर्धन पंधरवड्या'च्या निमित्ताने जे.एस.एम. महाविद्यालयात प्राचार्य मा.डॉ. अनिल पाटील, उपप्राचार्य व मराठी विभागप्रमुख प्रा. डॉ. नीळकंठ शेरे यांच्या मार्गदर्शनाखाली शुक्रवार दि. १४ जानेवारी ते गुरुवार दि. २८ जानेवारी या कालावधीत 'मराठी भाषआ संवर्धन : उपाययोजना' या विषयावरील निबंधलेखन, 'मराठी भाषा महत्व व संवर्धन' या विषयावरील घोषवाक्य लेखन, मराठी भाषा, म्हणी-वाक्प्रचार व साहित्य यावरील प्रश्नांवर आधारित प्रश्नमंजुषा, 'लॉकडाऊन' या विषयावरील कथालेखन, 'स्वातंत्र्याची ७५ पर्षे' या विषयांवरील स्वरचित काव्यलेखन अशा विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. सर्व स्पर्धांमध्ये मिळून एकूण २३७ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. या स्पर्धांतील यसस्वी विद्यार्थ्यांना पुस्त व प्रमाणपत्र या स्वरुपात पारितोषिक देऊन गौरवि्मयात येणार आहे.

'मराठी भाषा संवर्धन पंधरवड्या'च्या निमित्ताने सर्व विद्यार्थ्यांनी दैनंदिन व्यवहारात मराठी भाषेचा अधिकाधिक वापर करून मराठीचे व तिच्या विविध बोलींचे संवर्धन करण्याचा निर्धार केला आहे. या प्रयत्नांचाच एक भाग म्हणून अलिबाग तालुक्यातील आक्षी

येथील मराठीतील पहिल्या शिलालेखाचे जतन व संवर्धन करण्यासाठी विशेष मोहीम महाविद्यालयातर्फे हाती घेतली जाणार आहे. मराठी विभागातील प्रा. जयेश म्हात्रे, प्रा. सुरभी वाणी, विद्यार्थीनी कु. प्रांजली जाधव यांनी या विविध उपक्रमांचे व सर्व स्पर्धांचे यशस्वी आयोजन केले.

❋ मराठी भाषा गौरव दिन

'माझ्या मराठी मातीला नका म्हणू हीन दीन, स्वर्गलोकाहून थोर मला हिचा अभिमान'... असे अभिमानाने सांगून आपल्या काव्यप्रतिभेने अवघ्या मराठी जनांना अभिमानाची भावना देणाऱ्या कविवर्य कुसुमाग्रज यांचा जन्मदिवस म्हणजेच २७ फेब्रुवारी हा दिवस 'मराठी भाषा गौरव दिन - अर्थात मराठी राजभाषा दिवस' म्हणून साजरा केला जातो. जे.एस.एम. महाविद्यालय, अलिबाग येथेही हा दिवस मोठ्या उत्साहात साजरा करण्यात आला.

'मराठी वाङमय व भाषा अभ्यास मंडळा'तर्फे या निमित्ताने विविध स्पर्धा व उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. 'लेखक आपुल्या भेटीला' या उपक्रमाच्या अंतर्गत 'एक ना धड', 'कळत नकळत' अशा वाचकप्रिय पुस्तकांचे लेखक मा. ॲड. विलास नाईक हे प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते, तर यावेळी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष मा. ॲड. गौतम पाटील उपस्थि तहोते. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. उपप्राचार्य व मराठी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. नीळकंठ शेरे, डॉ. भालेराव, प्रा. जयेश म्हात्रे, प्रा. पी. डी. दातार, प्रा. वाल्डे, प्रा. डॉ. मोहसिन खान, डॉ. आचार्य, प्रा. मीनल पाटील, प्रा. जयश्री पाटील, प्रा. नरेंद्र पाटील, प्रा. श्वेता पाटील हेही यावेळी उपस्थित होते.

यावेळी ॲड विलास नाईक यांनी विद्यार्थ्यांना मराठी भाषेच्या संवर्धनासाठी आपण काय करायला हवे याबाबत मौलिक मार्गदर्शन केले. मातृभाषेबद्दलचे प्रेम सर्वांनी बाळगायला हवे असे उद्‌गार यावेळी त्यांनी काढले. आगरी, कोळी बोलींमध्ये साहित्य निर्माण करणयासाठी त्यांनी विद्यार्थ्यांना आवाहन केले. आपला इतिहास, संस्कृती, परंपरा यावर तरुणांनी प्रेम करायला हवे असे म्हणून तरुण विद्यार्थ्यांमधून भावी लेखक घडायला हवेत असेही त्यांनी सांगितले. यावेळी 'व्यक्त होणे' किती महत्वाचे आहे हे सांगताना त्यांनी स्वतःचा लेखक म्हणून प्रवास उलगडून सांगितला. हिंदी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. मोहसिन खान सर यांनी मराठी राजभाषा दिनानिमित्त आपले मनोगत मराठीततून व्यक्त केले. कार्यक्रमाच्या प्रारंभी प्रांजली जाधव हिने 'मराठी वाङमय व भाषा अभ्यास मंडळा'तर्फे आयोजित विविध उपक्रमांची माहिती देत मराठी विभागाच्या वाटचालीचा आढावा घेतला.

कविवर्य कुसुमाग्रज यांच्या जन्मदिनानिमित्त त्यांची 'कणा' ही कविता तन्वी ठाकूर हीने सादर केली. वेदश्री डोंगरे हीने कुसुमाग्रजांची 'माझ्या मराठी मातीचा लावा ललाटास टिळा' ही कविता सादर केली. तर तनिषा ढिवरे हिने 'प्रेम म्हणजे' व श्वेता पाटील हिने 'राजा आला' ही कविता सादर केली.

यानिमित्ताने हस्ताक्षर स्पर्धा, अभिवाचन स्पर्धा, तक्ते बनविणे अशा स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. या स्वर्धांना विद्यार्थ्यांचा उत्तम प्रतिसाद लाभला. हस्ताक्षर स्पर्धेत ७२ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. या सर्व स्पर्धातील यशस्वी विद्यार्थ्यांना पुस्तकरूपाने पारितोषिके देऊन गौरविण्यात आले. प्रा. जयेश म्हात्रे आणि प्रा. सुरभी वाणी यांच्या मार्गदर्शनाखाली प्रांजली जाधव, वेदश्री डोंगरे, तन्वी ठाकूर, गायत्री पुराणिक, सिध्दांत काशीद, शांथाली नलावडे, वैदेही म्हात्रे, सिध्देश म्हात्रे या विद्यार्थ्यांनी कार्यक्रमाचे यशस्वी आयोजन केले.

❋ राज्यस्तरीय वेबिनार - 'मराठी भाषा व आधुनिक तंत्रज्ञान'

'बदलत्या काळानुसार काळाजी गरज म्हणून नवे तंत्रज्ञान विद्यार्थ्यांनी आत्मसात केले पाहिजे. हे तंत्रज्ञान स्वीकारत असताना सर्वात मोठी अडचण भारतीय समाजातील वर्गीय स्तरीकरण आहे. निम्न स्तरापर्यंत हे तंत्रज्ञान पोहचायचे असेल तर शिक्षण व्यवस्थेमध्ये मोठा बदल करावा लागेल. सामान्य विद्यार्थ्यांपर्यंत शिक्षणाच्या माध्यमातून हे तंत्रज्ञान सरकारने निःशुल्क आणि स्वस्तात पोहचविले पाहीजे अन्यथा प्रगत आणि अप्रगत समाजात या अनुषंगाने मोठी दरी निर्माण होण्याची शक्यता आहे.' असे प्रतिपादन मुंबई विद्यापीठाच्या मराठी विभाग प्रमुख डॉ. वंदना महाजन यांनी केले. जे.एस.एम. महाविद्यालय, अलिबाग येथील मराठी विभाग व आयक्यूएसीतर्फे 'मराठी भाषा व आधुनिक तंत्रज्ञान' या विषयावरील राज्यस्तरीय वेबिनारच्या उद्‌घाटक म्हणून त्या उपस्थित होत्या.

पदवी व पदव्युत्तर स्तरावर मराठीचे अध्ययन करणारे विद्यार्थी व अध्यापन करणारे शिक्षक-प्राध्यापक तसेच मराठीतून लेखन करू इच्छिणारे व मोबाईल, टॅब, संगणक, लॅपटॉप यासारख्या साधनांमध्ये मराठी भाषेचा व देवनागरी लिपीचा वापर करु इच्छिणारे यांना

मार्गदर्शन करण्याच्या हेतूने दोन दिवसीय राज्यस्तरीय वेबिनारचे आयोजन शुक्रवार दि. २५ मार्च व शनिवार दि. २६ मार्च २०२२ रोजी झूम व यु-ट्युबवर करण्यात आले. यावेळी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून मा. गौतम पाटील, अध्यक्ष-जनता शिक्षण मंडळ, अलिबाग हे उपस्थि तहोते. महाविद्यालयाचे प्राचार्य मा. डॉ. अनिल पाटील यांनी उद्घाटनाच्या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक केले. उपप्राचार्या व मराठी विभाग प्रमुख मा. डॉ. नीळ्कंठ शेरे यांनी उपस्थितांचे आभार मानले.

या वेबिनारमध्ये 'विकीपीडीयासाठी लेखन' (श्री. विकास कांबले), 'युनिकोड टंकलेखन, व्हॉईस टायपिंग, गुगल लेन्स' (डॉ. निधी पटवर्धन), 'ब्लॉग लेखन' (डॉ. सुधीर देवरे), 'पॉवरपॉईंट निर्मिती, ईमेल लेखन, स्पीट टू टेक्स्ट, टेक्स टू स्पीच' (प्रा. प्रमोद पवार), 'वृत्तपत्र माध्यमात मराठी भाषेचा वापर-पुस्तक परीक्षण लेखन' (डॉ. सतीस मस्के), 'दूरचित्रवाणी माध्यमात मराठी भाषेचा वार-चित्रपट व मालिकांसाठी संवाद लेखन' (डॉ. अनिल सपकाळ) या विषयंवर तज्ञ वक्त्यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले.

महाराष्ट्रातील विविध जिल्ह्यांतील विविध विद्यापीठांतील ३९३ विद्यार्थी व शिक्षक-प्राध्यापकांनी झूम व यु-ट्युबच्या माध्यमातून या वेबिनारमध्ये आपला सहभाग नोंदविला. आधुनिक तंत्रज्ञानच्या काळात मोबाईल, टॅब, संगणक, लॅपटॉप यासारख्या साधनांमध्ये मराठी भाषेचा वापर करणाऱ्यांसाठी हे वेबिनार अत्यंत उपयुक्त ठरल्याची भावना उपस्थितांनी व्यक्त केली. वेबिनारमध्ये सहभाग घेणाऱ्या सर्व विद्यार्थी, शिक्षक-प्राध्यापकांना ई-प्रमाणपत्र दिले गेले.

प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील व मराठी विभाग प्रमुख डॉ. नीळकंठ शेरे यांच्या मार्गदर्शनाखाली मराठी विभागातील प्रा. जयेश म्हात्रे, प्रा. सुरभी वाणी यांनी या वेबिनारचे यशस्वी आयोजन केले. आयक्यूएसी समन्वयक डॉ. एस. ए. कानडे, हिंदी विभागप्रमुख डॉ. मोहसिन खान, प्रा. सत्यजित तुळपुळे, प्रा. सुबोध डहाके, प्रा. नरेंद्र पाटील यांचे वेबिनारच्या आयोजनात मोलाचे सहकार्य लाभले.

हिन्दी साहित्य मंडल

वर्ष २०२०-२१ में हिंदी साहित्य मंडल का पुनर्गठन कर नवीनीकरण किया गया, जिसमें अध्यक्ष के तौर पर प्राचार्य महोदय को अध्यक्ष पद प्रदान करते हुए गौरवान्वित किया गया। साथ ही हिन्दी साहित्य मण्डल के कार्यवाह के रूप में हिन्दी विभागाध्यक्ष कैप्टन डॉ. मोहसिन खान को पद प्रदान किया गया। इस मण्डल में स्नातक और स्नातकोत्तर ६ विद्यार्थियों का सदस्य के रूप मे चयन किया गया। तथा हिन्दी साहित्य मण्डल के संचालन हेतु संचालक तौर पर श्री. नरेंद्र पाटील को पदभार प्रदान किया गया। इस प्रकार से सन २०२१-२२ में हिन्दी साहित्य मण्डल का नवीनीकरण करते हुए नई योजनाएँ कार्यान्वित करने की दिशाय तय की गई।

१ जुलाई २०२१ कों विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापुर के 'भक्ति साहित्य और संगीत परंपरा' विषय पर मुख्य वक्ता के रूप में डॉ. मोहसीनखान ने निर्देशित किया। जिसमें हिन्दी के विद्यार्थियों और शाधार्थियों ने सहभाग लिया। ९ और १० अगस्त २०२१ को सोनुभाउ बसवंत कॉलेज शहापुर, जिला-ठाणे द्वारा आयोजित वर्कशॉप में नए सिरे से बनाए गए TYBA के पाठ्यक्रम में निर्धारित प्रश्नपत्र को समन्वयक के रूप में स्पष्ट करते हुए निर्देशित किया।

५ सितंबर २०२१ कों शिक्षक दिवस के अवसर सोनुभाऊ बसवंत कॉलेज शहापुर, जिला - ठाणे की ओर से झूम और यू-ट्यूबर पर व्याख्यान आयोजित किया गया जिसमें मुख्य वक्ता के रूप में विभागाध्यक्ष डॉ. मोहसीन खान ने व्याख्यान दिया। जिसमें महाविद्यालय के स्नातक, स्नातकोत्तर विद्यार्थी और पीएच.डी. के शोधार्थियोंने सहभाग लेकर डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन के योगदान, शिक्षकों की महती और उनके प्रदेय से परिचित हुए। ११ सितंबर २०२१ को जैन डिपार्टमेन्ट ऑफ मीडिया स्टडीज़ की ओर से 'साहित्य, समजा और जागतिक माध्यम' विषय पर अंतरराष्ट्रीय वेबिनार में मुख्य प्रवक्ता के रूप में डॉ. मोहसीन खान ने अपना अभिमत प्रस्तुत किया। १२ सितंबर २०२१ कों रिसर्च कल्चर सोसायटी, बड़ौदा द्वारा आयोजित अंतरराष्ट्रीय वेबिनार में 'राष्ट्रवाद का वर्तमान परिदृश्य' विषय पर डॉ. मोहसीन खान ने अपनी बात रखी। इन ऑनलाइन वेबिनार में जुड़कर विद्यार्थियों ने ज्ञान प्राप्त किया।

हिन्दी साहित्य मण्डल ने १४ सितंबर २०२१ को हिन्दी दिवस का आयोजन किया, जिसमें 'हिन्दी भाषा और देवनागरी लिपि के अंतरराष्ट्रीय प्रभाव, अंतर्संबंध एवं उपयोगिता' के संदर्भ में ऑनलाइन व्याख्यान का आयोजि किया गया। इस व्याख्यान के माध्यम से हिन्दी की वर्तमान दशा और दिशा को स्पष्ट करते हुए देवनागरी लिपि की महत्ता और उपादेयता से विद्यार्थियों को परिचित कराया। हिन्दी भाषा और रोजकार के अवसरों के बारे में विद्यार्थियों को जागृत करते हुए उसकी दिशा की जानकारी प्रदान की गई।

२९ नवंबर २०२१ को रिजवी कॉलेज बांद्रा, मुंबई के काव्य लेखन वर्कशॉप मे मुख्य वक्ता के रूप में संबोधित किया। जिसमें महाविद्यालय के हिन्दी विषय के विद्यार्थियों ने जुड़कर काव्य लेखन का परिचय प्राप्त किया।

१० जनवरी २०२१ को विश्व हिन्दी दिवस के अवसर पर सी.के.टी. महाविद्यालय द्वारा आयोजित आभासी कार्यक्रम में डॉ. मोहसीन खान ने विद्यार्थियों कों हिन्दी भाषा की महती और उपदेयता को दर्शाया। १० जनवरी २०२२ में दोपहर को हिन्दी विभाग, मानित विश्वविद्यालय चूरू (राजस्थान) की ओर से विश्व हिन्दी दिवस के उपलक्ष्य में आयोजित ऑनलाइन विस्तार व्याक्यान में डॉ. मोहसीन खान ने 'देवनागरी:लिपि एवं हिन्दी भाषा:भविष्य की आशा' विषय पर अपना व्याख्यान दिया। इन दोनों आभासी कार्यक्रमों में महाविद्यालय के हिन्दी विषय के बहुतांश विद्यार्थी सहभागी हुए। ११ जनवरी २०२२ को मोहनलाल सुखाडिया विश्वविद्यालय ने 'वर्तमान वैश्विक परिदृश्य में हिन्दी : स्वरूप और संभावनाएँ' में आयोजित ऑनलाइन परिसंवाद में डॉ. मोहसीन खान ने हिन्दी में भारतीय भाषाओं के शब्दों की स्वीकार्यता बढ़ाने का निर्देश दिया। १९ फरवरी २०२२ को सेंट जेवीयर्स कॉलेज रांची द्वारा आयोजित वेबनार में डॉ. खान ने विषय प्रवक्ता के रूप में अपनी बात रखी। २१ फरवरी २०२२ सोनुभाउ बसवंत कॉलेज शहापुर, जिला - ठाणे द्वारा अंतरराष्ट्रीय संगोष्ठी में डॉ. मोहसीन खान ने 'वैश्विक परिदृश्य और हिन्दी' विषय से संबंधित अभिमत दिए। इन सबी संगोष्ठियों में हिन्दी विभाग के विद्यार्थियों, शोधार्थियों और अध्यापकों ने उत्स्फुर्त सहभाग लिया।

इस वर्ष में हिन्दी शोध केंद्र से शोधार्थी नरेंद्र पाटील ने ११ अगस्त २०२१ को मुंबई विश्वविद्यालय में पीएच.डी. की सिनॉप्सिस प्रस्तुत की। उन्हें सोध निर्देशक डॉ. मोहसीन खान ने पीएच.डी. थीसिस को पूर्ण करने का निर्देश दिया गया। अन्य शोधार्थियों के शोधकार्य की जानकारी ली गई। अप्रैल २०२१ में हुए स्नातक परीक्षा का रिझल्ट १००% लगा। जिसमें १ विद्यार्थी ने A तो ६ विद्यार्थियों ने B+ श्रेणी प्राप्त की। स्नातकोत्तर भाग दो सत्र चार की जून २०२१ में हुई परीक्षा का परिणाम १००% रहा। जिसमें दो विद्यार्थियों ने A+ और पाँच विद्यार्थियों ने A श्रेणी प्राप्त की। इस वर्ष कक्षा में १०, एम.ए. भाग-I में १२ और एम.ए. भाग - II में ३ विद्यार्थी अध्ययन कर रहे हैं।

Alumni Association Committee

Dr. Jayashree S. Patil

Convener, Alumni Association Committee

Aims :

1. To promote a lifelong relation and to act as a forum of the exchange of information among its members.
2. To organize and establish scholarship funds to help the needy and deserving students.
3. To exchange professional knowledge, organize technical conferences, seminars, workshops and training courses.

This year i.e. 2021-22, J.S.M. College, Alibag and J.S.M. College Alumni Association jointly organize workshop on 26 March 2022, at 11.00am to 1.00pm under the Guidance of Hon'ble president of Alumni Association, Adv. Gautam Patil and Dr. Anil K. Patil, Secretary of Alumni Association.

Mrs. Sharmila Gorde Patil was invited as the resource person for this workshop. She is working with Diasys Diagnostics India Pvt. Ltd., for last 5 years and handling Human Resource, Administration and Information Technology.

The main objectives of this workshop were.

1. How to prepare Resume
2. How to Apply for Job
3. How to develop skill for Interview etc.

'Alumni Reunion-2022 : Yado Ki Barat - Parva Pahile'

The ‘Alumni Reunion-2022 -Yado Ki Barat-Parva Pahile' was jointly organized by J. S. M. College, Alibag and Alumni Association of the J. S. M. College at the college campus on Saturday, 30th April, 2022. Alumnus of the college and current MP Hon. Sunil Tatkare was the chief guest at the event while alumna of the college and former minister Meenakshi Prabhakar Patil was present as the chairperson of the event.

Expressing his thoughts on this occasion, Hon. MP Sunil Tatkare evoked the memories of the college days. ‘I did my PD Science up to Two years, 1972-73 and 1973-74 in J. S. M. college. The different kind of discipline, energy and sportsmanship that was imparted through the professors during these two years is still useful today. The late Anil Tulpule, was the captain of the cricket team at that time. The tradition of hitting Fours and sixes while carrying out the responsibilities entrusted by him has kept while playing in the field of politics, 'said MP Sunil Tatkare.

While giving presidential speech, former minister Meenakshitai Patil said, ‘J. S. M. college has given many distinguished and responsible citizens not only to Maharashtra but also to the country. The rites performed in the college days proved to be a source of strength for success in later life. But considering the overall situation in the state today, the responsibility of restoring Maharashtra of Chhatrapati Shivaji Maharaj has fallen on us. Preserving greatness of Maharashtra is our responsibility, "she added. She also lauded the gold medal winners Harshala Mahajan and Surabhi Wani.

Expressing his thoughts on this occasion, Hon. Adv. Gautam Patil, President of Janata Shikshan Mandal, Alibag reviewed the work done by the late Nanasaheb Kunte and Adv. Datta Patil to establish and make the college famous. He also informed the audience about the upcoming development plans and expressed his intention to add more to the reputation of the college in the future. He said that 'Yado Ki Barat-Parva Dusre' will also be organized soon. Former student of the college and current Principal Dr. Anil Patil expressed vote of thanks. Dr. Sakshi Patil, Vice President of Janata Shikshan Mandal, Mr. Gaurav Patil, Secretary and member of the Board of Directors and around 300 alumni from various places were present on the occasion. On this occasion, alumni Utkrant Mhatre and Bhanudas Koli were felicitated for their skills in cricket while Harshala Mahajan and Surabhi Wani were felicitated for winning gold medals in Marathi at Mumbai University.

During this event ‘Khel Paithanicha’ and funny games were organized for the alumni. An alumni cultural program 'Sangeet Rajni' was also organized. All the alumni present for this get-together were given souvenirs as a memento of the college. Selfie Points and Couple Points were set up at various places in the college to revive the college memories of the alumni, as well as an exhibition of photographs through Flex. While reminiscing about the college canteen, the alumni also tasted Vadapav, tea, cold drinks and ice gola. The banquet concluded with a hearty meal.

In the morning session, Inauguration of Late Shirish Patil Gymkhana was done by Hon. Adv. Praveen Thakur and Hon. Shree. Pradip Naik, Chief Executive Officer of Raigad District Central Co-operative Bank. A placement drive was also organized for the alumni. All the alumni present were happy and expressed their thanks for organizing this Reunion.

FEEDBACK COMMITTEE REPORT

For the academic year 2021-22 feedback committee was constituted with 8 members who worked under the guidance of of Dr S.A.Kanade IQAC Co-ordinator. As per the requirement of NAAC related necessary information feedback committee members collected the feedback and analysed them. This work has been done for the previous two years i.e. 2019-20, 2020-2021. The committee members have collected and analysed the following mentioned four types of feedbacks.

1. Students satisfaction survey on overall performance for the year 2019-20,2020-2021
2. Teachers fedd back on institution for the year 2019-20,2020-2021
3. Students feddback on curriculum for the year 2019-20,2020-2021
4. Alumini feedback for the year 2019-20,2020-2021.

All above feedback after confirmation along with the of principal's signature on each report were uploaded on the college website. The committee members were unable to collect feedback on teacher by the student for the year 2019-20,2020-2021 due to some technical issues. All above mentioned feedback were collected from various stakeholders of the institution through the online mode and then analysed. Each type of feedback report includes analysed survey and the recorded facts.

The process of collecting the feedback reports for the current academic year 2021-22 by the various stake holders through newly introduced MIS-Systmen is ongoing but this will nedd organization of at least one or two additional training programmes in consultation with DR.S.AKanade-IQAC Co-ordinatior,It is necessary for all faculty members to undergo practical training so as to collect feedbacks from various stake holders for the year 2021-22 through MIS System.

Certificate course report Chemistry Department

1) Soil & water analysis of 30 hours for S.Y.B.Sc. and TY.B.Sc. students was held on Month of Sept. /Oct. 2021 Convener of this Certificate course was Prof. Sonali S. Patil. All chemistry staff members were involved in this course activity. Total 81 students enrolled for it. Fee kept for this course Rs. 200/- so total deposited Rs.16200/- & expenditure for typing syllabus and Xeroxing materials as Rs. 2150/- remains amount 14050/- (Rs. Fourteen thousand fifty only) deposited in the college office. Neither any staff member & non teaching staff claimed for remuneration for this Certificate course. All the students who qualified and passed in the exam after completion of course were given a certificate.

2) Laboratory orientation Certificate course kept for new coming F.Y. B.Sc. students of 30 hours in month Dec.2021 and Jan. 2022 Prof. S.L.Hake was the convener for this course. All chemistry staff members were involved in this course activity. Total 68 students enrolled for it. We kept it free for our students on pandemic covid-19 situations. Neither any staff member & nor non teaching staff claimed for remuneration for this Certificate course. All the students who qualified and passed in the exam after completion of course were given a certificates.

3) One offline Certificate course kept for PG student's M.Sc. part 1 of 30 hours in month of Feb March 2022 on organometallic chemistry & spectroscopy with NET/SET/PET perspective of syllabus topics. Total 20 students enrolled for it. Prof.A.V. Jadhav was the convener for this course. Prof A.R. Mehendale Co ordinator M.Sc.-I & Prof. N.B. Nagaonkar chemistry staff member were involved in this course activity. Total 20 students enrolled for it. We kept it free for our students on pandemic covid-19 situations. Neither any staff member & nor nonteaching staff claimed for remuneration for this Certificate course. All the students who qualified and passed in the examination after completion of course were given a certificates.

Report of Internal Compliants Committee

Program convener: **Prof. Varsha Patil**

First program conducted by ICC on Wednesday 8th October 2022 at 1.00 pm on Microsoft teams. Topic: Protection of Women from Domestic Violence act 2005. Lecture given by Adv. Dr Reshma Patil, Principal Adv Datta Patil Law College, Alibag.

Aim of the program to make aware all girl students of our college about this law and how they can get protection from Domestic Violence.

Adv Reshma Patil was delivered very nice and informative lecture about this law and explained each and every point in detail. Almost 100 students were present for the said online program,

Second Program was conducted by ICC on Monday 23 December 2021 at 12.15 pm on Microsoft teams platform Topic: Sexual Harrasment at workplace, Prevention, Prohibition, Redressal Act 2013

Lecture given by Adv Neelam Hazare, Vice Principal of Adv Datta Patil College of Law, Alibag.

Aim: To make aware all students, lady teachers, employees of this institution about this law and to help the students by giving information and support in case of any problem if they are facing in our institution.

The lecture given by Adv. Neelam Hazare was nice and informative and she gave number of examples to explain different aspects of this law. At least 90 students of J S M College has attended this meeting alongwith some teachers and committee members.

Third Program was conducted by ICC on 5th March 2022 at 12 am in JSM College, Alibag

Topic: Self Defence Training Program for girls and boys of JSM College, Alibag.

Trainer: Miss Tapaswi Gondhali, Black belt, holder,

Purpose: To get well acquainted with the Self defence technique which is very much necessary especially for girl students to fight against any bad elements. This training was successful since 90 students (girls and boys) participated in this training program.

Expenditure for the third Program was approximately 4000 rs only.

WOMEN DEVELOPMENT CELL (WDC)

Prof Varsha S Patil
Chairman, Women Development Cell

Women Development Cell of J. .S M College organized an online lecture for the students on the topic "Post Covid-19 situation and Psychological challenges faced by students". Mrs Aparna Karandikar, Councillor in Government General Hospital, Alibag gave a very good and informative lecture on how to face this situation and overcome the problems which are associated due to Covid-19. This program was arranged on 8th September 2021 at 12 pm on google meet and almost 75 students were present for the said meeting.

Women Development Cell arranged an online program on Food habits and Balanced diet through Microsoft Teams platform. This program was conducted on 7th January 2022 at 11.15 am through online mode. Dr Sanjivani Rajwade BAMS, DNTYM, CGO, delivered a very nice and informative lecture on Balanced diet and Food habits which helped students a lot regarding their diet and why balanced diet is very much necessary for their overall growth.

On International Women's Day WDC of J. S. M. College, Alibag arranged a program on Entrepreneurship for girl students to develop interest regarding small scale business which will give them empowerment and self respect. JS M College arranged a Professional training on 8th March 2011 in two sessions. First session was on Training of Basic makeup and Advanced makeup by our past student Mrs Asmita Mhatre, A member of Grampanchayat, Chendhare, Alibag. Large number of girl students were present for the said session and really enjoyed the makeup training and second session was on Preparation of some favorite Chinese dishes by Jackey Sir President of Ujwal Shaishanik Vikas Sanstha. Between two sessions all of the committee members celebrated Mahila Din by cutting cake and felicitated committee lady members with Mogara gajra. Expenditure for the third program was around Rs.5000/

Science Faculty Annual Report

Members of the science faculty committee: Prof. A. V. Jadhav - In charge science faculty & HOD of chemistry Chairman Admission Committee, & CDC Member

Prof. S. A. Kanade-IQAC, coordinator & HOD of physics Admin of MIS, & CDC Member

Prof. G. A. Lonkar- HOD of mathematics, Counseling In-charge & DLLE Convener

Prof. P. A. Phate- HOD of Botany

Prof. A.C. Ghatpande - HOD of zoology, Convener Nature Club & Nodal Office of AISHE & MIS

All the faculty meetings were held in academic year 2021/22 in chemistry department staff room. Discussion about the combined time table for theory & practical work based on various combinations of subjects, class wise & batch wise set in two sessions morning & evening Total six meetings were held by our committee in this academic year, for smooth work.

On 1 sept 2021 meeting arranged to discuss and finalize FY B.Sc. Theory time table SEM I & II, to flash on college website to start teaching from 6th Sept.2021.

In month of Oct. 2nd meeting agenda was the time table for practical work for SEM-I starting from 20th Oct 2021.

In Jan.2022 month, a meeting arranged for SEM I practical exam schedule preparations starting from 10th Jan 2022.

On 15th Feb. We discussed about the online webinar to celebrate the science day on occasion of National science day schedule & speakers, resource persons.

In the month of March we met twice on 15th &25 March 2022, for Sem IV practical exam work starting from 21" March & SEM II practical exam work in month of April resp. Also a separate ATKT time table for practical's schedule decided in month of April 2022.

Commerce Department Report

1. The Commerce department organized an online webinar on "Career and Opportunities" in Management for B. Com Students on 2nd Jully,2021 in association with the Pillai Institute of Management Studies and Research with the aim to provide guidance and information about Career opportunities to the students.
2. The Commerce department organized an online workshop on Investors' Awareness Programme for B. Com Students on 24th September,2021 in association with the Board of Industry-Academia Partnerships with the aim of spreading financial literacy among the students.
3. Organized an online National Conference on "The Significance of E Commerce in the Emerging Market" on 29th March,2022. for faculties and students. This Conference increased the knowledge of students in the field of E-Commerce and made them aware of emerging market trends.

निसर्ग मंडळ (Nature Club) अहवाल

डॉ. मिनल पाटील
सहाय्यक प्राध्यापक, वनस्पती शास्त्र विभाग
निसर्ग मंडळ प्रमुख

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२०२२ मध्ये निसर्ग मंडळात खालील सदस्यांचा समावेश होता :

प्रा. अद्वैत घाटपांडे प्राणिशास्त्र विभाग प्रमुख
प्रा. डी. जी. खंदारे, डॉ. पी. ए. चाटे, डॉ. एस. के. आनंद

निसर्ग मंडळातर्फे या शैक्षणिक वर्षात खालील प्रमुख कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते.

१. **फॉरेन्सिक सायन्स या विषयावर व्याख्यान :**

दि. १६ फेब्रुवारी २०२२ रोजी लिबाग येथील कोकण एज्युकेशन सोसायटीच्या चंद्रकांत हरी केळुस्कर होमिओपॅथिक मेडिकल कॉलेजमधील प्राध्यापक व जनता शिक्षण मंडळाच्या उपाध्यक्षा डॉ. साक्षी पाटील यांचे फॉरेन्सिक सायन्स या विषायवरील व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. फॉरेन्सिक सायन्स या नाविन्यपूर्ण विषयाची माहिती विद्यार्थ्यांना व्हावी व त्यामधून उपलब्ध नोकरीच्या संधीबद्दल जाणीव जागृती व्हावी या उद्देशाने या व्याख्यानचे आयोजन करण्यात आले होते.

फॉरेन्सिक मेडिसिन अँड टॉक्सिकोलॉजी विभागाच्या प्रमुख असलेल्या डॉ. साक्षी पाटील यांनी फॉरेन्सिक सायन्स अलीकच्या काळातील न्याय तपास प्रक्रियेतील एक आवश्याक भाग असल्याचे सांगून फॉरेन्सिक सायंटिस्ट क्रिमिनल केसमधील पुराव्यांचा वैज्ञानिक अभ्यास कशा प्रकारे करतात. गुन्ह्याच्या जागेची पहाणीकरून पुरावे कसे गोळा करतात व तपासणी कशा प्रकारे करता याची सविस्तर माहिती दिली. फार परिचित नसलेल्या या विषयाची माहिती त्यांनी अत्यंत सोप्या भाषेत दिली. वैद्यकीय क्षेत्राबरोबरच फिजिकल सायन्स सारख्या केमिस्ट्री, फिजिक्स आणि जीवशास्त्र या विषयातील विद्यार्थ्यांना यामध्ये नोकरीच्या संधी उपलब्ध असल्याचे त्यांनी सांगितले. एकूण ७० विद्यार्थी, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी या कार्यक्रमासाठी उपस्थित होते.

२. **माझी वसुंधरा अभियान :**

दि. २३ मार्च २०२२ रोजी आंतरराष्ट्रीय हवामान दिनाचे औचित्य साधून निसर्ग मंडळातर्पे माझी वसुंधरा या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. वनस्पती शास्त्र, प्राणिशास्त्र विभाग, राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग यांच्या सहकार्याने या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते.

माझी वसुंधरा संपूर्ण राज्यात मागील वर्षापासून राबविले जात असून गाव व शहर पातळीवरील स्थानिक स्वराज्य संस्था यामध्ये सहभागी होत आहेत. अलिबाग नगर परिषद यामध्ये सहभागी असून त्यांचेतर्फे करण्यात आलेल्या आवाहनानुसार जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष व अलिबागचे नगरसेव मा. ॲड. गौतम पाटील यांचे मार्गदर्शनाखाली हा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. मा. प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील यांनी या कार्यक्रमाची आखणी करून दिली होती.

जीवशास्त्र विभागात झालेल्या मुख्य कार्यक्रमात विद्यार्थ्यांना माझी वसुंधरा या कार्यक्रमाची संकल्पना स्पष्ट करून सांगण्यात आली. जागतिक हवामान दिनाचे महत्व सांगून जल, वायु, पृथ्वी, अग्नी व आकाश या पंचतत्वावर आपले जीवन आधारित असून त्यांचे संरक्षण व संवर्धन करण्यासाठी आपण नेहमीच प्रयत्नशील असले पाहिजे असे प्रतिपादन डॉ. मीनल पाटील यांनी केले. डॉ. मीनल पाटील यांनी विद्यार्थ्यांना हरित शपथ दिली. हरित शपथ घेऊन सर्व विद्यार्यांनी पर्यावरणाचे संवर्धन व संरक्षण करण्यासाठी कटिबध्द असल्याचे वचन घेतले.

सकाळच्या सत्रात महाविद्यालयातील सर्व वर्गातून एकाचवेळी प्राध्यापकांनी विद्यार्थ्यांना हरित शपथ दिली. एकूण ८२६ विद्यार्थ्यांनी हरित शपथ घेतली. या कार्यक्रमासाठी मोठ्या संख्येने विद्यार्थी, प्राध्यापक, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी उपस्थित होते. प्राणिशास्त्र विभाग प्रमुख, प्रा. अद्वैत घाटपांडे, वनस्पती शास्त्र विभाग प्रमुख, प्रा. प्रीती फाटे, एन.एस.एस. कार्यक्रम अधिकारी. प्रा. पी. बी. गायकवाड, प्रा. एस. के. आनंद, उन्नत भारत अभियानाच्या प्रमुख प्रा. श्वेता पाटील, प्रा. पी. बी. आचार्य, प्रा. एस. एल. हाके, प्रा. टी. डी. वालदे, प्रा. डी. जी. खंदारे, प्रा. एस. आर. ठोकळे, प्रा. जयेश म्हात्रे व इतर प्राध्यापकांनी या कार्यक्रमामध्ये सक्रिय सहभाग घेतला.

Avishkar Research Convention Committee

Dr. Jayashree S. Patil
Convener, Avishkar Research Committee

Basic Intension of Avishkar Research Convention is to develop research culture and Scientific temper among students, scholar and teachers from undergraduate to doctoral level in the state of Maharashtra. This activity also helps to develop skill, review new dimensions of explored areas of enquiry.

This year i.e. 2021 -22, J.S.M. College is submitted online research projects to University of Mumbai. Total 15 Projects and 34 students were participated in Avishkar Research Convention.

Details are as follows:

Sr. No.	Category	Level	No. of Research Project	Total No. of students
1	Humanities, Languages and Fine Arts	UG	5	12
2	Humanities, Languages and Fine Arts	PG	1	1
3	Pure Sciences	UG	5	12
4	Pure Sciences	PG	3	7
5	Agriculture and Animal Husbandry	UG	1	2
	Total		15	34

।। उत्तिष्ठत जाग्रत प्राप्य वरान्निबोधत ।।

जनता शिक्षण मंडळाच्या,

कै. नानासाहेब कुंटे शैक्षणिक संकुलातील

कनिष्ठ महाविद्यालयाचा वार्षिक अहवाल

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२

STUDENT STRENGTH OF ACADEMIC YEAR : 2021-2022

Sr. No.	Class	Division	Total Students
1	F.Y.J.C. Arts	1	43
2	S.Y.J.C. Arts	1	42
3	F.Y.J.C. Science (Electronics - 34)	2	269
	F.Y.J.C. Science (I.T. - 90)		
4	S.Y.J.C. Science (Electronics - 34)	2	240
	F.Y.J.C. Science (I.T. - 85)		
		Total	**594**

J.S.M. (JR. COLLEGE), ALIBAG -RAIGAD
F.Y.J.C. SCIENCE EXAMINATION MARCH - 2021 SCIENCE FACULTY

Total Students Appeared = 242
Total Students Passed = 242
Total Student Fail = 00

College Passing Percentage = 100%

J.S.M. College Jr. College Rank Holders

Rank	Name of the Student	Roll No.	Percent of Marks
1.	PATIL MAYURESH DNYANESHWAR KANCHAN	576	96.00%
2.	PATIL PRANAV PRAVIN PRATIMA	572	95.33%
2.	PALLAVKAR TAQDEES NAWAB RAFIQA	572	95.33%

J.S.M. (JR. COLLEGE), ALIBAG -RAIGAD
F.Y.J.C. ARTS EXAMINATION MARCH - 2021
ARTS FACULTY

Total Students Appeared	=	43
Total Students Passed	=	43
Total Students Fail	=	00

College Passing Percentage = 100%

J.S.M. College Jr. College Rank Holders

Rank	Name of the Student	Roll No.	Percent of Marks
1.	GHARAT NIRJALA SURESH CHHAYA	566	94.33%
2.	MHATRE MANASI RAMAKANT KANCHAN	560	93.33%
3.	PENKAR SAYALI ANANT VIMAL	540	90.33%

J.S.M. (JR. COLLEGE), ALIBAG -RAIGAD
S.Y.J.C. SCIENCE EXAMINATION MARCH - 2021
SCIENCE FACULTY

Total Students Appeared	=	225
Total Students Passed	=	225
Passed with Distinction	=	189
Passed with First Class	=	36

College Passing Percentage = 100%

J.S.M. College Jr. College Rank Holders

Rank	Name of the Student	Roll No.	Percent of Marks
1.	MHATRE SAURABH SURESH	593	98.83%
2.	PATIL MOHIL KAILAS	584	97.33%
3.	TARE PRIYA SANTOSH	578	96.33%

J.S.M. (JR. COLLEGE), ALIBAG -RAIGAD
S.Y.J.C. ARTS EXAMINATION MARCH - 2021
ARTS FACULTY

Total Students Appeared	=	**33**
Total Students Passed	=	**33**
Passed with Distinction	=	**11**
Passed with First Class	=	**22**

College Passing Percentage = 100%

J.S.M. College Jr. College Rank Holders

Rank	Name of the Student	Roll No.	Percent of Marks
1.	SHIRSEKAR SALONI BALKIRISHANA	525	87.50%
2.	DAPOLKAR RUINA RAIES	520	86.66%
3.	KUNTE GAURINANDAN RAJENDRA	517	86.17%

CONTRIBUTIONS AND ACHIEVEMENTS IN THE YEAR 2021-22

1) Dr. Anil K. Patil - Principal

Member of the Academic Council of the Autonomous Colleges:

Hon'ble Vice-Chancellor university of Mumbai has nominated as nominee of the University on the Academic Council of Jai Hind (Autonomous) College, Mumbai.

Hon'ble Vice-Chancellor university of Mumbai has nominated as nominee of the University on the Academic Council of Devrukh Shikshan Prasarak Mandal's Athaley, Sapre and Pitre College, Devrukh, Dist. Ratnagiri.

Member of Board of studies:

Worked as Member of Board of studies in the subject Environmental Science at Homi Bhabha State University, Mumbai.

Member of Government organisations:

Nominated as member of Board of Governors of the Nature Park Society by the Executive Committee MMRDA, Mumbai.

Worked as member and In-charge of Raigad District for 'Yuva Swasthya Mission for COVID-19 Vaccination drive of Department of Higher and Technical Education, Govt. of Maharashtra.

Worked on Various committees of University of Mumbai

Worked as Member and Chairman of the Perspective plan committee of the University of Mumbai for the 2022-23-year plan. Worked as Member and Chairman of the Annual Report Committee and Editorial Board of the University of Mumbai. Member of the Committee to update the forms for Affiliation, Extension and Continuation and starting of new colleges..

Member of the Board of National and International Linkages of University of Mumbai.

Member of the Women Development Cell of the University of Mumbai.

Member of the Expert Committee and LIC to verify the proposals of New colleges.

Member of the Expert Committee to verify the proposals to start satellite centres of the colleges.

Hon'ble Vice Chancellor nominated as V. C. Nominee on Selection Committee and Screening and Evaluation Committees for the Career Advancement Scheme (CAS)-20 colleges.

Nominated as Chairman of the Research Advisory Committee (RAC) in the subject Environmental Science by the l/c Director, Ratnagiri sub centre, University of Mumbai.

Invited as member of Advisory Committee for International webinar on 'Biodiversity of Fungi' organised by Department of Botany, Dr. Babasaheb Ambedkar College, Mahad, Dist. Raigad.

Invited as member of National Advisory Committee for one day multidisciplinary National e-conference on 'Socio-economic ecological Impacts of Climate change with reference to Indian sub-continent' organised by Guhagar Education Society's Khare, Dhere, Bhosale College, Guhagar, Dist. Ratnagiri.

Invited as Chief Guest for the Inauguration of Course work for Ph. D. students in Research Methodology organized by Research centre of Ratnagiri subcentre, University of Mumbai.

Worked as Research guide for Ph. D. course in the subjects of Botany and Environmental Sciences.
Invited as member of Selection Committee as an Academician for the selection of Principals by the Governing Body of the following colleges

Hyderabad (SIND) National Collegiate Board, Churchgate, Mumbai.
Kokan Education Society's Laxmi- Shalini Women's College, Pezari, Dist. Raigad.
Invited as member of Selection Committee as Subject expert in Botany for the CAS by the Governing Body of the following colleges
S. P. Mandal's Ramnarayn Ruia Autonomous College, Mumbai.
B. V. B's Bhavans college, Andheri, Mumbai.
K.E.S. Anandibai Pradhan Science College, Nagothane, Tal Roha, Dist. Raigad.

Attended a Capacity Building programme in Plants Identification organised by Botanical Survey of India.

Attended a one-day workshop for Principals on 'Career Katta' organized by Department of Higher and Technical Education and Maharashtra Knowledge Centre.

Donated a bottle of blood in the blood donation camp organized by NSS Cell of the college.

2) **Prof. A.V. Jadhav** - Head of the Chemistry Dept.
Participation in webinar, conferences, Workshops:

Sr.	Date	Level	Topic	Organized By
1	29th&30th June 2021	International conference	Recent Advances in Chemical, Physical& Biological sciences	Association of Chem. Teachers & Homi Bhabha Centre for sc. Edu.(TIFR) Mumbai & Nabira Mahavidhyalaya Katol.
2	7th July 2021	State level Webinar	Career Prospects in chemistry.	Chem. Dept. & Maharashtra college Mumbai.
3	9th July 2021	Webinar	Nanotechnology Enabled energy Conversion & Storage Technologies.	Physics Dept. & J.S.M. College, Alibag.
4	11th July 2021	Webinar	Rise for a better living.	W.D.C. University of Mumbai & MES's Pillai college of Education, Chembur.

5	31st July 2021	State level Workshop	Career Advancement Scheme for college Teachers.	IQAC of J.S.M. College, Alibag & University of Mumbai.
6	7th &8th Oct. 2021	National Webinar	CAS& Writing Skills of Review of Literature &Framing the Objectives &Hypotheses.	IQAC& Ghokhale Education Society's ACS college, Shreewardhan, Raigad.
7	5th Oct.202 webinar	National	Investment Awareness Program-Introduction to Securities Market	KES's Anandibai Pradhan Sc. College Nagothane, Raigad.
8	21st, 22nd Jan. 2022	National Webinar	Green Chemistry for Sustainable Future	Dept. of chem. J. M. Patel ACS college Bhandara
9	29th Jan. 2022	National Webinar	Opportunities & Career in Pharmaceutical Industry.	Dept. of Chemistry J.S.M. College, Alibag-Raigad.
10	2nd Feb. 2022	International Webinar	Wetland Action for people & Nature	ociety for clean environment & D. G. Ruparel, college Mahim, Mumbai. & International centre for climate & sustainability action foundation.
11	4th & 5th Feb. 2022	International webinar	Chemistry Education.	Dept. of chem. K.N. Mahavidyalaya, Nagpur& Govt. Madav Sc. PG college Ujjain,& ACT, Mumbai
12	10th Feb.2022	National Webinar	Introduction to Periodic table	Dept. of chemistry, J.S.M. College, Alibag-Raigad.
13	12th Feb. 2022	International workshop	Research Methodology	DoshiVakil college Goregaon-Raigad & Dr. Rafiq Zakaria college for Women, Aurangabad.
14	16th Feb.2022	International webinar	Empowering Diversity in science	Dept. of chem. K. N. Mahavidyalaya, Nagpur & ACT, Mumbai & KARE-Krishankoli & IUPAC Global women breakfast-2022
15	28th Feb.2022	National webinar	Science day	Dept. of chem. & sc. Association J.S.M. college, Alibag –Raigad.

16	11th Mar. 2022	National webinar	Emerging Trends in Chemical Sciences.	IQAC, Dept. of chem. Kokan Gyanpeeth Karjat college, Karjat.

17) 15th March 2022, e-workshop on Quality management system for administration –A NAAC perspective, organized by IQAC, Bharat College of arts & commerce Badlapur.

18) 24th March 2022, offline seminar on Practical's Explanation of semester VI, organized by Dept. of Chemistry, J.S.M.College, Alibag. To reduce the learning gap after covid pandemic periods among the students.

*** Invited and worked as faculty visiting lecturer for:**

M.Sc. part-I (Inorganic chemistry) at-

1) Dr. Babasaheb Ambedkar College, Mahad Dist. Raigad.
2) Dapoli Urban Bank Senior Science College, Dapoli. Dist. Ratnagiri.
3) S.R.M. College, Kudal. Dist-Sindhudurg.

* Worked as Member of the Mumbai University Exam committee and paper setter for M.Sc. part 1 Inorganic Chemistry in the year 2021-22.

* Worked as V.C. Nominee as Subject Expert in chemistry for the CAS of various college teachers of Mumbai university.

Any Other-

* Worked as College development committee member (teacher's representative) from years 2017 to 2022.
* Worked as Chairman, Admission Committee J.S.M. College, year 2021-22.
* Worked as In charge of Science Faculty of our college for year 2021-22.
* Worked for 3 certificate courses in chemistry dept. J. S. M. College for year 2021-22.
* Arranged the 4 workshop /webinar by chemistry dept. for year 2021-22.
* Arranged & worked for remedial teaching for our UG students.
* Worked for NAAC, IQAC -criterion 6 Governance, Leadership & Management our college 2020-21 & 2021-22.
* Arranged Teachers Parents meetings from chemistry dept. For UG students in the year 2021-22.
* Worked for Vaccination of covid-19 program & its survey of college students for year 2021-22.
* Worked as member of unfair means committee for year 2021-22.
* A member of UGC College Quality Mandate Programme Committee for implementation of "Evaluation reforms in HEI"

3) **Dr./PROF. MOHSIN ALI KHAN,** Professor in HINDI

1) SAMANVAY PASHCHIN (RESEARCH PAPER) JULY-SEPT. 2021, KENDRYA HINDI NIDESHALAY, AHAMDABAD. UGC listed
2) 9 Oct. 2021 Work shop SYBA Hindi S.B. College, Shahpur.
3) **Invited and worked as Lecturer –**
   1. 21 july 2021 Vivekanand college, Kolhapur, subject- Bhakti Sahitya aur Sangeet Parampara.
   2. 5 September 2021 teachers day. Subject- Shiksha, Shikshak aur Naitikta .
   3. 10-11 Sept. Research culture society Vadodara. Subject- Rashtrawad Ka Vartaman Svarup.
   4. 29 Sept.. 2021 Rizvi college, Bandaragah. Subject- Kavya Lekhan Kala.
   5. 14 September 2021 CKT College, Kharcha, Subject- Vishva Hindi Diwas.
   6. 14 September 2021 Churu University, Rajasthan. Subject- Vishva Hindi Diwas.
   7. 15 September 2021. Mohanlal Dulhaniya University, Udayapur. Subject- Hindi aur Technology.
   8. 19 feb. 2022 Sant zawior College, Ranchi Bihar. Subject- Bhumandalikarn Sahitya aur Bhasha.

4) **Worked as Member of the University BOS Hindi**

4) **Sonali Suhas Patil,** Associate Professor in Chemistry

1. **Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops:**
   1. Introduction to periodic table conducted by JSM College, Alibag on 10th February 2022.
   2. Intellectual property Rights and Patents conducted by Anandibai Pradhan college, Nagothane on 23rd December 2021.
2. **Attended Orientation Programme / Refresher Course/FDP:**
   1. Introduction to Innovative Pedagogies for science and mathematics for undergraduate teachers, by MS-DEED at IISER Pune from 27th January to 29th January 2022.
   2. Innovation and Cutting Edge Technology by MSFDA and Vishwakarma University from 18th April to 29th April 2022.

5) **Dr. Ishwardas Pralhadrao Kokane** Associate Professor, Political Science

1. **Publications (Books/Research Papers/Articles etc. with date of publication): -**
   a. Book-:भारतीय लोकशाही (सिद्धांत आणि व्यवहार) Date : 26 January 2022.
   b. Book -: राजकीय सिद्धांत Date : Desember 2021
   c. Research paper -: भारत - चीन संबंध: दशा आणि दिशा Date :February 2022

2. **Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops:**

   a. International Multidisciplinary E-Conference on "Contemporary Trends in Humanities, Commerce and Library Science" (CTHCLS 2022) Date : 18 February 2022

   b. Webinar : मराठी भाषा आणि आधुनिक तंत्रज्ञान Date : 25 and 26 March 2022

   c. State level (Maharashtra) Online Workshop on "Career Advancement Scheme (CAS) for College teachers" Date : 31 July 2021

3. **Invited and worked as Lecturer / Judge for**

   External Referee of Ph.D Viva and open defence, Santa Gadgebaba Amravati University Amravati

4. **Worked as Member of the various committees of the University, NGO in the year 2021-22:**

   a. APPOINTMENT FOR PAPER SETTER / MODERATOR / EXAMINER / TRANSLATOR) Letter No.: T-2019-20/50599

   b. INSTITUTE OF DISTANCE AND OPEN LEARNING COURSE WRITER

6) Dr. S. A. Kanade, Associate Professor in Physics

1. Publications (Books/Research Papers/Articles etc.): (01)Electrical and Dielectric properties of Lead Zirconate titanate [PbZr0.52Ti0.48O3] synthesized by ceramic method.: S.P. Yadav, S.A. Kanade, Kamlesh V. Chandekar: International Journal of Aquatic Science ,Vol 12, Issue 02, 2021 Pages: 2554-2563

2. Participation in Seminars, Conferences and workshops: (01) Presented paper 'Synthesis and dielectric Characterization of BaxSr1-xTiO3 Ferroelectric. In One Day National Conference on 'Advanced Materials' Organised by B. K. Birla College (Autonomous), Kalyan, Saturday, the 24th July, 2021,

3. Memberships : Life member Indian Science Congress

4. Worked as Member of the various committees of the college in the academic year 2021-22

   1. Coordinator IQAC
   2. Admin MIS
   3. Member: Library Committee.
   4. Member Examination Committee
   5. Member: CDC

7) Dr. Miss. Preeti Vinayak Phate, Assistant Professor in Botany

1. Publications (Books/Research Papers/Articles etc. with date of publication):

- Preeti V. Phate and Kawale Pravin. 2021. Ipomoea sindica Stapf (Convolvulaceae): A new distribution record from Raigad Maharashtra, India. The Journal of Plant Science Research. 37(1) 109-113.
- Yatoo SF, Phate PV, Wani TA 2021 – Contributions to the family Ascobolaceae of India. Studies in Fungi 6(1), 263–272, Doi 10.5943/sif/6/1/17.

2. Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops:

- Participation and paper presentation on topic "Report of association between marine molluscan gastropod rock snails and epibiont algae at Alibag, Raigad" at International E conference on Advances in Material Science, Bioscience and Information Technology (ICAMSBSIT 2022) ON 26th Feb 2022.
- Poster presentation and participation in Online National Conference "Microbiome: The Story Untold" on 7th & 8th Jan 2022 organised by Department of Botany Ratnam College of Arts, Science and Commerce and MSI Mumbai.
- Participated in Intercollegiate E workshop on Quality Management System for Administration: A NAAC Perspective organised by IQAC Bharat College of Arts and Commerce on 15th March 2022.
- Attended International Webinar "Strengthening your understanding of research journals (Reading, Referencing and Publishing) organised by KT Somaiya College of Science and Commerce and Elsevier on 10th July 2021.
- Participated in Online workshop on CAS for College teachers organised by IQAC JSM College Alibag on 31st July 2021.
- Organised and participated in International webinar on The Slime Molds: Paradigm Shifts from Nineeth century to today by Department of Botany, JSM College Alibag on 28th June 2021.

3. Invited and worked as Lecturer / Judge for:

- Invited as Chief Guest and Guest speaker by Shetkari Shikshan Sanstha Maregaon Arts, Commerce and Science College Maregaon Yavatmal and delivered lecture on topic " Slime molds: The hidden beauties" on the occasion of inaugural ceremony of Wild life week and Zoological Society on 2nd Oct 2021.

4. Any Other:

- Got first prize in National level Competition of Fungal Photography 2021 in Faculty category organised under Online National Conference "Microbiome: The Story Untold" on 7th & 8th Jan 2022 organised by Department of Botany Ratnam College of Arts, Science and Commerce and MSI Mumbai.

8) **Dr. (Mrs.) Minal Anil Patil,** Assistant Professor in Botany

Participation in Seminars /webinars, conferences and workshops

a. Participate in International webinar organised by Department of Botany in Association with Mycological Society of India, Mumbai unit (MSI M) on the 'Slime moulds paradigm shift from 19th century to today hold on 28 June 2021.

b. Attended Umang -Tarang state level women's lecture series organised by Shripatrao Chougule Arts and Science College Malwadi Katoli, Taluka Panhala held on 4th June 2021 to 9th June 2021.

c. Attended 4 day online Yoga sessions organised by J. S. M. College Alumni Association and IQAC of the college in collaboration with Yog Shinchen Shivir , Mumbai from 26th May 2021 to 29th May 2021

d. Attended a webinar on 'Hyphenated Techniques' organised by department of Chemistry J. S. M. College Alibag on 30th May 2021.

e. Attended a webinar on 'NMR Spectroscopy' by department of Chemistry, J. S. M. College Alibag on 31st May 2021.

f. Attended one day online workshop on 'Intellectual Property Rights: IPR's and Patents' organised by J. S. M. College Alibag in Association with Rajiv Gandhi National Institute of Intellectual Property Management, Nagpur on 20th April 2021.

g. Participated in an Inter- Collegiate e- workshop on 'Quality Management System for Administration: A NAAC perspective' organised by IQAC of Bharat College of Arts and Commerce on 15th March 2022.

h. Attended MS -DEED level -1 online workshop organised by Maharashtra State Faculty Development and Indian Institute of Science, Education and Research Pune, from 27th Jan 2022 to 29th Jan 2022.

Worked as Member of the various committees of the University / College

a. Appointed as Paper setter, Moderator and Examiner by Director, Board of Examination and Evaluation, University of Mumbai for the March / April examination 2022.

b. Worked as In-charge of Nature Club organised a lecture on 'Forensic Sciences' on 16th February 2022. Dr. Sakshi Gautam Patil, Vice President of Janata Shikshan Mandal, Alibag was invited as resource person for this lecture. Total 67 students were present for the lecture.

c. Organised the activity "Harit Shapath" under 'Mazi Vasundhara Programme' in association with Nagar Parishad, Alibag on 23rd March 2022 where in 868 students and teachers participated.

d. Working as In-charge of 'Study of Plants programme' to study the various plants in our vicinity and to identify their medicinal properties. Programme is launched by Vignyan Bharati, Mumbai.

e. Appointed as District Co-ordinator for 'Vanaspati Abhyas' programme from "Vignyan Bharati Mumbai". It is prestigious and proud to the college.

f. Working in various committees of the College (Year : 2021-22)

- Admission Committee, - Repairs and Maintenance committees,
- Academic prizes and Degree distribution committees
- Staff welfare committee, - Alumni Association committee,
- Nature club- In- charge, - Avishkar committee,
- Energy Conservation and Green audit committee,
- Feedback committee, - Campus beautification and landscaping commitee

9) Prof. Mrs. Gauri Abhay Lonkar, Assistant Professor in Mathematics

Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops:

a) Webinar :"Nanotechnology Enabled Energy Conversion and Storage Technologies " Organised by J. S. M. College , Alibag. On 9th July 2021.

b) Workshop: S.Y.B.Sc. revised syllabus of mathematics from 8th July 21 to 10th July 21 organised by VES College, Chembur and board of studies , Mumbai University.

c) Workshop: SEM IV P III Mathematics on 20th Oct 21.

d) Webinar: Graph Theory In Day To Day Life on 9th Dec 21 organised by RKT College, Ulhasnagar.

e) Workshop; Pi day workshop on 14th March 22.

f) Webinar: Science day On 28th Feb 22 Organised by J.S.M. College , Alibag.

g) Webinar: National IP Awareness Mission organised by Intellectual Property Office, India.on 10th March 22.

h) Workshop: Introduction to innovative Pedagogies for Science and Mathematics UG teachers organised by ISSER , Pune from 27th Jan to 29th Jan 2022.

Attended Orientation Programme / Refresher Course/FDP:

Sensitization Training On Innovation And Cutting Age Technologies organised by MSFDA and Vishwakarma University , Pune from 18th April 2022 to 29th April 2022.

10) Dr. Jayashree Shailesh Patil, Assistant Professor in Chemistry

Publications (Books/Research Papers/Articles etc.): -

1. The Journal of Oriental Research Madras ISSSN : 0022 – 3301 Impact factor : 7.193 July 2021 Vol. XCII-VII.
2. Journal of The Maharaja Sayajirao University of Baroda Vol. 55, No.2 ISSN : 0025 -0422.
3. Bengal, Past and Present Vol.117, Issue (IV) Oct – Dec. 2021.
4. Kalyan Bharati Vol. 36, No. (VIII), 2021
5. Review of Research International online Multidisciplinary Journal Volume – 10 Issue 9, June 2021

ISSN : 2249 – 894 X, Impact Factor : 5.7631(UIF).

Attended Orientation Programme / Refresher Course/FDP :

1. 6 days online FDP organized by Amar Sewa Mandal's Kamala Nehru Mahavidyalaya on 2nd May to 07 May 2022.
2. Online Short term course on Research methodology organized by UGC HRDC Centre Guru Ghasidas Vishwavidyalaya Bilaspur from 25th April to 30th April 2022.

Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops :

1. Online national seminar on "Trends in Intellectual Property Rights" organized by C.K.Thakur College, Panvel on 18th June, 2021.
2. National webinar on "XRD Instrumentation, Analysis, Interpretation of Spectra and Applications"organized by B.K. Birla college, Kalyan on 28th August, 2021.

3. National webinar on “ IPR Patent Filling” organized by R.C. Shahu College, Kolhapur , on 31st August 2021.
4. International Online Multidisciplinary conference on “Online resources in Library Science, Social Science and Life Science” organized by Palghar college, on 23rd July 2021.
5. National webinar on “Academic Research Writing, Plagiarism and H- Index” organized by Kinhavali. college, Bhiwandi on 29th Sept 2021.
6. National webinar on “Intellectual property Rights” on 10th March. 2022.organized by JSM College Alibag.
7. National webinar on “Career Advancement Scheme” on 31st July 2021, organized by JSM College Alibag.
8. National webinar on “Introduction to periodic table” on 10th Feb. 2022.organized by JSM College Alibag.
9. National webinar on “Opportunities and Career in Pharmaceutical Industry” on 29thJan. 2022.organized by JSM College Alibag.
10. International E Conference on Recent Trends in Chemical, Physical science, Life science Paper presented on Solvent extraction at Anjuman Islam Janjira college, on 29th March 2022.
11. Virtual International Conference on Multifunctional Advanced Material Paper presented on Solvent extraction at JVM Degree college,Mumbai on 9th and 10th August 2021.
12. Virtual International Conference on Interdisciplinary Approaches in Chemical Sciences Paper presented on Liquid- Liquid extraction using Analytical Reagent at Abasaheb Garware college,Pune on 21st - 23rd October 2021.
13. Virtual International Conference on Advanced Material Science and Nanotechnology Paper presented on Solvent extraction at Vinayak Vidnyan Amravati college, on 23rd to 25th Nov. 2021.
14. National Conference on Advanced Materials, Technology, Applications and Education Paper presented on Development and extraction of metal using analytical Reagent at Savitribai Phule Pune University, Pune on 16th Oct. 2021.
15. Virtual International Conference on Current Scenario in Chemical Sciemces Paper presented on Comparative Study of different transition metal irons using Analytical Reagent at Moolji Jaitha College, Jalgaon on 6th and 7th Sept. 2021.

Worked as Member as various committee of the J.S.M. College, Alibag

1. IQAC
2. Alumni Association
3. Avishkar Research Convention
4. Science Association Cpmmittee
5. Gymkhana Committee
6. Discipline Committee
7. Organization of seminars and workshops
8. Unnat Bharat Abhiyan committee
9. NSS advisory Committee
10. Womens Development Committee

11) PROF.(Mrs.) Shweta Subodh Patil, Assistant Professor in Commerce

Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops:

1) National Webinar on "Opportunities for skill-oriented employment in Rural Development" on 13th December,2021 organised by KSKW Arts,Science,Commerce College,Nashik.
2) Virtual National Conference on INDIA AT 2031: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES held on 12th April, 2022 organised by Deccan Education Society's Kirti M. Doongursee College, Dadar (W), Mumbai-400028 Department of Commerce, Accountancy, Economics in Association with IQAC and Research Promotion Committee.
3) One Day Interdisciplinary National Conference On "Digital Transformation: Revolution and Challenges For Society" On 19th march 2022, at K. M. Agrawal College, Kalyan
4) National level webinar on "Womens Right in India : A journey from the past to present" organised by women development cell of D.T.S.S College of Commerce on 6th December,2021.
5) Two day national webinar on "Career Advancement scheme and writing skill of review of Literature and framing objectives and hypothesis from 7th October,2021 to 8th October,2021 organised by Gokhale Education society's Arts,Commerce and Science College, Shreewardhan.
6) One day Online National Workshop On "Intellectual Property Rights(IPR) & Patents", organised by Konkan Education Society's Anandibai Pradhan Science College Nagothane ,Internal Quality Assurance Cell and Career Guidance & Counselling Cell held on 23 December 2021 via Google Meet communication.
7) One-Day Faculty Development Program on "Intellectual Property Rights" held on 10th December 2021 organized by the Department of Computer Engineering, Institution's Innovation Council and National Service Scheme.
8) State level Online Workshop on 'Career Advancement Scheme (CAS) for College Teachers' Organized by Internal Quality Assurance Cell (IQAC) of J. S. M. College, Alibag, Sponsored by University of Mumbai on Saturday 31st July, 2021.
9) One Day National Level Workshop on "Intellectual Property Rights (IPR) and Patents" jointly organized by Mangaon Taluka Education Society's ,IQAC Doshi Vakil Arts College and G. C. U. B. Science & Commerce College, Goregaon, Science Association & Research Committee held on 8th January, 2022.
10) Four Day Online Yoga Sessions organised from 26th May 2021 to 29th May 2021 by the Alumni Association & IQAC of J.S.M. College, Alibag
11) National Level Webinar on "India in 21st century" Jointly organized by IQAC and Department of Commerce, Doshi Vakil Arts College and G.C.U.B. Science & Commerce College, Goregaon-Raigad on Saturday, 5rd March 2022.

Attended Refresher Course/FDP:

1) Completed ONLINE TWO-WEEK REFRESHER COURSE IN "COMMERCE AND MANAGEMENT" from 25 JUNE - 08 JULY 2021 from Teaching Learning Centre, Ramanujan College University of Delhi under the aegis of Ministry of Education Pandit Madan Mohan Malaviya National Mission On Teachers and Teaching

12) **PROF. Mr. Sunil Rajaram Thokle,** Assistant Professor in Economics

1. **Publications (Books/Research Papers/Articles etc. with date of publication): -**
   a. Title of paper - An Analytical studies on sustainable development progress in India, Ajanta Journal, January – March 2022.
   b. Title of paper- Global scenario and strategies for Energy conservation, Genius Journal, February- July 2022.
2. **Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops:**
   a. Participated in IP awareness program dated in March 2022 Organized by JSM College Alibag.
   b. Participated in National conference on Changing global scenario: Strategies for Sustainability on 15-16 February 2022 Organized by G.E.S Shri Vartak College Borivali.
   c. Participated in National E-conference on Socio Economic and Ecological Impact of Climate Change to Indian Subcontinent 15 February 2022 Organized by G.B.Khare College Guhagar.
3. **Worked as Member of the various committees of the University, NGO in the year 2021-22:**
   a. Nodal officer – Electoral Literacy club
   b. Convener of Arts – Career guidance and placement cell committee
   c. Member of cultural committee

13) **PROF. Mr. NARENDRA VIJAY PATIL,** Assistant Professor CHB in HINDI

Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops:

A. One Day Workshop Organised by Vivekanand College Kolhapur on 1st July 2021

B. State Level Online Workshop CAS for college Teachers Organised by JSM College Alibag Sponsored by University of Mumbai on 31st July 2021

C. Revised Syllabus of TYBA HINDI Paper- IV & IX (CBCS) Organised by Sonubhau Basvant College Shahapur, Dist- Thane in Collaboration with the University of Mumbai on 9-10 August 2021

One Day International Hindi Webinar Organised by Sonubhau Basvant College Shahapur, Dist- Thane on 21 February 2022

D. One Day National Webinar Organised by Bhausaheb Nene College Pen, Dist- Raigad on 24 February 2022

E. Two Days state Level Webinar Organised by JSM College Alibag on 25 & 26 March 2022

Worked as Member of the various committees of the University, NGO in the year 2021-22:

Paper Setter/ Modaretor & Chair Person M.A. Hindi, Exam Sem- I, January 2022

Paper Setter/ Modaretor T.Y.B.A. Hindi, Exam-Sem- VI, April 2022

Paper Setter/ Modaretor & Chair Person & M.A. Hindi, Exam Sem- II, May-June 2022

Any Other -

submitted Ph.D. Hindi Thesis to University of Mumbai on 11 May 2022

14) PROF.(Mr./Mrs.) Madhura Kishor Kadam, Assistant professor in Hindi

1. Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops:

Sr No.	Date	Seminars/webinars, Conferences And Workshops
1.	12/1/2022	75 करोड सूर्य नमस्कार इस उपक्रम में सहभागिता
2.	24/1/2022 25/1/2022	डॉ पतंगराव कदम आर्ट्स एंड कॉमर्स कॉलेज पेण द्वारा आयोजित दो दिवसीय कार्यशाला रिसर्च मेथाडोलॉजी में सहभागिता।
3.	10/2/2022	UGC Quality Mandateअंतर्गत व्याख्यानमाला Sub- leadership skills इसमें सहभागित।
4.	17/2/2022	पेझारी कॉलेज में 'बौद्धिक संपदा अधिकार' इस विषय पर आधारित एक दिवसीय कार्यशाला में सहभागिता।
5.	19/2/2022	'भूमंडलीकरण और हिंदी भाषा साहित्य' इस विषय पर आयोजित एक दिवसीय राष्ट्रीय वेबीनार में सहभागिता (रांची)
6.	21/2/2022	'वैश्विक परिदृश्य और हिंदी' इस विषय पर आधारित एक दिवसीय अंतरराष्ट्रीय ई-संगोष्ठी में सहभागिता (शहापूर)
7.	23/2/2022	पेझारी कॉलेज में एक दिवसीय विशेष कार्यशाला में सहभागिता विषय:- गूगल फॉर्म और उसके फायदे।
8.	24/4/2022	भाऊसाहेब नेने कॉलेज द्वारा आयोजित विशेष ई-व्याख्यान में सहभागिता। विषय- हिंदी अनुवाद और रोजगार के अवसर।
9.	28/2/2022	जे.एस.एम कॉलेज अलिबाग में मराठी राजभाषा दिवस के अवसर पर मराठी विभाग द्वारा विशेष कार्यक्रम के आयोजन में सहभागिता।
10.	05/3/2022	हिंदी अनुसंधान मंडल मुंबई विश्वविद्यालय द्वारा आयोजित ऑनलाइन व्याख्यान 'शोध-प्रपत्र कैसे लिखें'? में सहभागिता।
11.	14/3/2022	1) जे. एस. एम कॉलेज में Mentor to go एप की जानकारी दी गई। 2) को. ए. सो लक्ष्मी शालिनी महिला महाविद्यालय पेझारी में महिला विकास कक्ष आयोजित 'जागतिक महिला दिन' के अवसर पर 'महिला सुरक्षा और सक्षमीकरण' इस उपक्रम के अंतर्गत ऑनलाइन "महिला विषयक कायदे" व्याख्यान में सहभागिता।
12.	22/3/2022	जे. एस. एम कॉलेज में सांस्कृतिक कार्यक्रम समिति द्वारा कौशल्य प्रशिक्षण शिबिर कार्यक्रम में सहभागिता।
13.	23/3/2022	जे. एस. एम कॉलेज में निसर्ग मंडल द्वारा 'माझी वसुंधरा अभियान' के तहत हरित शपथ का आयोजन में सहभागिता।
14.	25/3/2022	जे. एस. एम कॉलेज में मराठी विभाग द्वारा "मराठी भाषा व आधुनिक तंत्रज्ञान" इस विषय पर दो दिवसीय राज्यस्तरीय सेमिनार का आयोजन में सहभागिता।
15.	26/3/2022	जे. एस. एम कॉलेज में 'मुलाखतीचे तंत्र' इस विषय पर आधारित कार्यशाला में सहभागिता।

15) PROF.(Mrs.) Asmita Bhagwan Patil, Assistant professor in Hindi

Publications (Books/Research Papers/Articles etc. with date of publication): -

1. सूर्यबाला के उपन्यासों में चित्रित सामाजिक समस्याएं प्रकाशन तिथि- 31 जुलाई 2021
2. नागार्जुन के आंचलिक उपन्यास 'दुखमोचन' का नायक वास्तव में दु:खमोचन प्रकाशन तिथि- 31 अगस्त 2021
3. पोस्ट बॉक्स नं. 203 नाला सोपारा में किन्नरों के अस्तित्व की तलाश प्रकाशन तिथि- अतिरिक्त अंक जनवरी 2022 से मार्च 2022

Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops:

Sr No.	Date	Seminars/webinars, Conferences And Workshops
1.	12/1/2022	75 करोड सूर्य नमस्कार इस उपक्रम में सहभागिता
2.	24/1/2022 25/1/2022	डॉ पतंगराव कदम आर्ट्स एंड कॉमर्स कॉलेज पेण द्वारा आयोजित दो दिवसीय कार्यशाला रिसर्च मेथाडोलॉजी में सहभागिता।

3.	10/2/2022	UGC Quality Mandateअंतर्गत व्याख्यानमाला Sub- leadership skills इसमें सहभागित।
4.	17/2/2022	पेझारी कॉलेज में 'बौद्धिक संपदा अधिकार' इस विषय पर आधारित एक दिवसीय कार्यशाला में सहभागिता।
5.	19/2/2022	'भूमंडलीकरण और हिंदी भाषा साहित्य' इस विषय पर आयोजित एक दिवसीय राष्ट्रीय वेबीनार में सहभागिता (रांची)
6.	21/2/2022	'वैश्विक परिदृश्य और हिंदी' इस विषय पर आधारित एक दिवसीय अंतरराष्ट्रीय ई-संगोष्ठी में सहभागिता (शहापूर)
7.	23/2/2022	पेझारी कॉलेज में एक दिवसीय विशेष कार्यशाला में सहभागिता विषय:- गूगल फॉर्म और उसके फायदे।
8.	24/4/2022	भाऊसाहेब नेने कॉलेज द्वारा आयोजित विशेष ई-व्याख्यान में सहभागिता। विषय- हिंदी अनुवाद और रोजगार के अवसर।
9.	28/2/2022	जे.एस.एम कॉलेज अलिबाग में मराठी राजभाषा दिवस के अवसर पर मराठी विभाग द्वारा विशेष कार्यक्रम के आयोजन में सहभागिता।
10.	05/3/2022	हिंदी अनुसंधान मंडल मुंबई विश्वविद्यालय द्वारा आयोजित ऑनलाइन व्याख्यान 'शोध-प्रपत्र कैसे लिखें'? में सहभागिता।
11.	14/3/2022	1) जे. एस. एम कॉलेज में Mentor to go एप की जानकारी दी गई। 2) को. ए. सो लक्ष्मी शालिनी महिला महाविद्यालय पेझारी में महिला विकास कक्ष आयोजित 'जागतिक महिला दिन' के अवसर पर 'महिला सुरक्षा और सक्षमीकरण' इस उपक्रम के अंतर्गत ऑनलाइन "महिला विषयक कायदे" व्याख्यान में सहभागिता।
12.	22/3/2022	जे. एस. एम कॉलेज में सांस्कृतिक कार्यक्रम समिति द्वारा कौशल्य प्रशिक्षण शिबिर कार्यक्रम में सहभागिता।
13.	23/3/2022	जे. एस. एम कॉलेज में निसर्ग मंडल द्वारा 'माझी वसुंधरा अभियान' के तहत हरित शपथ का आयोजन में सहभागिता।
14.	25/3/2022	जे. एस. एम कॉलेज में मराठी विभाग द्वारा "मराठी भाषा व आधुनिक तंत्रज्ञान" इस विषय पर दो दिवसीय राज्यस्तरीय सेमिनार का आयोजन में सहभागिता।
15.	26/3/2022	जे. एस. एम कॉलेज में 'मुलाखतीचे तंत्र' इस विषय पर आधारित कार्यशाला में सहभागिता।

16) Prof. Jayesh Mhatre, Assistant Professor in Marathi

1) Organised 2 days state level webinar on 'मराठी भाषा आणि आधुनिक तंत्रज्ञान' at J.S.M. College, Alibag. (25/26 March 2022)
2) Participated and completed ONLINE REFRESHER COURSE IN MARATHI Central Theme: 'साहित्यातील संस्कारमूल्ये आणि समाजाची जडणघडण' Organised by UGC-HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT CENTRE RASHTRASANT TUKADOJI MAHARAJ NAGPUR UNIVERSITY, NAGPUR From 06-12-2021 TO 18-12-2021.
3) Participated in two-day webinar on 'संशोधन: स्वरूप, पद्धती आणि अपेक्षा' organised by महात्मा गांधी विद्यामंदिर संस्थेचे मराठी अभ्यास मंडळ व कला, विज्ञान आणि वाणिज्य महाविद्यालय, मनमाड मराठी संशोधन केंद्र, on 26, 27 May 2021.
4) Participated in one day online workshop on revised syllabus of TYBA paper no. VI - 'साहित्य आणि समाज' organised by Arts, Science and Commerce College, Goveli, kalyan, Thane, on 19th JULY 2021.
5) Participated in one day online workshop on revised syllabus of SYBA paper no. III - 'साहित्य आणि समाज' organised by D. G. Tatkare Arts, and Commerce College, Tala, Raigad, on 13th JULY 2021.
6) Attended 4-day online Yoga sessions organised by J. S. M. College Alumni Association and IQAC of the college in collaboration with Yog Shinchan Shivar, Mumbai from 26th May 2021 to 29th May 2021

7) State level Online Workshop on 'Career Advancement Scheme (CAS) for College Teachers' Organized by Internal Quality Assurance Cell (IQAC) of J. S. M. College, Alibag, Sponsored by University of Mumbai on Saturday 31st July, 2021.

8) National webinar on "Career Advancement Scheme" on 31st July 2021, organized by JSM College Alibag.

9) Worked as Member of the various committees of the University

   a. Appointed as Paper setter, Moderator and Examiner by Director, Board of Examination and Evaluation, University of Mumbai for the March / April examination 2022.

   b. Worked as District Co-Ordinator for the various co-curricular activities organised by Department of Students Development, UNIVERSITY OF MUMBAI.

   c. Worked as Member of Organizing Committee for the University Level YOUTH FESTIVAL organised by DSD, UNIVERSITY OF MUMBAI.

   d. Worked as District Co-Ordinatir for the YOUTH FESTIVAL (ZONE-VIII, RAIGAD SOUTH) organised by DSD, UNIVERSITY OF MUMBAI.

   e. Guided three research projects in UG level Humanities category at the selection round of 16th intercollegiate Avishkar Research Convention 2021-22 for Raigad District Zone.

10) Worked as Member of Organizing Committee for the following programmes/ activities organised by the College –

   1) Felicitation of meritorious students

   2) Convocation Ceremony

   3) Yoga Day (21/6/2021)

   4) Under activities of Marathi Literature Association organised Wachan Prerana Din (15/10/2021), Marathi Bhasha Sanvarandhan Pandharwada (15/1/2022), Marathi Rajbhasha Din (27/2/2022).

5) Lifetime Member of Kokan Marathi SahityaParishad.

6) Worked as the member of the following various committees in the college to organise various Programmes in the college.

   1. Literary Association Committee (BhashaVangmayMandal)
   2. Press Report & Communication Committee
   3. College Magazine / Annual Report Committee
   4. Alumni Association Committee
   5. Unnat Bharat Abhiyan' Committee
   6. IQAC - Quality Assurance Cell
   7. Academic prizes Committee
   8. N.S.S. Advisory Committee
   9. Office Administration / Supervision Committee
   10. Organization of Seminars / Workshops/ Conference
   11. Microsoft Teams
   12. Mentoring Committee
   13. Member of Cultural Activities Committee
   14. UGC Quality Mandate Programme committee
   15. Member of Avishkar Committee

गुणवत्ताधारक विद्यार्थी २०२०-२१

Congratulation to all Meritorious Students of Academic Year 2020-21

Gharat Nirjala
XI Arts 1st Rank

Patil Mayuresh
XI Science 1st Rank

Shirsekar Saloni
XII Arts 1st Rank

Mhatre Saurabh
XII Science 1st Rank

Dongre Vedashree
F.Y.B.A. 1st Rank

Joshi Krutika
F.Y.B.Com 1st Rank

Wani Srushti
F.Y.B.Sc. 1st Rank

Mhatre Shreya
F.Y.B.Sc. CS 1st Rank

Vartak Vedant
F.Y.B.Sc. IT 1st Rank

Kadve Pratik
F.Y.B.M.S. 1st Rank

Zinje Shreyas
S.Y.B.A. 1st Rank

Nagvekar Shlok
S.Y.B.Com. 1st Rank

Gadre Vedant
S.Y.B.Sc. 1st Rank

Juikar Harshal
S.Y.B.Sc. CS 1st Rank

Patl Vaishnavi
S.Y.B.Sc. IT 1st Rank

Mehata Akshit
S.Y.B.M.S. 1st Rank

Thakur Mayuri
T.Y.B.A. 1st Rank

Kantak Sanchita
T.Y.B.Com. 1st Rank

Thakur Pooja
T.Y.B.Sc. 1st Rank

Athavale Rahul
T.Y.B.Sc. CS 1st Rank

Kumawat Nikita
T.Y.B.Sc. IT 1st Rank

Tandel Saniya
T.Y.B.M.S. 1st Rank

Gondhali Radhika
M.A. (Marathi) 1st Rank

Thakur Minal
M.A.(Hindi) 1st Rank

Patil Kavita
M.Sc. (Chem.) 1st Rank

राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग - NSS

एड्स जनजागृती अभियानांतर्गत एड्स प्रतिबंधक शपथ घेताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य, प्राध्यापक व एन. एस. एस. कार्यक्रम अधिकारी आणि विद्यार्थी

२६/११/२०२१ रोजी रक्तदान शिबिरामध्ये महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील रक्तदान करताना

स्वच्छता अभियानांतर्गत
महाविद्यालय परिसर स्वच्छता करताना स्वयंसेवक

स्वच्छता अभियानांतर्गत
महाविद्यालय परिसर स्वच्छता करताना स्वयंसेवक

संविधान दिनानिमित्त अलिबाग शहरातून प्रभात फेरी काढण्यात आली, त्यावेळी एन.एस.एस. कार्यक्रम अधिकारी व स्वयंसेवक सहभागी झाले

गांधी जयंती व जागतिक शांतता दिनानिमित्त २ ऑक्टोबर २०२१ रोजी डॉ. आय. पी. कोकणे आभासी पध्दतीने विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना

राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग - NSS

महाड मधील पूरग्रस्तांना राष्ट्रीय
सेवा योजना विभागामार्फत मदत पुरवण्यात आली

महाड मधील पूरग्रस्तांना राष्ट्रीय
सेवा योजना विभागामार्फत मदत पुरवण्यात आली

समर्थ कृपा वृध्दाश्रम येथील आजी आजोबांना
दिवाळी फराळ वाटप करताना एन.एस. कार्यक्रम अधिकारी
डॉ. प्रविण गायकवाड व डॉ. सुनील आनंद आणि स्वयंसेवक

समर्थ कृपा वृध्दाश्रम येथील आजी आजोबांना
दिवाळी फराळ वाटप करताना एन.एस. कार्यक्रम अधिकारी
डॉ. प्रविण गायकवाड व डॉ. सुनील आनंद आणि स्वयंसेवक

स्वयं सुरक्षा शिबीर
(Self Defence Camp)

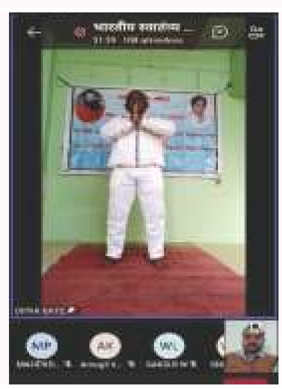

१२ जानेवारी २०२२ रोजी राष्ट्रीय युवा दिनानिमित्त
आभासी पध्दतीने सूर्यनमस्कार उपक्रमाचे
आजोयन करण्यात आले

राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग - NSS

वृक्षारोपण कार्यक्रम (Tree Plantation)

वृक्षारोपण कार्यक्रम (Tree Plantation)

कोव्हीड - १९ लसीकरण मोहीम

कोव्हीड - १९ लसीकरण मोहीम

मतदान जनजागृती कार्यक्रम

मतदान जनजागृती कार्यक्रम

कोव्हीड - १९ च्या पार्श्वभूमीवर योग दिन कार्यक्रम घरात राहून साजरा करण्यात आला.

कोव्हीड - १९ च्या पार्श्वभूमीवर एन.एस.एस. दिवस आभासी पध्दतिने साजरा करण्यात आला यामध्ये जिल्हा समन्वयक प्रा. तुलसीदास मोकल यांनी मार्गदर्शन केले.

राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग - NSS

विपश्यना कार्यक्रम

कोव्हीड-१९ च्या पार्श्वभूमीवर
संविधान दिनानिमित्त
संविधानाचे महत्व
या विषयावर डॉ. पी. बी. आचार्य
यांनी आभासी पध्दतीने
मार्गदर्शन केले

Online Meditation Programme in collabration
with Art of Living

मतदार जनजागृतीपर पथनाट्य सादर करताना
एन.एस.एस.चे स्वयंसेवक

महाविद्यालयाच्या एन.एस.एस. युनिटला २०१९-२०चा
उत्कृष्ट युनिट पुरस्कार मिळाला, त्याबद्दल
प्रा. पी. बी. गायकवाड यांचा सत्कार करताना
जिल्हा समन्वयक प्रा. टी. पी. मोकल

प्रा. ए. सी. घाटपांडे यांना उत्कृष्ट एन.एस.एस. कार्यक्रम अधिकारी
पुरस्कार मिळाला, त्याबद्दल सत्कार करताना
जिल्हा समन्वयक प्रा. टी. पी. मोकल

महाविद्यालयाच्या एन.एस.एस. युनिटला २०१९-२० चा उत्कृष्ट
एन.एस.एस. युनिट पुरस्कार मिळाला, त्याबद्दल प्रा. एस. एस. पाटील
यांचा सत्कार करताना जिल्हा समन्वयक प्रा. टी. पी. मोकल

उत्कृष्ट एन.एस.एस. स्वयंसेवक म्हणून विद्यापीठ स्तरीय
पुरस्कार मिळाल्या बद्दल प्रसाद अमृते याचा सत्कार करताना
मा. ॲड. गौतम पाटील, अध्यक्ष, जनता शिक्षक मंडळ

राष्ट्रीय कॅडेट कोर - NCC

7 वाँ अंतरराष्ट्रीय योग दिवस 21 जून 2021

7 नवंबर 2021 को CATC CAMP में ब्लड डोनेशन
NCC CADETS

NCC UNIT में CO सर की विजिट
6 MAH BN NCC MUMBAI 'A' GP

73 वाँ गणतंत्र दिवस परेड कार्यक्रम 26 जनवरी 2022

"आपदा प्रबंधन" प्रशिक्षण 10 मार्च 2022

"पुनीत सागर अभियान" 10 दिसंबर 2021 NCC UNIT

राष्ट्रीय कॅडेट कोर - NCC

कोविड-१९ एन.सी.सी. कॅडेट SUO कुलदीप पाटील

पौधा रोपण ५ जून २०२१

गणतंत्र दिवस २०२१

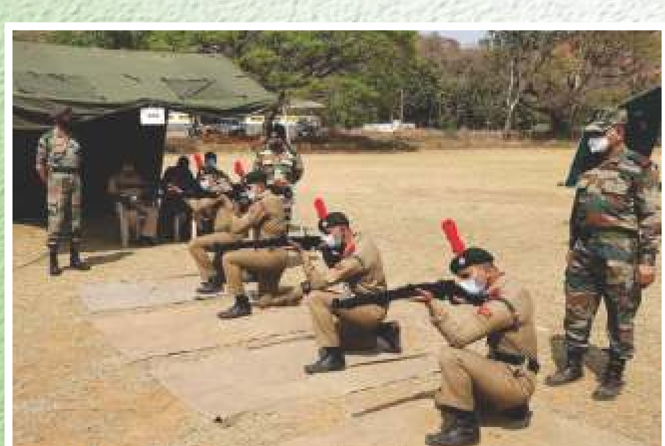

NCC की C सर्टिफिकेट परिक्षा के दौरान प्रशिक्षण
एवं प्रेक्टिकल परिक्षा

CATC कैंप 2021
BATU यूनिर्वसिटी 6 MAH.BN.NCC कैंप

Alumni Activities 2021-22

माजी विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित
शनिवार दि. ३० एप्रिल २०२२ रोजी
प्लेसमेंट ड्राईव्हच्या उद्‌घाटन प्रसंगी
मनोगत व्यक्त करताना
ॲड. मा. प्रवीण ठाकूर

माजी विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित
प्लेसमेंट ड्राईव्हच्या उद्‌घाटन प्रसंगी
मार्गदर्शन करताना
रायगड जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेचे
मुख्य कार्यकारी अधिकारी
मा. श्री. प्रदीप नाईक

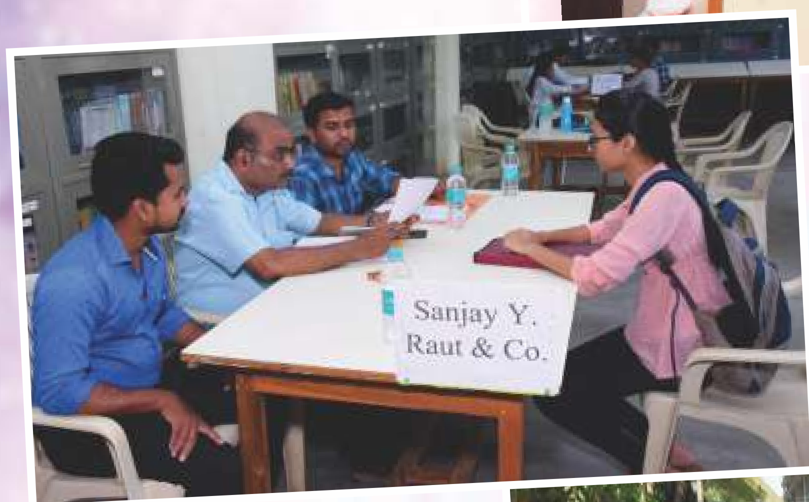

माजी विद्यार्थ्यांसाठी
आयोजित प्लेसमेंट ड्राईव्ह

माजी विद्यार्थी संघटनेतर्फे
महाविद्यालयास
५ कचराकुंड्या भेट

'यादों की बारात' -पर्व पहिले

"यादो की बारात-पर्व पहिले" या स्नेहमेळाव्यात अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना माजी मंत्री मीनाक्षीताई पाटील

'यादो की बारात-पर्व पहिले' भव्य स्नेहमेळावा, शनिवार दि. ३० एप्रिल २०२२

हर्षला महाजन या माजी विद्यार्थीनीचा मराठी विषयात मुंबई विद्यापीठत सुवर्णपदक प्राप्त केल्याबद्दल सत्कार

माजी विद्यार्थ्यांच्या सांस्कृतिक कार्यक्रमांच्या 'संगीत रजनी' चे आयोजन गीत सादर करताना जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष गौतम पाटील

'यादों की बारात' -पर्व पहिले

स्नेहमेळाव्यासाठी उपस्थित सर्व माजी विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयाची आठवण म्हणून स्मृतीचिन्ह प्रदान

माजी विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयीन आठवणी पुन्हा एकदा जागवता याव्यात यासाठी महाविद्यालयात विविध ठिकाणी तयार करण्यात आलेले सेल्फी व कपल पॉइंट

फ्लेक्सच्या माध्यमातून छायाचित्रांचे प्रदर्शन

कॉलेज कँटीनच्या आठवणी जागवताना वडापाव व बर्फाच्या गोळ्याचा आस्वाद घेताना माजी विद्यार्थी

वाङ्मय मंडळ

मराठी भाषा संवर्धन पंधरवड्यातील
उपक्रमात सहभागी विद्यार्थीनी

मराठी राजभाषा दिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमात
विद्यार्थीनी कविता सादर करताना

'लेखक आपुल्या भेटीला' या कार्यक्रमात ॲड. विलास नाईक
पुस्तक प्रकाशन करताना सोबत.
मा.ॲड. श्री. गौतमभाई पाटील, अध्यक्ष जनता शिक्षण मंडळ

मराठी राजभाषा दिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमात
ॲड. विलास नाईक
विद्यार्थ्यांचा सत्कार करताना

युवा स्वास्थ्य मिशन

रायगड जिल्हाधिकारी डॉ. महेंद्र कल्याणकर यांनी जे.एस.एम. महाविद्यालयाच्या
लसीकरण केंद्रास भेट दिली. त्यावेळी सोबत अतिरिक्त जिल्हाधिकारी श्री. अमोल यादव,
निवासी उप जिल्हाधिकारी डॉ. पद्मजा बैनाडे, उपविभागीय महसूल अधिकारी श्री. प्रशांत ढगे,
निवासी वैद्यकीय अधिकारी डॉ. गजानन गुंजकर हे उपस्थित होते जे.एस.एम. कॉलेजचे
प्राचार्य, डॉ. अनिल पाटील यांनी त्यांना लसीकरणाबाबत माहिती दिली.

राष्ट्रीय मतदान दिन कार्यक्रम

जिल्हा निवडणूक कार्यालयातर्फे आयोजित राष्ट्रीय मतदार दिन कार्यक्रमात सर्वोत्कृष्ट काम केल्याबद्दल प्रा. सुनील ठेकळे यांचा सिने अभिनेत्री सौ. प्रार्थना बेहरे यांचे हस्ते सत्कार करण्यात आला.

जिल्हा निवडणूक कार्यालयातर्फे आयोजित राष्ट्रीय मतदार दिन कार्यक्रमात सर्वोत्कृष्ट पथनाट्य सादर केल्याबद्दल महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांचा गौरव करताना प्रसिध्द सिने अभिनेत्री प्रार्थना बेहरे

मतदार जनजागृती कार्यक्रमात उत्कृष्ट कामगिरी केल्याबद्दल कोकण विभागाचे आयुक्त व मा. जिल्हाधिकारी रायगड यांचे हस्ते पारितोषिक स्विकारताना प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील व महाविद्यालयाचे समन्वयक प्रा. सुनील ठेकळे

महाराष्ट्र राज्याचे मुख्य निवडणूक अधिकारी डॉ. श्रीकांत देशपांडे यांची महाविद्यालयाच्या निवडणूक साक्षरता मंडळास भेट व एन.एस.एस. स्वयंसेवकांना जनजागृती साहित्य भेट देताना

महिला विकास कक्ष

अंतर्गत तक्रार निवारण समिती व महिला विकास कक्षद्वारा आयोजित एक दिवसीय आत्मसंरक्षण कार्यशाळा

अंतर्गत तक्रार निवारण समिती व महिला विकास कक्षद्वारा आयोजित जागतिक महिला दिनानिमित्त व्यावसायिक प्रशिक्षण कार्यशाळा

इतर उपक्रम

पदवी प्रमाणपत्र कार्यक्रमात पदवीधर विद्यार्थी व महाविद्यालयातील सर्व विभागप्रमुख सोबत जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष ॲड. गौतम पाटील, उपाध्यक्षा, डॉ. साक्षी पाटील व प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील

'मुलाखतीचे तंत्र' या विषयावरील कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना माजी विद्यार्थिनी सौ. शर्मिला गोर्डे (पाटील), HR DiaSys Diagnostics India Pvt. Ltd. (शनिवार दि. २६ मार्च २०२२)

श्री. हर्षल जुईकर या विद्यार्थ्याची डी.आर.डी.ओ.मध्ये ट्रेनिंगसाठी निवड झाल्याबद्दल सत्कार करताना जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष ॲड. गौतम पाटील

महाराष्ट्र माहिती तंत्रज्ञान केंद्राचे अध्यक्ष, श्री. यशवंत शितोळे यांची महाविद्यालयास भेट व करियर कट्टा समन्वयक डॉ. सोनाली पाटील यांचा सत्कार

निसर्ग मंडळातर्फे आयोजित फॉरेन्सिक सायन्स या विषयावर व्याख्यान देताना जनता शिक्षण मंडळाच्या उपाध्यक्षा डॉ. साक्षी पाटील

वृत्तपत्रांमध्ये जे.एस.एम.

पुढारी

संविधान दिनी रक्तदान करून शहिदांना अभिवादन

एक्स एनसीसी कॅडेट, जेएसएमच्या एनएसएस विद्यार्थ्यांनी केले रक्तदान

कृषीवल | रायगड

जे. एस. एम. कॉलेजचे एन. एस. एस. युनिट जिल्ह्यात सर्वोत्कृष्ट

। अलिबाग । वार्ताहर।

सन २०१९-२० चे एन.एस.एस. पुरस्कार मुंबई विद्यापीठातर्फे जाहीर करण्यात आले आहेत. अलिबाग येथील जे.एस.एम. कॉलेजचे तिहेरी पुरस्कार मिळवून बाजी मारली आहे. जे.एस.एम. कॉलेजच्या एन.एस.एस. युनिटला मुंबई विद्यापीठातर्फे रायगड जिल्ह्यातील 'बेस्ट एन.एस.एस. युनिट' पुरस्कार जाहीर करण्यात आला आहे. यासोबतच ... विद्यार्थी प्रसाद ...

सर्वोत्कृष्ट कार्यक्रम अधिकारी हा पुरस्कार प्राप्त झाला आहे.

जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष संजय पाटील, उपाध्यक्ष मा.ॲड. गौतम पाटील, सेक्रेटरी अजित शहा, मिलिंद पाटील, मुंबई विद्यापीठाचे कुलसचिव व तत्कालीन एन.एस.एस. संचालक प्रा. सुधीर पुराणिक, ...

कृषीवल

जेएसएमचा हर्षल जुईकर युनोत

भारताचे प्रतिनिधित्व करण्याची संधी

जेएसएमचा हर्षल जुईकर युनोत

कृषीवल

Page No 1 To 2

जेएसएम महाविद्यालयात लसीकरणास प्रारंभ

पहिल्या दिवशी ४४ विद्यार्थ्यांनी घेतला लाभ

। अलिबाग । विशेष प्रतिनिधी ।

मिशन युवा स्वास्थ्य कार्यक्रमाच्या अंतर्गत अलिबागच्या जेएसएम महाविद्यालयात लसीकरण अभियान राबविण्यात येत आहे. या अभियानाचे उद्घाटन अलिबाग नगर परिषदेचे नगराध्यक्ष प्रशांत नाईक यांच्या हस्ते करण्यात आले. या अभियानांतर्गत पहिल्या दिवशी ४४ विद्यार्थ्यांचे लसीकरण करण्यात आले.

जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष संजय दत्ता पाटील, सेक्रेटरी अजित ... पाटील, उपाध्यक्ष, जनता शिक्षण ... व मिशन युवा स्वास्थ्य ...

जेएसएम महाविद्यालयात वृक्षारोपण

। अलिबाग । विशेष प्रतिनिधी ।

पर्यावरणाचा ढासळता समतोल राखण्यासाठी, सामाजिक बांधिलकीची जाण ठेवत जे. एस. एम. कॉलेज अलिबाग, राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत रविवारी १५ ऑगस्टला ७५ व्या स्वातंत्र्य दिनानिमित्त महाविद्यालय परिसर व अलिबाग समुद्रकिनारा येथे वृक्षारोपण करण्यात आले.

प्रा. डॉ. अनिल पाटील यांच्या हस्ते ध्वजारोहण कार्यक्रम पार पडला. त्यानंतर प्राचार्य पाटील, एनएसएस अधिकारी प्रा. डॉ. प्रवीण गायकवाड, प्रा. डॉ. सुनील आनंद, प्रा. डॉ. मीनल पाटील, एन. सी. सी ऑफिसर कॅप्टन डॉ. मोहसीन खान, राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचे स्वयंसेवक व विद्यार्थी यांच्या हस्ते वृक्षारोपण करण्यात आले.

वृक्षारोपणात आवळा, सीताफळ, चिंच, आंबा, काजू, फणस, लिंब, पिंपळ, वड इत्यादी रोपांची लागवड करण्यात आली. सदर वृक्षारोपण कार्यक्रमासाठी शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी, एनसीसी छात्र, विद्यार्थी उपस्थित होते.

पुढारी

जेएसएम कॉलेजमध्ये ऑनलाईन शिबिराचे आयोजन

अलिबाग : जागतिक एड्स दिनानिमित्त १ डिसेंबर रोजी जेएसएम कॉलेज येथे विद्यार्थ्यांकरिता ऑनलाईन शिबिराचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील हे लाभले.

My Raigad Edition
Dec 4, 2021 Page No. 2
newspaper.pudhari.co.in

कृषीवल | संमिश्र

www.krushival.in

'जेसएस'मध्ये एड्सविषयी मार्गदर्शन

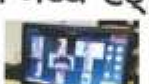

अलिबाग जेएसएम महाविद्यालयातर्फे योग शिबिराचे आयोजन यशस्वी

अलिबाग : पुढारी वृत्तसेवा

आय.क्यु.ए.सी., जे. एस. एम. महाविद्यालय; अलिबाग, जे.एस.एम. कॉलेज ॲल्युमनी असोसिएशन व योग लिव्हन शिबिर, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. २६ ते २९ मे २०२१ या कालावधीत चार दिवसीय ऑनलाईन योग शिबिराचे यशस्वी आयोजन झूम व यु-ट्यूबवर करण्यात आले. 'योगा फॉर कोविड-१९', 'योगा फॉर ब्रेन', 'योगा फॉर हेल्थ ॲंड फिटनेस', 'योगा फॉर स्ट्रेस' या विविध संकल्पनांवर हे शिबिर आयोजित करण्यात आले होते.

जनता शिक्षण मंडळ अध्यक्ष संजय दत्ता पाटील, उपाध्यक्ष व माजी विद्यार्थी संघटनेचे अध्यक्ष ॲड. गौतम पाटील, सचिव अजित शहा यांचे प्रोत्साहन या उपक्रमास मिळाले.

योगशास्त्राचा प्रचंड अनुभव गाठीशी असलेले व देशोविदेशी योगासनांचे विविध कार्यक्रम आयोजित केलेले अजय कुंभार, मुंबई हे या शिबिरात मुख्य योग प्रशिक्षक म्हणून उपस्थित होते. कोरोना

काळात विविध प्रकारचे मानसिक ताण-तणाव तसेच शारीरिक व्याधी यापासून दूर राहण्यासाठी योगासनांचे महत्त्व पटवून देतानाच अजय कुंभार यांनी वेगवेगळ्या विषयांशी निगडित योगासने कशी करावी?, ती करताना काय काळजी घ्यावी?, या योगासनांचे आपल्याला शारीरिक, मानसिक व बौद्धिक फायदे कोणते होतात? याची माहिती या शिबिरात दिली; तसेच या प्रत्येक विषयाशी निगडित योगासनांची प्रात्यक्षिके करून दाखविली.

योग शिबिर यशस्वी होण्यासाठी प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील, माजी विद्यार्थी संघटनेचे उपाध्यक्ष सुरेंद दातार यांच्या मार्गदर्शनाखाली डॉ. एस.ए. कानडे, डॉ. जयश्री पाटील, डॉ. सोनाली पाटील, डॉ. मीनल पाटील, प्रा. सुबोध डहाके, प्रा. जयेश म्हात्रे यांनी परिश्रम घेतले.

वृत्तपत्रांमध्ये जे.एस.एम.

लोकमत

अलिबाग समुद्रकिनाऱ्याची स्वच्छता

७० किलो प्लास्टिक गोळा ; ४० कॅडेट्सचा सक्रिय सहभाग

लोकमत

१९३३ विद्यार्थ्यांसह ३१ शिक्षकांचा सहभाग

जे. एस. एम. महाविद्यालयात ७५ कोटी सूर्यनमस्कारांचा संकल्प

प्राणायामाला महत्त्व

कृषीवल

MH/MR/RGD/RNP-16/2018-21 (31-12-2022)

शनिवार, दि. २९ जानेवारी २०२२ | २

जेएसएम महाविद्यालयात मराठी भाषासंवर्धन पंधरवडा साजरा

पुढारी

अलिबागच्या युवा कलाकारांनी केली मतदार जनजागृती

मतदान हा घटनेमुळे मिळालेला विशेष हक्क; पथनाट्यातून विविध विषय सादर

पुढारी

जेएसएमच्या कामगिरीने इस्त्राईलचे शिष्टमंडळ प्रभावीत

पुढील वाटचालीस शुभेच्छा; विविध उपक्रमांची घेतली माहिती

लोकसत्ता

Date: 02/03/2022 Page No.: 7

जेएसएममध्ये मराठी राजभाषा दिन साजरा

कृषीवल

MH/MR/RGD/RNP-16/2018-21 (31-12-2022)

रविवार, दि. ३० जानेवारी २०२२ | २

.एस.एम. कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांचा गुणगौरव

...र्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी सर्वोतपरी सहकार्य : ॲड. गौतम पा...

आपलं महानगर

जेएसएममध्ये आग प्रतिबंध संरक्षण प्रशिक्षण

कृषीवल

रविवार, दि. २७ मार्च २०२२ | २

जेएसएम महाविद्यालयात 'मुलाखतीचे तंत्र' कार्यशाळा

कृषीवल

रविवार, दि. ६ मार्च २०२२ | ५

जेएसएममध्ये पदवी प्रमाणपत्र वितरण सोहळा

कृषीवल www.krushival.in **रायगड**

फॉरेन्सिक सायन्सकडे करिअर म्हणून पहावे

डॉ. साली पाटील यांचे प्रतिपादन

वृत्तपत्रांमध्ये जे.एस.एम.

कृषीवल

▸▸ मंगळवार, दि. ८ मार्च २०२२

महिला दिनानिमित्त भरगच्च कार्यक्रम

महिला दिन विशेष

पुढारी

जेएसएम महाविद्यालयात कौशल्य विकास कार्यशाळेचे आयोजन

पुढारी

जेएसएम कॉलेजमध्ये रोजगार मेळाव्याचे आयोजन

पदवीधर व पदव्युत्तर वर्षाच्या विद्यार्थ्यांना मोठी संधी

अलिबाग : पुढारी वृत्तसेवा

येथील जेएसएम कॉलेजमध्ये ३० एप्रिल २०२२ रोजी सकाळी १० ते दुपारी २ या वेळेत रोजगार मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले आहे. महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना विविध क्षेत्रात नोकरीच्या संधी उपलब्ध व्हाव्यात या हेतूने जे. एस. एम. कॉलेज माजी विद्यार्थी संघातर्फे या कार्यक्रमाचे आयोजन केल्याची माहिती महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील यांनी दिली.

मुंबईसह जिल्ह्यातील विविध कंपन्या या रोजगार मेळाव्यात सहभागी होणार आहेत. रासायनिक कारखाने, प्रयोगशाळा, मार्केटिंग व मीडिया क्षेत्रातील नोकऱ्या या मेळाव्याच्या माध्यमातून उपलब्ध होणार असून पदवी व पदव्युत्तर वर्षाच्या अंतिम परीक्षेस बसलेल्या सर्व विद्यार्थ्यांनी व जे. एस. एम. कॉलेजमधून उत्तीर्ण झालेल्या माजी विद्यार्थ्यांनी या संधीचा लाभ घ्यावा असे आवाहन जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष तथा जेएसएम कॉलेज माजी विद्यार्थी संघाचे अध्यक्ष ॲड. गौतम पाटील यांनी केले आहे.

कृषीवल

▸▸ रविवार, दि. २७ मार्च २०२२

जे.एस.एम. महाविद्यालयात राज्यस्तरीय वेबिनार

महानगरी टाइम्स

■ मुंबई, शनिवार, दि. १२ मार्च २०२२

जे.एस.एम.महाविद्यालयात 'बौद्धिक मालमत्ता हक्क' या विषयावर कार्यशाळेचे आयोजन

■ प्रतिनिधी । अलिबाग

पुढारी

Date: 19/04/2022 Page no. : 2

जे.एस.एम. कॉलेजचा भारती विद्यापीठाबरोबर सामंजस्य करार

अलिबाग : पुढारी वृत्तसेवा

पुढारी

जेएसएम माजी विद्यार्थ्यांची आज 'यादों की बारात'

रवा.सुनील तटकरे, माजीमंत्री मिनाक्षी पाटील महाविद्यालयीन आठवणींना देणार उजाळा

अलिबाग : पुढारी वृत्तसेवा

ANNUAL REPORT 2021-2022
Adv. Datta Patil College of Law, Alibag

Adv. Datta Patil College of Law is an integral part of Janata Shikshan Mandal's Institution established in the year 2000. We are delighted to Present Annual Report to the readers of the Magazine. The Report Introduces the Law College, expresses it's achievements and informs about the activities conducted in our College besides the Academic Curriculum.

We salute the foresight of our Founder Late Hon. Adv. Datta Patil who visualized the role of Legal Education with respect to students coming from rural areas. Our College is the Premiere Law College of Raigad District and is Functioning Successfully with the Inspiration of Late Hon'ble Adv. Datta Patil and with the Guidance of President, Janata Shikshan Mandal, Hon. Adv. Gautam Patil Sir and Vice-President Hon. Dr. Sakshi Patil Madam. Total 1008 Students have passed out from this College securing the Degree of Law and Practicing at Taluka Court, District Court and High Court, so on and so forth.

Admissions in the Academic Year 2021 -2022 -

Law Courses	1st year No. of Students	2nd year No. of Students	3rd year No. of Students	4th year No. of Students	5th year No. of Students
5 Year BLS LLB Course	48	33	38	21	36

Law Courses	1st year No. of Students	2nd year No. of Students	3rd year No. of Students
3 Year LLB Course	66	69	76

Total admissions for Current Academic Year are **387**.

Students have always been biggest strength of Adv. Datta Patil College of Law. Their intelligence and hard work have enabled our college to retain its position, in different Academic, Curricular, Co-Curricular Activities.

The College Development Committee (CDC) quarterly meeting is conducted every year. The members of the meeting discusses various aspects regarding the administration and development of students. CDC meeting was held on 10th October 2021.

From 23rd September 2021 to 28th September 2021, Lekha Phatak, Sankalp Gaikwad, Jui Gharat, Shritika Jadkar, VIth Year BLS LL.B Student and Yogiraj Sapre IIIrd Year LL.B student participated in Bhartiya Chhattra Sansad Conducted by MIT Pune.

As on 07th October 2021 Women Development Cell of JSM College invited Hon. Principal Dr.Reshma Patil Madam to deliver online lecture on "Protection of Women from Domestic Violence". The said lecture was well attended by Faculty & Students.

Annual General Meeting was conducted on 26th October 2021

Our Hon. Principal Dr. Reshma Patil Madam attended "National Faculty Development Program on Teaching, Research and Mentorship" organized by KLE Society's Law College at Kalamboli Navi Mumbai, from 22nd November 2021 to 28th November 2021.

On 23rd December 2021, JSM Arts, Commerce & Science College had invited Vice Principal Adv. Neelam Hajare Madam to deliver lecture on "Sexual Harassment of Women at Work Place" the said lecture was attended by Faculty and Students of JSM College.

As per Mumbai University Circular, Offline lectures commenced from 2nd February 2022.
On 2nd February 2022, Essay Writing Competition was conducted at our College by the instruction of Mumbai University on the topic of 1) Law and Marathi Language 2) Cyber Crime 3) Lockdown and Collapsed Economy. 1)Swapnil Patil – 1st Rank 2) Ganesh Nimase – 2nd Rank 3) Ankita Jadhav – 3rd Rank won from among LL.B Degree Students. And Shriti Shrikrishna Gurav secured 1st Rank from among BLS LL.B Student.
On 8th February 2022 Hon. President of JSM, Hon. Adv. Gautam Patil Sir conducted staff meeting for discussing Important Guidelines concerning College Discipline and regular Functioning of the College. The Meeting was attended by Faculty Members and Students.

On 17th February 2022, Moot Court Competition was conducted at our College. Vth Year BLS LLB and IIIrd Year LLB Students participated and made successful presentations. Adv. Manasi Mhatre was invited as the Chief Guest. President Janata Shikshan Mandal Adv. Gautam Patil Sir Presided over the said event. Ms. Zaibunisa Hasware won the Ist prize and Mr.Sankalp Gaikwad won the IInd prize from B.L.S LL.B. Course and Mr. Rakesh Sawant, Ms.Pradnya Shirdhankar, and Mr. Yogiraj Sapre won the Ist,IInd,IIIrd Prize respectively from amongst 3rd Year LL.B.

On 24th February 2022, President of Janata Shikshan Mandal, Hon. Adv. Gautam Patil Sir delivered a lecture and imparted important guidelines to Law Students on 10 most important Application Draft every Advocate must have knowledge about in day- to-day practice. The lecture was well attended by Faculty Members and Students.

On 25th February 2022 Hon. Vice Principal, Adv. Neelam Hajare Madam delivered lecture on "Salient Features of MWPS Act "organized by Joint collaboration with Raigad, Police Department.

Annual Convocation Ceremony of our Law College was conducted on 4th March, 2022, at Shri. Jayantrao Keluskar Conference Hall. Hon. President of Janata Shikshan Mandal Adv. Gautam Patil, Presided over the Convocation Ceremony, Hon Vice-President of JSM Dr.Sakshi Patil, Hon. Principal Dr. Reshma Patil, Hon. Vice-Principal Adv. Neelam Hajare and Faculty Members, graced the Occasion. Convocation Degrees were presented to the successful students. 4th March marks the Birth Anniversary of Late Loknete Adv. Datta Patil the Founder of our Law College.

As a part of International World Women's Day Celebration, on 8th March, 2022 Hon. Vice-President of JSM Dr. Sakshi Patil Madam delivered a lecture on "Role of Forensic Science in Criminal Cases" to our Students. The lecture was well attended by Faculty Members & Students.

Essay Writing Competition was conducted at our College as per the instructions of Hon. Joint Director's Office, Panvel as a part of International World Women's Day Celebration, on the topic of 1) Women Safety 2) Women Empowerment. Law Students participated in the said competition.

On 14th March 2022, Senior Advocate, District Court, Hon. Adv. Shirish Lele Sir, delivered lecture on "Procedure for Filing a Suit" Event was Presided over by Hon. President of JSM Adv. Gautam Patil Sir. The said lecture was well attended by Faculty Members and Students.

As a part of International World Women's Day Celebration, on 14th March, 2022, Prof. Sandeep Ghadge Sir was invited by K.E.S. Laxmi Shalini Mahila Vidyalay Pezari Dist-Raigad to deliver an Online Lecture on "Women Related Laws", the said lecture was attended by Faculty Members and Students of Laxmi Shalini Mahila Vidyalay Pezari.

Annual Gathering of Law College was celebrated between 28th March 2022 to 30th March 2022 during which Indoor & Outdoor Sports and Annual Programme were organized and conducted. President of Janata Shikshan Mandal, Hon. Adv. Gautam Patil Sir and Vice President Hon. Dr. Sakshi Patil Madam, I/c Principal of Law College Dr. Reshma Patil Madam and Vice Principal of Law College Adv. Neelam Hajare Madam felicitated all the Winners and Meritorious students by offering Prizes and Certificate.

ACADEMIC YEAR 2020-21 RESULT

First Year BLS. L.L.B. (5 Years Course)

1	Purva V. Kadam	455/600
2	Sujan A. Khandeshi	449/600
3	Shraddha D. Vaishampayan	436/600

Second Year BLS. L.L.B. (5 Years Course)

1	Janhavi A. Upadhye	484/600
2	Hema B. Gandhi	451/600
3	Swarangi A. Tolkar	443/600

Third Year BLS. L.L.B. (5 Years Course)

1	Romika S. Kotkar	632/800
2	Manasi M. Kantak	622/800
3	Samukta M. Menan	619/800
3	Kavita P. Thakur	619/800

Fourth Year BLS. L.L.B. (5 Years Course)

1	Sagar V. Patil	633/800
2	Zaibunissa E. Hasware	631/800
3	Bhushan S. Shahasane	624/800

Fifth Year BLS. L.L.B. (5 Years Course)

1	Sanchi R. Purswani	630/800
2	Sameer M. Parkar	628/800
3	Manmit S. Patil	621/800

First Year L.L.B. (3 Years Course)

1	Anudnya S. Nashikkar	759/1000
2	Shreya P. Bapat	734/1000
3	Pratik M. Patankar	715/1000

Second Year L.L.B. (3 Years Course)

1	Mohini A. Patil	739/1000
2	Pradnya H. Shirdhankar	715/1000
3	Nilam J. Mhatre	714/1000

Third Year L.L.B. (3 Years Course)

1	Manoj P. Oval	640/800
2	Vidya V. Pawar	618/800
2	Sayyad D. Yusuf	618/800
3	Harshal A. Mahadik	612/800

Adv. Datta Patil College of Law

Top Rankers in the Academic Year 2020-21

First Year LL.B. 3 Years Course

1st Rank

Anuja s. Nashikkar

2nd Rank

Shreya P. Bapat

3rd Rank

Pratik M. Patankar

Second Year LL.B. 3 Years Course

1st Rank

Mohini a. Patil

2nd Rank

Pradnya H. Shirdhankar

3rd Rank

Nilam J. Mhatre

Third Year LL.B. 3 Years Course

1st Rank

Manoj P. Ovhal

2nd Rank

Vidya V. Pawar

3rd Rank

Sayyad D. Yusuf

3rd Rank

Harshal A. Mahadik

First Year BLS LL.B. 5 Years Course

1st Rank

Purva v. Kadam

2nd Rank

Sujan A. Khandeshi

3rd Rank

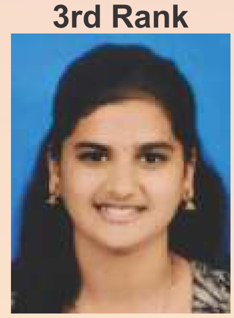

Shraddha D. Vaishampayan

Adv. Datta Patil College of Law

Top Rankers in the Academic Year 2020-21

Second Year BLS LL.B. 5 Years Course

1st Rank

Janhavi a. Upadhye

2nd Rank

Hema B. Gandhi

3rd Rank

Swarangi A. Tolkar

Third Year BLS LL.B. 5 Years Course

1st Rank

Romika r. Kotkar

2nd Rank

Mansi M. Kantak

3rd Rank

Samyukta M. Menon

3rd Rank

Kavita P. Thakur

Fourth Year BLS LL.B. 5 Years Course

1st Rank

Sagar V. Patil

2nd Rank

Zaibunissa I. Hasware

3rd Rank

Bhushan s. Shahasane

Fifth Year BLS LL.B. 5 Years Course

1st Rank

Sachi R. Purswani

2nd Rank

Sameer M. Parkar

3rd Rank

Manmit S. Patil

ॲड. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ

जिल्हा विधी प्राधिकरण ॲड. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ विद्यार्थ्यांनी स्वयंसेवक यांनी मिळून PAN India Awareness Program करुन भारतभर जागरूकता मोहीम राबविली आणि लीगल एड चे फायदे सर्वांना कळावे यासाठी जागरुकता रॅली काढली

जिल्हा विधी प्राधिकरण व लीगल एडसाठी उत्कृष्ट काम केल्याबद्दल ॲड. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ विद्यार्थ्यांना सर्टिफिकेट देऊन त्यांचा सत्कार करताना रायगड माननीय प्रिन्सिपल जज श्रीमती विभा इंगळे मॅडम व जिल्हा विधी प्राधिकरण चे सचिव स्वामी सर

कोर्टात झालेला लीगल एड संबंधित कार्यक्रम त्यात अलिबाग वकील बार संघटनेचे अध्यक्ष ॲड. प्रविण ठकूर, सेक्रेटरी ॲड. अनंत पाटील व ॲड दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ चे विद्यार्थी

कोरोना काळात जिल्हा रुग्णालयात सिव्हिल हॉस्पिटल, अलिबाग येथे जिल्हा विधी प्राधिकरण यांचा कार्यक्रम पार पडला त्याला जिल्हा विधी प्राधिकरणचे सचिव श्री. स्वामी सर सिव्हिल सर्जन CS स्वयंसेवक, साईकर सर व ॲड. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ चे विद्यार्थी उपस्थित होते

२६ नोव्हेंबर २०२१ रोजी कौटुंबिक न्यायालय रायगड येथे विवाहपूर्व मार्गदर्शन या कार्यशाळेचे आयोजन केले होते. समाजत वाढलेल्या घटस्फोटाचे प्रमाण व अनेक वैवाहिक समस्या व त्यास कौटुंबिक न्यायालयाचा आधार या विषयावर मा. श्रीमती अमृता शिंदे, न्यायाधिश, कौटुंबिक न्यायालय, रायगड. श्रीमती सुनीता पवार, विवाह समुपदेशक, कौटुंबिक न्यायालय रायगड, श्री. गजानन गायकर, प्रभारी प्रबंधक यांनी मार्गदर्शन केले. महाविद्यालयाच्यावतीने विद्यार्थ्यांसोबत उपप्राचार्या सौ. निलम हजारे उपस्थित होत्या.

ॲड. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ

दि. १४ मार्च २०२२ रोजी ॲड. शिरीष लेले यांनी ॲड. दत्ता पाटील विधी महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना
"Filing of Suit" या विषयांवर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

जागतिक महिला दिनानिमित्त दि. ८ मार्च २०२२ रोजी जनता शिक्षण मंडळाच्याउपाध्यक्षा
डॉ. साक्षी गौतम पाटील यांनी "The Role of Forensic Science in Criminal Cases"
या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले

महाराष्ट्र राज्याचे मुख्य निवडणूक अधिकारी डॉ. श्रीकांत देशपांडे यांचे स्वागत करताना
जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष ॲड. गौतम पाटील
सोबत मा. जिल्हाधिकारी डॉ. महेंद्र कल्याणकर

प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील प्रजासत्ताक दिनाचा संदेश देताना

मुंबई विद्यापीठ

उत्कृष्ठ महाविद्यालय पुरस्कार

शैक्षणिक वर्ष २०१८-२०१९

(ग्रामिण विभाग)

जनता शिक्षण मंडळाचे स्व. नानासाहेब कुंटे शैक्षणिक संकुल

श्रीमती इंदिराबाई ज. कुलकर्णी कला महाविद्यालय, जे. बी. सावंत विज्ञान महाविद्यालय आणि
सौ. जानकीबाई धोंडो कुंटे वाणिज्य महाविद्यालय
अलिबाग, जिल्हा रायगड

यांना बहुमोल शैक्षणिक संपादन आणि विद्यापीठातील विविध यंत्रणेमार्फत महाविद्यालयातील शिक्षकांचा विद्यापीठाच्या कामकाजातील सहभागा प्रित्यर्थ प्रदान करण्यात येत आहे.

BEST COLLEGE AWARD

Academic Year 2018 – 2019
(Rural Area)

is conferred upon

Janata Shikshan Mandal's Late Nanasaheb Kunte Educational Complex

Smt. Indirabai G. Kulkarni Arts College, J. B. Sawant Science College and
Sau. Janakibai Dhondo Kunte Commerce College
Alibag, Dist. Raigad

In recognition of valuable academic achievements and participation of the college teachers in the University system through various mechanism of the University.

Mumbai – 400 032
26th January, 2020

Prof. Suhas Pednekar
Vice Chancellor